

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ»
Ακαδημαϊκό έτος 2021-2022

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Δανάης Λαδέα (Α.Μ.: ΜΔΙ2024)

Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 2019/1150, ΟΧΗΜΑ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΦΟΡΜΩΝ
ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ: ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ, ΣΥΝΥΠΑΡΕΧΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Επιβλέπων:

κ. Γεώργιος Γιαννόπουλος

Πειραιάς, Ιούλιος 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	8
1.1 Κανονισμός 2019/1150 (Platform to Business Regulation – P2B)	8
1.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	8
1.1.2 Βασικές ουσιαστικού δικαίου ρυθμίσεις	14
1.1.3 Βασικές δικονομικού δικαίου ρυθμίσεις	53
1.2 Νόμος 4753/2020	62
2. ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕ ΑΛΛΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	66
2.1 Πράξη για τις ψηφιακές αγορές (Digital Markets Act - DMA).....	66
2.2 Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Digital Services Act – DSA)	70
2.3 Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ).....	74
2.4 Εθνικές νομοθεσίες	76
3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ	79
3.1 Κριτική του Κανονισμού 2019/1150.....	79
3.2 Κριτική του Ν. 4753/2020	84
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92
Ελληνική.....	92
Ξενόγλωσση.....	93
Ιστοσελίδες	97
Νομοθεσία.....	98

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ελληνικές

αιτ. σκ.	αιτιολογική σκέψη
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
βλ.	βλέπε
ΓΚΠΔ	Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
ΓΣΕΒΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
ΔΙ.Μ.Ε.Α.	Διυτηρειακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς
ΔΙΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας (περιοδικό) ¹
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
επ.	επόμενα
ΕυΔικ	Ευρωπαϊκό Δίκαιο (περιοδικό)
κλπ.	και λοιπά
Ν.	νόμος
ό.π.	όπως παραπάνω
ΟΠΕΜΕΔ	Οργανισμός Προώθησης Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών
παρ.	παράγραφος
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
π.χ.	παραδείγματος χάριν
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
σελ.	σελίδα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της

---

¹ Νυν Δίκαιο Τεχνολογίας και Επικοινωνίας (ΔΙΤΕ).

στ.	Ευρωπαϊκής Ένωσης
Υ.Α.	στοιχείο
ΦΕΚ	Υπουργική Απόφαση
ΨΕΑ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
Ξενόγλωσσες	Ψηφιακή Ενιαία Αγορά
DMA	Digital Markets Act
DSA	Digital Services Act
EPRS	European Parliamentary Research Service
GRECA	Greek e-Commerce Association
MFN	Most Favoured Nation
P2B	Platform to Business

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη και ερμηνεία του Κανονισμού 2019/1150 για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Η πρώτη ενότητα εκκινεί με την περιγραφή της ανοδικής πορείας και επικράτησης των διαδικτυακών πλατφορμών που γέννησε την ανάγκη νομοθετικής ρύθμισης της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ των εν λόγω πλατφορμών και των επιχειρήσεων και συνεχίζει με την περιγραφή του νομοθετικού αυτού πλαισίου. Συγκεκριμένα, στην ενότητα αυτή αναλύονται (α) οι ουσιαστικές ρυθμίσεις του Κανονισμού, με έμφαση σε εκείνες που αφορούν τους όρους και προϋποθέσεις που υιοθετούν οι πλατφόρμες απέναντι στους χρήστες τους, τον περιορισμό, την αναστολή και διακοπή της παροχής των υπηρεσιών, τη διαφάνεια της κατάταξης αλλά και της διακριτικής μεταχείρισης, καθώς και (β) οι δικονομικές ρυθμίσεις, με επίκεντρο το εσωτερικό σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών, τη διαμεσολάβηση αλλά και τη δυνατότητα εκκίνησης δικαστικών διαδικασιών από αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και δημόσιους φορείς. Η εν λόγω ενότητα καταλήγει με την ανάλυση του ελληνικού εφαρμοστικού νόμου 4753/2020, ο οποίος συμπληρώνει και προσαρμόζει τις προβλέψεις του Κανονισμού στην εθνική μας έννομη τάξη. Ακολούθως, στη δεύτερη ενότητα επιχειρείται η ανάλυση της συμβατότητας της συγκεκριμένης νομοθετικής πρωτοβουλίας, αφενός με ήδη υπάρχοντα νομοθετήματα, όπως ο ΓΚΠΔ και εθνικές νομοθεσίες, και αφετέρου με προτάσεις νομοθετημάτων που έχουν αναπτυχθεί σε ενωσιακό επίπεδο προς το σκοπό οριοθέτησης της ψηφιακής οικονομίας, όπως η Πράξη για τις ψηφιακές αγορές² και η Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες³. Καταληκτικά, η τρίτη ενότητα αποπειράται μια αξιολόγηση τόσο των ρυθμίσεων του Κανονισμού, όσο και του ελληνικού εφαρμοστικού νόμου, εστιάζοντας στις ασάφειες των διατάξεων και σε

---

² Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα (πράξη για τις ψηφιακές αγορές). Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0842&from=el>.

³ Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/EK. Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0825&from=el>.

ανακύπτοντες προβληματισμούς σχετικά με τη δυνατότητα εν τοις πράγμασι υλοποίησής τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Οι ψηφιακές τεχνολογίες και οι ψηφιακές επικοινωνίες καλύπτουν κάθε πτυχή της ζωής. Πρέπει να εργαστούμε για μια Ευρώπη που θα ισχυροποιεί τους πολίτες και την οικονομία μας. Και σήμερα τόσο οι πολίτες όσο και η οικονομία έχουν μπει στην ψηφιακή εποχή», ήταν τα ακριβή λόγια του πρώην Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean-Claude Juncker σε ομιλία του για την κατάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήδη από τις 14 Σεπτεμβρίου 2016.

Είναι γεγονός ότι οι διαδικτυακές πλατφόρμες, ιδίως εκείνες που λειτουργούν ως ενδιάμεσοι φορείς, διαδραματίζουν ολοένα και πιο κομβικό ρόλο στην ψηφιακή οικονομία, διευκολύνοντας την αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με τους τελικούς καταναλωτές. Η αυξανόμενη όμως ισχύς τέτοιου είδους επιχειρηματικών μοντέλων συνοδεύεται και από ανησυχίες που πηγάζουν από την ανώτερη διαπραγματευτική τους δύναμη και την συνακόλουθη εξάρτηση των χρηστών τους, που δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη αθέμιτων πρακτικών⁴.

Μέχρι πρότινος, δεν υπήρχε ενωσιακή νομοθεσία που να ρυθμίζει αυτή ακριβώς τη σχέση μεταξύ των πλατφορμών και των επιχειρήσεων που συμβάλλονται με αυτές, παρά μόνο διατάξεις που επιφυλάσσουν αυξημένη προστασία στον καταναλωτή ως το ασθενέστερο συμβαλλόμενο μέρος. Στη βάση αυτή διαμορφώθηκε ο Κανονισμός 2019/1150⁵ (εφεξής «ο Κανονισμός»), η πρώτη νομοθετική προσπάθεια σε παγκόσμιο επίπεδο για τη διασφάλιση ενός δίκαιου, αξιόπιστου και καινοτόμου οικοσυστήματος στην οικονομία των διαδικτυακών

---

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (6.5.2015) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>.

⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1150&from=EL>.

πλατφορμών⁶. Θα μπορούσε δε να ειπωθεί ότι με τον Κανονισμό παρέχεται μια οιονεί προστασία καταναλωτή στις επιχειρήσεις, δυνάμει ουσιαστικών και δικονομικών διατάξεων, όπως αναλύονται στο κυρίως μέρος της παρούσας.

1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Κανονισμός 2019/1150 (Platform to Business Regulation – P2B)

1.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το έναυσμα για την κατάρτιση ενός στοχευμένου συνόλου υποχρεωτικών κανόνων σε ενωσιακό επίπεδο για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την προσέλκυση, τη διατήρηση και την ανάπτυξη νέων φορέων καινοτομίας στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας αλλά και για τη διασφάλιση ενός προβλέψιμου και διαφανούς περιβάλλοντος εντός της εσωτερικής αγοράς, δόθηκε κατόπιν της Ανακοίνωσης της Επιτροπής, το Μάιο του 2016, αναφορικά με τις επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες και την ψηφιακή ενιαία αγορά⁸. Η εν λόγω Ανακοίνωση ουσιαστικά ήταν απόρροια της Ανακοίνωσης της Επιτροπής για τον καθορισμό της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά (ΨΕΑ)⁹, κατά την οποία είχε

---

⁶ European Parliament (2019) *Briefing: EU Legislation in Progress: Fairness and transparency for business users of online services*. Brussels: European Parliamentary Research Service (EPRS). Διαθέσιμο στο: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625134/EPRS_BRI\(2018\)625134_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625134/EPRS_BRI(2018)625134_EN.pdf).

⁷ Προβληματισμό δημιουργεί η επιλογή από τη μεταφραστική υπηρεσία των Βρυξελλών του όρου «επιγραμμικός» στην προσπάθεια αποτύπωσης του όρου “online”. Έχει ουσιαστικά αποδοθεί κατά γράμμα η έννοια “online”, η οποία στην πραγματικότητα σημαίνει ότι η γραμμή επικοινωνίας είναι ανοικτή και όχι κλειστή (off-line), υπό την έννοια ότι η διαμεσολάβηση γίνεται σε απευθείας σύνδεση συστημάτων υπολογιστών και όχι τοπικά σε έναν υπολογιστή. Βλ. σχετικά Γιαννόπουλο, Γ. (2016), ‘Ειδοποίηση και Απόσυρση (Notice & Take-Down): Η επανεμφάνιση της διαδικασίας και η εφαρμογή της’. ΔΙΜΕΕ, 1/2016, σελ. 67 – 76.

⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (25.5.2016) *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Επιγραμμικές πλατφόρμες και ψηφιακή ενιαία αγορά: Ευκαιρίες και προκλήσεις για την Ευρώπη*, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0288&from=EN>.

⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (6.5.2015) *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης*, ό.π. Βλ. και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (10.5.2017)

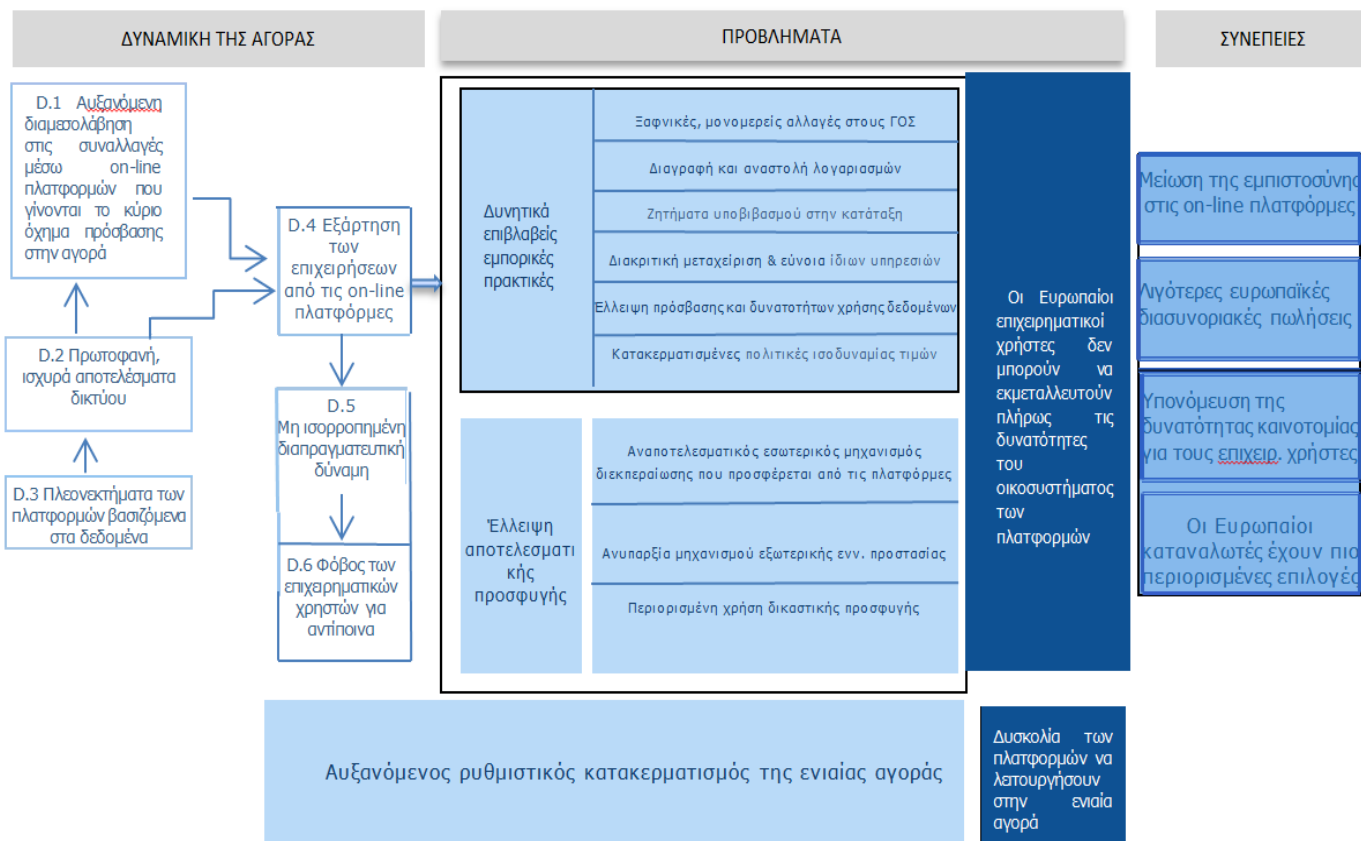

δεσμευθεί να αξιολογήσει λεπτομερώς το ρόλο που διαδραματίζουν οι πλατφόρμες, εξετάζοντας επίσης τη συνεργατική οικονομία και το ρόλο των ενδιάμεσων φορέων. Κατόπιν ευρείας δημόσιας διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, η Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της ανέδειξε ότι τα κυριότερα προβλήματα που ανακύπτουν από τη δράση των επιγραμμικών (online) πλατφορμών συνοψίζονται ως κάτωθι:

- οι αθέμιτοι όροι και προϋποθέσεις που υιοθετούν οι πλατφόρμες, κυρίως αναφορικά με την πρόσβαση σε σημαντικές βάσεις χρηστών ή βάσεις δεδομένων·
- τα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά που τίθενται από τις πλατφόρμες ή η μονομερής τροποποίηση των προϋποθέσεων πρόσβασης στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε απαραίτητα επιχειρηματικά δεδομένα·
- ο διττός ρόλος τον οποίο συχνά διαδραματίζουν οι πλατφόρμες στην περίπτωση που αφενός παρέχουν πρόσβαση στην αγορά και αφετέρου ανταγωνίζονται με προμηθευτές, προωθώντας κατά τρόπο αθέμιτο τις δικές του υπηρεσίες έναντι αυτών που παρέχουν οι προμηθευτές·
- οι αθέμιτοι όροι «ισοτιμίας» με αντίκτυπο στον καταναλωτή·
- η αδιαφάνεια, ιδίως σχετικά με τις χρεώσεις των πλατφορμών, τη χρήση των δεδομένων και τα αποτελέσματα αναζήτησης, η οποία είναι ιδιαίτερος επαχθής και εγκυμονεί κινδύνους για την επιχειρηματική δραστηριότητα των προμηθευτών.

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a4215207-362b-11e7-a08e-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF.

Πίνακας 1: Σχηματική απεικόνιση του προβλήματος¹⁰

Ως απάντηση στις ανωτέρω αναφερόμενες παθογένειες, η Επιτροπή, τον Απρίλιο του 2018, διατύπωσε μια πρόταση κανόνων για τις διαδικτυακές πλατφόρμες¹¹ που εξασφαλίζουν στις μικρές επιχειρήσεις ένα δίκτυο ασφαλείας στην ψηφιακή οικονομία και προέβη στη σύσταση

¹⁰ European Commission (26.4.2018) *Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A138%3AFIN>. Η μετάφραση του πίνακα είναι ελεύθερη και έχει πραγματοποιηθεί από τη γράφουσα.

¹¹ Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018PC0238&from=EN>.

Παρατηρητηρίου για την οικονομία των επιγραμμικών (on-line) πλατφορμών¹². Ο Κανονισμός εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 17 Απριλίου 2019, δημοσιεύθηκε στις 20 Ιουνίου 2019 και εφαρμόζεται από τις 12 Ιουλίου 2020.

Αξίζει στο σημείο αυτό να τονιστεί ότι ο Κανονισμός είναι , όπως προαναφέρθηκε, μέρος των πρωτοβουλιών που λαμβάνονται από την Επιτροπή στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά και της προσπάθειας η δεκαετία που διανύουμε να χαρακτηριστεί ως η «Ψηφιακή Δεκαετία» της Ευρώπης. Δεδομένης της επέλασης των ψηφιακών τεχνολογιών και του αντικτύπου αυτών στην καθημερινότητα των ανθρώπων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποσκοπεί να αξιοποιήσει την τεχνολογία προς όφελος τόσο των επιχειρήσεων όσο και των πολιτών, επιτυγχάνοντας παράλληλα και τον πολυπόθητο στόχο να καταστεί η Ευρώπη κλιματικά ουδέτερη μέχρι το έτος 2050¹³.

Εστιάζοντας στις παθογένειες που ο Κανονισμός προσπαθεί να εξαλείψει, υπό το πρίσμα των διαφορετικών υποκειμένων που άμεσα ή έμμεσα θίγονται από την έλλειψη διαφάνειας και ίσης μεταχείρισης στην οικονομία των πλατφορμών, κατ' αρχάς, σημειώνονται τα εξής.

---

¹² Το Παρατηρητήριο της οικονομίας των επιγραμμικών πλατφορμών συστάθηκε βάσει της απόφασης C(2018)2393 της Επιτροπής στις 26 Απριλίου 2018. Κύρια αποστολή του είναι η παρακολούθηση της εξέλιξης της οικονομίας των πλατφορμών προς υποστήριξη του έργου της Επιτροπής σχετικά με τις διαδικτυακές πλατφόρμες. Το Παρατηρητήριο εστιάζει στις εξελίξεις στην οικονομία των επιγραμμικών πλατφορμών, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων όπως η κατάταξη των αποτελεσμάτων των μηχανών αναζήτησης από αλγορίθμους, η πρόσβαση και η χρήση των προσωπικών δεδομένων από πλατφόρμες, η προνομιακή μεταχείριση που παρέχουν οι ενδιάμεσοι στα δικά τους αγαθά και υπηρεσίες καθώς και η διαφάνεια στη διαδικτυακή διαφήμιση. Αναφορά στο Παρατηρητήριο γίνεται και στο κείμενο του Κανονισμού στις αιτ. σκ. 47, 49 καθώς και στο άρθρο 18 παρ. 4 που ορίζει την επανεξέταση και αξιολόγηση του Κανονισμού. Κατά ρητή δε αναφορά που περιλαμβάνεται στην αιτ. σκ. 49 «Η ομάδα εμπειρογνομόνων για το Παρατηρητήριο της οικονομίας των επιγραμμικών πλατφορμών που συστάθηκε βάσει της απόφασης C(2018)2393 της Επιτροπής έχει κεντρικό ρόλο στην εκπόνηση της αξιολόγησης του παρόντος κανονισμού από την Επιτροπή. Θα πρέπει συνεπώς η Επιτροπή να λαμβάνει δεόντως υπόψη τις γνώμες και τις εκθέσεις που της υποβάλλει η ανωτέρω ομάδα.».

Η επίσημη ιστοσελίδα του Παρατηρητηρίου είναι διαθέσιμη στο: <https://platformobservatory.eu/> και η απόφαση σύστασής του στο [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2018\)2393&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2018)2393&lang=en).

¹³ European Commission [n.d.]. *A Europe fit for the digital age*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en [Ημερομηνία πρόσβασης: 13 Νοεμβρίου 2021].

(α) Από τη σκοπιά των επιχειρηματικών χρηστών των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, όπως οι έννοιες αναλύονται κατωτέρω στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, ήταν αναγκαία η θέσπιση ρυθμίσεων που θα δημιουργούσαν τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε οι επιχειρηματικοί χρήστες να μπορέσουν να εμπιστευθούν τις πλατφόρμες μέσω των οποίων διαθέτουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους στους καταναλωτές. Είναι γεγονός ότι συχνά η εμπορική επιτυχία των επιχειρήσεων συνδέεται άρρηκτα με τις πλατφόρμες διαμεσολάβησης, με αποτέλεσμα οι τελευταίες να έχουν ζωτική σημασία για την επιβίωση και εδραίωση των επιχειρηματικών χρηστών, δημιουργώντας έτσι οικοσυστήματα. Ειδικά μάλιστα οι πολύ μικρές, οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις έχουν αυξημένη εξάρτηση από τους ενδιαμέσους, οι οποίοι αποτελούν το δίαυλο επικοινωνίας με τον τελικό καταναλωτή. Αυτή η διαμεσολαβητική εξάρτηση οφείλεται στα ισχυρά έμμεσα αποτελέσματα δικτύου¹⁴, τα οποία ενισχύουν τη θέση των πλατφορμών που ήδη κυριαρχούν στην αγορά και δυσχεραίνουν την είσοδο νέων παικτών. Αυτή ακριβώς η προσκόλληση των επιχειρηματικών χρηστών στις διαμεσολαβητικές πλατφόρμες επιτρέπει στις τελευταίες να δρουν μονομερώς, τις καθιστά σημαντικά ανώτερες διαπραγματευτικά και επιρρεπείς στην υιοθέτηση καταχρηστικών και άδικων πρακτικών¹⁵.

(β) Αναφορικά με τους χρήστες εταιρικών ιστοτόπων, επίσης παρατηρείται μονομερής δράση των επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης με βλαπτικά για τα συμφέροντα των πρώτων αποτελέσματα, παρόλο που δεν υφίσταται συμβατικός δεσμός μεταξύ τους. Αυτό συμβαίνει διότι οι μηχανές αναζήτησης είναι εκείνες που

---

¹⁴ Έμμεσα αποτελέσματα δικτύου χαρακτηρίζεται το φαινόμενο κατά το οποίο μια πλατφόρμα γίνεται πιο ελκυστική για τους χρήστες στη μια πλευρά της πλατφόρμας (όπως είναι οι καταναλωτές), όταν ο αριθμός των χρηστών στην άλλη πλευρά της πλατφόρμας (όπως οι πάροχοι υπηρεσιών/περιεχομένου) αυξάνεται. Επί παραδείγματι, το eBay προσελκύει περισσότερους εμπόρους, όταν περισσότεροι καταναλωτές αγοράζουν μέσω της πλατφόρμας και προσελκύει περισσότερους καταναλωτές, όταν περισσότεροι έμποροι προσφέρουν τα προϊόντα τους μέσω της πλατφόρμας. Βλ. και e-Conomics (2015), *Online Platforms and the EU Digital Single Market*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-7/nikolai_van_gorp_-_response_e-economics_to_the_uk_house_of_lords_call_for_evidence_14020.pdf.

¹⁵ Αιτ. σκ. 2 του Κανονισμού.

διαμορφώνουν την κατάταξη των δικτυακών τόπων, μεταξύ άλλων και εκείνων στους οποίους προσφέρονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες των χρηστών εταιρικών ιστοτόπων, διαδραματίζοντας έτσι καταλυτικό ρόλο στην τελική επιλογή του καταναλωτή και συνακόλουθα στην εμπορική επιτυχία των επιχειρήσεων που διατηρούν ιστοτόπους¹⁶.

(γ) Οι καταναλωτές, σε αντίθεση με τις προαναφερθείσες υπό στοιχεία (α) και (β) κατηγορίες, πλήττονται έμμεσα από την έντονη ασυμμετρία που υφίσταται στην οικονομία της πλατφόρμας. Είναι σαφές ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών απέναντι στις επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες θα ήταν σημαντικά μεγαλύτερη, εάν η αλληλεπίδραση μεταξύ των επιχειρήσεων βασιζόταν στη διαφάνεια και την ίση μεταχείριση, ώστε να δίνεται η δυνατότητα προώθησης του υγιούς ανταγωνισμού. Σημειώνεται βέβαια ότι πρόκειται για αντανακλαστική συνέπεια στους καταναλωτές, δεδομένου ότι ο Κανονισμός δεν ρυθμίζει τη σχέση των επιχειρήσεων με τους καταναλωτές, αλλά αυτή των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης με τους επιχειρηματικούς χρήστες και των επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης με τους χρήστες εταιρικών ιστοτόπων¹⁷.

Είναι γεγονός ότι η επιλογή του Κανονισμού ως νομοθετικού εργαλείου για τη θέσπιση των κανόνων δεν είναι τυχαία. Η δραστηριοποίηση μέσω πλατφόρμας έχει εγγενή διασυνοριακό χαρακτήρα με αποτέλεσμα η τυχόν ύπαρξη 27 διαφορετικών συνόλων κανόνων να προκαλεί σοβαρό κατακερματισμό στις έννομες τάξεις και να επικρατεί σύγχυση σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, αβεβαιότητα αλλά και περιορισμός των διαθέσιμων ψηφιακών υπηρεσιών. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, κρίθηκε αναγκαία η σκιαγράφηση των απαιτούμενων κανόνων σε ενωσιακό επίπεδο, με τη μορφή Κανονισμού, ώστε να προωθηθεί η άσκηση

---

¹⁶ Αιτ. σκ. 4 του Κανονισμού.

¹⁷ Αιτ. σκ. 3 του Κανονισμού.

επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο εσωτερικό της Ένωσης, εξασφαλίζοντας παράλληλα ένα διαφανές, προβλέψιμο και δίκαιο περιβάλλον¹⁸.

1.1.2 Βασικές ουσιαστικού δικαίου ρυθμίσεις

➤ Σκοπός και πεδίο εφαρμογής

Σύμφωνα με το άρθρο 1, ο Κανονισμός στοχεύει στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, μέσω της πρόβλεψης κανόνων που εξασφαλίζουν διαφάνεια, αμεροληψία και δυνατότητα αποτελεσματικής προσφυγής σε (α) επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και (β) χρήστες εταιρικών ιστότοπων, σε σχέση με επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης.

Αναφορικά με την οριοθέτηση των προαναφερθεισών εννοιών, ως *επιχειρηματικός χρήστης* στο πλαίσιο του Κανονισμού ορίζεται στο άρθρο 2 «κάθε φυσικό πρόσωπο που ενεργεί υπό εμπορική ή επαγγελματική ιδιότητα ή κάθε νομικό πρόσωπο το οποίο προσφέρει προϊόντα ή υπηρεσίες, μέσω επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, σε καταναλωτές για σκοπούς σχετικούς με την εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή επαγγελματική του δραστηριότητα». Από την άλλη, προκειμένου οι υπηρεσίες να χαρακτηριστούν επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης, θα πρέπει σωρευτικά να πληρούν τα κάτωθι κριτήρια:

(α) να αποτελούν υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι υπηρεσίες που συνήθως παρέχονται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών¹⁹.

---

¹⁸ Αιτ. σκ. 7 του Κανονισμού, Ανακοίνωση της Επιτροπής από 25.5.2016, ό.π. και Bania, K. (2020) 'The platform-to-business regulation: Taming the "big tech" beast?', *Concurrences*, 2 (Art. N° 94429), σελ. 52-64. Διαθέσιμο στο: <https://www.concurrences.com/en/review/issues/no-2-2020/articles/the-platform-to-business-regulation-taming-the-big-tech-beast-94429-en>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 13 Νοεμβρίου 2021].

¹⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, άρθρο 1 παρ. 1 στοιχείο β. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1535&from=el>. Βλ. σχετικά και Γιαννόπουλο, Γ. (2018) *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική: Μια πρώτη προσέγγιση της σχέσης δικαίου & νέων τεχνολογιών*, σελ. 33 επ. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

(β) να δίνουν τη δυνατότητα στους επαγγελματικούς χρήστες να προσφέρουν προϊόντα ή υπηρεσίες σε καταναλωτές, ώστε να επιτραπεί η έναρξη άμεσων συναλλαγών²⁰ μεταξύ των εν λόγω επιχειρηματικών χρηστών και των καταναλωτών, ανεξαρτήτως του τόπου όπου διενεργούνται τελικά οι εν λόγω συναλλαγές·

(γ) η ύπαρξη συμβατικής σχέσης μεταξύ του παρόχου των εν λόγω υπηρεσιών και των επιχειρηματικών χρηστών, οι οποίοι προσφέρουν προϊόντα ή υπηρεσίες σε καταναλωτές²¹.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα πλατφορμών διαμεσολάβησης είναι οι αγορές ηλεκτρονικού εμπορίου (π.χ. Amazon, e-Bay), οι συνεργατικές αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται οι επιχειρηματικοί χρήστες, οι επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες εφαρμογών λογισμικού (πχ. App Store, Google Play), οι επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες μέσω κοινωνικής δικτύωσης²², οι πλατφόρμες διαμεσολάβησης στον τομέα των ξενοδοχείων (π.χ. Booking, Tripadvisor, Airbnb), στον τομέα της εστίασης (π.χ. Wolt, efood), και οι πλατφόρμες σύγκρισης τιμών (π.χ. Skyscanner, Skroutz, BestPrice). Σημειώνεται δε ότι η καταβολή αντιτίμου εκ μέρους του καταναλωτή για την παροχή της υπηρεσίας ή τη χορήγηση πρόσβασης στην πλατφόρμα, είναι αδιάφορη. Ο Κανονισμός με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να ρυθμίσει και τα λεγόμενα «δωρεάν επιχειρηματικά μοντέλα» ('free business models') στα οποία ο καταναλωτής αντί για το αντίτιμο της υπηρεσίας σε χρήμα, καταβάλλει προσωπικά δεδομένα²³. Παράλληλα, δεν είναι

---

²⁰ Η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται στην περίπτωση της απλής συμπερίληψης μιας υπηρεσίας περιθωριακού χαρακτήρα, αφού δεν προκύπτει ότι σκοπός του ιστοτόπου ή της υπηρεσίας είναι αυτή ακριβώς η διευκόλυνση της έναρξης συναλλαγών. Βλ. και αιτ. σκ. 10 του Κανονισμού.

²¹ Η ύπαρξη της εν λόγω συμβατικής σχέσης τεκμαίρεται όταν και τα δυο συμβαλλόμενα μέρη δηλώνουν τη βούλησή τους να δεσμευθούν, κατά τρόπο ρητό σε σταθερό μέσο, χωρίς η ύπαρξη ρητής γραπτής συμφωνίας να είναι προαπαιτούμενο. Βλ. και αιτ. σκ. 10 του Κανονισμού.

²² Δεδομένου ότι ο Κανονισμός δεν θέτει ως προϋπόθεση για την υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής του την ύπαρξη συμβατικής σχέσης μεταξύ του επιχειρηματικού χρήστη και του καταναλωτή. Βλ. και αιτ. σκ. 10 του Κανονισμού.

²³ Κατ' αντιστοιχία με το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/770 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2019, σχετικά με ορισμένες πτυχές που αφορούν τις συμβάσεις για την προμήθεια ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακών υπηρεσιών, στο πεδίο εφαρμογής της οποίας εντάσσονται και συμβάσεις στις οποίες «ο έμπορος προμηθεύει ή αναλαμβάνει την υποχρέωση να

κρίσιμο το κατά πόσο οι συναλλαγές λαμβάνουν χώρα εν μέρει εκτός διαδικτύου, εν συνόλω εκτός διαδικτύου, στην πύλη του παρόχου των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, στην πύλη του επιχειρηματικού χρήστη ή καθόλου²⁴.

Στον αντίποδα, ο Κανονισμός δεν τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωση επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης μεταξύ ομοτίμων (peer to peer), στις οποίες δεν υφίστανται επιχειρηματικοί χρήστες, στην περίπτωση επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης μεταξύ επιχειρήσεων που δεν προσφέρονται σε καταναλωτές, σε εργαλεία επιγραμμικής (on-line) διαφήμισης ή σε επιγραμμικές (on-line) δημοπρασίες διαφημίσεων που δεν παρέχονται με σκοπό τη διευκόλυνση της έναρξης άμεσων συναλλαγών και δεν συνεπάγονται συμβατική σχέση με τους καταναλωτές, αλλά ούτε και σε υπηρεσίες λογισμικού για τη βελτίωση των μηχανών αναζήτησης ή σε υπηρεσίες λογισμικού φραγής διαφημίσεων. Επιπροσθέτως, στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού δεν εντάσσονται οι υπηρεσίες επιγραμμικών (on-line) πληρωμών (π.χ. PayPal, Visa), δεδομένου ότι σε αυτές υπερισχύει το στοιχείο της τεχνικής

προμηθεύσει ψηφιακό περιεχόμενο ή ψηφιακή υπηρεσία στον καταναλωτή και ο καταναλωτής παρέχει ή αναλαμβάνει την υποχρέωση να παράσχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον έμπορο, εξαιρουμένης της περίπτωσης όπου τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που παρέχει ο καταναλωτής υποβάλλονται σε επεξεργασία από τον έμπορο αποκλειστικά για την προμήθεια του ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής υπηρεσίας σύμφωνα με την παρούσα οδηγία ή προκειμένου ο έμπορος να συμμορφωθεί προς τις νομικές απαιτήσεις στις οποίες υπόκειται, και ο έμπορος δεν επεξεργάζεται τα δεδομένα αυτά για οποιονδήποτε άλλον σκοπό.». Βλ. και Τίτσια, Δ. (2020) 'Οι Οδηγίες 770/2019 για τις συμβάσεις προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακών υπηρεσιών και 771/2019 για τις καταναλωτικές πωλήσεις αγαθών - Νέος σταθμός στην εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου των συμβάσεων'. *ΕΛΛΑΔΝΗ*, 1/2020, σελ. 54 – 82. Πρόβλεψη για την περίπτωση αυτή υφίσταται και στην Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 που αποτελεί τμήμα του νομοθετικού πακέτου «Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές» και η οποία, δυνάμει του άρθρου 4 παρ. 2 στ. β, εισάγει τροποποίηση του άρθρου 3 της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ, ορίζοντας ότι η τελευταία «εφαρμόζεται επίσης όταν ο έμπορος προμηθεύει ή αναλαμβάνει να προμηθεύσει ψηφιακό περιεχόμενο που δεν παρέχεται σε υλικό μέσο ή ψηφιακή υπηρεσία προς τον καταναλωτή και ο καταναλωτής παρέχει ή αναλαμβάνει να παράσχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον έμπορο, εξαιρουμένης της περίπτωσης κατά την οποία τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που παρέχει ο καταναλωτής υποβάλλονται σε επεξεργασία από τον έμπορο με αποκλειστικό σκοπό την παροχή ψηφιακού περιεχομένου που δεν παρέχεται σε υλικό μέσο ή ψηφιακής υπηρεσίας σε συμφωνία με την παρούσα οδηγία ή προκειμένου ο έμπορος να συμμορφωθεί με τις νομικές απαιτήσεις στις οποίες υπόκειται και ο έμπορος δεν επεξεργάζεται τα εν λόγω δεδομένα για κανέναν άλλο σκοπό.». Η Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον πολύ πρόσφατο Ν. 4933/2022 (ΦΕΚ Α' 99/20.05.2022). Βλ. σχετικά και Bania, K. (2020) 'The platform-to-business regulation: Taming the "big tech" beast?', ό.π.

²⁴ Αιτ. σκ. 10 του Κανονισμού.

διευκόλυνσης και ο επικουρικός χαρακτήρας τους ως προς τη συναλλαγή, ενώ απουσιάζει αυτό της διαμεσολάβησης με σκοπό να πραγματοποιηθεί η συναλλαγή παροχής προϊόντων ή υπηρεσιών²⁵. Οι ανωτέρω περιπτώσεις φαίνεται να εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού καθώς εκτιμάται ότι σε αυτές δεν παρατηρείται τόσο έντονη εξάρτηση και διαπραγματευτική ανισότητα των επιχειρηματικών χρηστών, η οποία ενυπάρχει κυρίως στις πλατφόρμες διαμεσολάβησης που συνδέουν τους επιχειρηματίες με τους καταναλωτές – φυσικά πρόσωπα²⁶, λειτουργώντας ως πύλες εισόδου²⁷.

Πέρα από τις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης, ο Κανονισμός τυγχάνει εφαρμογής και στις επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης, ήτοι στις «ψηφιακές υπηρεσίες που επιτρέπουν στους χρήστες να υποβάλλουν ερωτήματα για να πραγματοποιούν αναζητήσεις κατ' αρχήν σε όλους τους ιστότοπους ή σε όλους τους ιστότοπους συγκεκριμένης γλώσσας βάσει ερωτήματος για οποιοδήποτε θέμα, με τη μορφή λέξης-κλειδιού, φωνητικής εντολής, φράσης ή άλλων εισερχόμενων δεδομένων, και επιστρέφουν υπό οιαδήποτε μορφή αποτελέσματα όπου μπορούν να ανευρεθούν πληροφορίες σχετικές με το περιεχόμενο που έχει ζητηθεί», όπως η έννοια οριοθετείται στο άρθρο 2. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι ο ανωτέρω ορισμός χαρακτηρίζεται από τεχνολογική ουδετερότητα, υπό την έννοια ότι η τεχνολογία που εφαρμόζεται για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών είναι αδιάφορη και επομένως στον ορισμό εμπίπτουν ακόμα και οι φωνητικές αναζητήσεις²⁸.

Τονίζεται ότι, σε αντίθεση με τις πλατφόρμες διαμεσολάβησης οι οποίες συμβάλλονται με τους επιχειρηματικούς χρήστες, οι επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης δεν συνάπτουν συμβατική σχέση με τους χρήστες εταιρικών ιστοτόπων, όπως οι τελευταίοι επίσης ορίζονται στο άρθρο 2 του Κανονισμού ως «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο χρησιμοποιεί μια επιγραμμική διεπαφή, ήτοι οποιοδήποτε λογισμικό, συμπεριλαμβανομένου ενός ιστότοπου ή μέρους αυτού, και εφαρμογές, συμπεριλαμβανομένων των εφαρμογών για κινητές συσκευές,

---

²⁵ Άρθρο 1 παρ. 3 και αιτ. σκ. 11 του Κανονισμού.

²⁶ Κατά το άρθρο 1 στοιχείο 4 του Κανονισμού, ως καταναλωτής νοείται «κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί για σκοπούς που δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή επαγγελματική του δραστηριότητα.».

²⁷ Αιτ. σκ. 11 του Κανονισμού.

²⁸ Αιτ. σκ. 13 του Κανονισμού.

για να προσφέρει προϊόντα ή υπηρεσίες σε καταναλωτές για σκοπούς σχετικούς με την εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή επαγγελματική του δραστηριότητα». Συμβατική σχέση υφίσταται μόνο στη σχέση του καταναλωτή/χρήστη που πραγματοποιεί μια αναζήτηση και στην εκάστοτε μηχανή αναζήτησης²⁹, σχέση η οποία δεν είναι ωστόσο αντικείμενο του εν λόγω Κανονισμού. Στην πράξη, οι μηχανές αναζήτησης ευρετηριάζουν και προσθέτουν ετικέτες στις ιστοσελίδες εν αγνοία ή χωρίς ενεργή συμμετοχή των τελευταίων, προκειμένου να παρέχουν πληροφορίες στους καταναλωτές/χρήστες, αποκομίζοντας έσοδα από τις διαφημίσεις που προβάλλουν στον τελικό καταναλωτή³⁰.

Διευκρινίζεται στο σημείο αυτό ότι δεν είναι όλες οι προβλέψεις του Κανονισμού εφαρμοστέες στις επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης, όπως συμβαίνει με τις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης. Συγκριμένα, τους εν λόγω παρόχους καταλαμβάνουν μόνο οι κάτωθι διατάξεις:

- ✓ άρθρο 5 παρ. 2-7, αναφορικά με την κατάταξη·
- ✓ άρθρο 7 παρ. 2-3, αναφορικά με τη διακριτική μεταχείριση·
- ✓ άρθρο 14 παρ. 1 και παρ. 9, αναφορικά με τις δικαστικές διαδικασίες από αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ή ενώσεις και από δημόσιους φορείς·
- ✓ άρθρο 17 παρ. 2, αναφορικά με την εκπόνηση κωδίκων δεοντολογίας.

Σε ό,τι αφορά δε τη χωρική εφαρμογή, στο άρθρο 1 παρ. 2 ορίζεται ότι ο Κανονισμός εφαρμόζεται στις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης και τις επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης που παρέχονται ή προσφέρονται προς παροχή στους επιχειρηματικούς χρήστες και τους χρήστες εταιρικών ιστότοπων, αντίστοιχα, που (α) είναι εγκατεστημένοι ή διαμένουν στην Ένωση και (β) οι οποίοι προσφέρουν προϊόντα ή υπηρεσίες, μέσω των εν λόγω επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, σε καταναλωτές που βρίσκονται στην Ένωση, ανεξαρτήτως του

---

²⁹ Από τη στιγμή που ο καταναλωτής/χρήστης πατήσσει πάνω στη λέξη «αναζήτηση», συνάπτει σύμβαση με τον πάροχο.

³⁰ European Commission (26.4.2018) *Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services*, ό.π.

τόπου εγκατάστασης ή διαμονής των παρόχων των εν λόγω υπηρεσιών και ανεξαρτήτως του κατά τα άλλα εφαρμοστέου δικαίου.

Πρόκειται, επομένως, για έναν έλεγχο δυο κριτηρίων, τα οποία πρέπει να πληρούνται σωρευτικά, ώστε να τύχει εφαρμογής ο Κανονισμός. Προκειμένου να εξακριβωθεί η συνδρομή του δεύτερου κριτηρίου, εξετάζεται σε ποιο βαθμό οι επιχειρηματικοί χρήστες ή οι χρήστες εταιρικών ιστοτόπων κατευθύνουν τις δραστηριότητές τους σε καταναλωτές που είναι εγκατεστημένοι³¹ σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη. Η έννοια της κατεύθυνσης των δραστηριοτήτων ερμηνεύεται σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ειδικά εκείνη που αφορά το άρθρο 17 παρ. 1 (γ) του κανονισμού 1215/2012³² και το άρθρο 6 παρ. 1 στοιχείο (β) του κανονισμού 593/2008³³. Χαρακτηριστική είναι η απόφαση του Δικαστηρίου στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Peter Pammer κατά Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG και Hotel Alpenhof κατά Oliver Heller³⁴ στην οποία αναφέρεται ότι ενδείξεις δραστηριότητας η οποία «κατευθύνεται προς» ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη είναι ο διεθνής χαρακτήρα της επίμαχης δραστηριότητας³⁵, η αναγραφή στοιχείων τηλεφωνικής επικοινωνίας συνοδευόμενη από τον κωδικό διεθνούς κλήσεως, η χρήση ονομασίας τομέα πρώτου επιπέδου διαφορετικής από αυτή που αντιστοιχεί στο κράτος μέλος εντός του οποίου είναι εγκατεστημένος ο έμπορος, για παράδειγμα «.de», ή ακόμη και για τη χρήση ουδέτερων ονομασιών τομέα πρώτου επιπέδου, όπως «.com» ή «.eu», η περιγραφή δρομολογίων για τη

---

³¹ Αναφορικά με την έννοια της εγκατάστασης του καταναλωτή, δεν απαιτείται ο τελευταίος να έχει τόπο διαμονής στην Ένωση, ούτε την ιθαγένεια κάποιου κράτους μέλους. Αρκεί να βρίσκεται με φυσική παρουσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) κατά τη χρήση των υπηρεσιών των επιγραμμικών πλατφορμών ή των μηχανών αναζήτησης. Βλ. σχετικά και την αιτ. σκ. 9 του Κανονισμού.

³² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1215&from=fr>.

³³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι). Διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0593&from=EL>.

³⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Δεκεμβρίου 2010 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-585/08 και C-144/09, αντίστοιχα, σκέψη 83. Διαθέσιμη στο: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=E6F9F771E86130FA243CD24F46085A6D?text=&docid=83437&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=928771>.

³⁵ Όπως στην περίπτωση ορισμένων τουριστικών δραστηριοτήτων.

μετάβαση από ένα ή πλείονα κράτη μέλη στον τόπο παροχής υπηρεσιών, καθώς και η μνεία διεθνούς πελατείας αποτελούμενης από πελάτες που έχουν την κατοικία τους σε διαφορετικά κράτη μέλη, ιδίως με την προβολή μαρτυριών τέτοιων πελατών.

Συνοψίζοντας τα προαναφερθέντα, προκειμένου μια δραστηριότητα να εμπίπτει στον υπό εξέταση Κανονισμό, χρήζουν εξέτασης οι κάτωθι παράγοντες:

- εάν η παρεχόμενη υπηρεσία είναι επιγραμμική (on-line) υπηρεσία διαμεσολάβησης ή μηχανή αναζήτησης·
- εάν στην παρεχόμενη επιγραμμική (on-line) υπηρεσία διαμεσολάβησης δραστηριοποιούνται επιχειρηματικοί χρήστες εγκατεστημένοι στην Ε.Ε. ή εάν μέσω της μηχανής αναζήτησης δύναται να ευρεθούν χρήστες εταιρικών ιστότοπων εγκατεστημένοι στην Ε.Ε.·
- εάν οι καταναλωτές οι οποίοι έχουν πρόσβαση ή προσεγγίζονται μέσω της επιγραμμικής (on-line) υπηρεσίας διαμεσολάβησης ή της μηχανής αναζήτησης έχουν φυσική παρουσία στην ΕΕ.

➤ Όροι και προϋποθέσεις

Ιδιαίτερη έμφαση δίνει ο Κανονισμός στους γενικούς όρους και προϋποθέσεις³⁶ των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, οι οποίοι είναι κατά κύριο λόγο προδιατυπωμένοι³⁷. Το γεγονός αυτό της χρήσης τυποποιημένων όρων δεν προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη, δεδομένου ότι η πρακτική αυτή είναι συνήθης σε όλους τους επιχειρηματικούς κλάδους που εμπεριέχουν το στοιχείο της συμβατικής σχέσης με σημαντικό αριθμό συνεργατών. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι ακόμα πιο εμφανές στο επιχειρηματικό μοντέλο των επιγραμμικών (on-line) πλατφορμών, η οικονομική αξία των οποίων βασίζεται στην κλιμακούμενη δυνατότητα της πλατφόρμας να διαχειρίζεται σημαντικό αριθμό συμβατικών

---

³⁶ Εφεξής καλούμενοι και ΓΟΣ.

³⁷ Αιτ. σκ. 14 του Κανονισμού.

σχέσεων, μέσω ενός, σε μεγάλο βαθμό, τυποποιημένου ή αυτοματοποιημένου τρόπου³⁸. Χαρακτηριστικά, από τις συνεντεύξεις της ECORYS με επιχειρηματικούς χρήστες προέκυψε ότι σύμφωνα με το 60% των ερωτηθέντων ο βασικός λόγος για τον οποίο οι όροι και προϋποθέσεις θεωρούνται καταχρηστικοί είναι η έλλειψη δυνατότητας διαπραγμάτευσης ή τροποποίησης των εν λόγω όρων³⁹.

Επί τη βάση των ανωτέρω, ο υπό εξέταση Κανονισμός τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωση που οι όροι και οι προϋποθέσεις ή προδιαγραφές, ανεξαρτήτως της ονομασίας ή της μορφής τους, οι οποίοι ρυθμίζουν τη συμβατική σχέση μεταξύ του παρόχου επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και των επιχειρηματικών χρηστών, καθορίζονται μονομερώς από την πλατφόρμα διαμεσολάβησης. Προκειμένου να κριθεί εάν οι όροι και οι προϋποθέσεις έχουν οριστεί μονομερώς απαιτείται συνολική αξιολόγηση, ενώ παράγοντες όπως (α) το μέγεθος των ενδιαφερόμενων μερών, (β) η ύπαρξη διαπραγμάτευσης, (γ) το γεγονός ότι ορισμένες από τις διατάξεις ενδέχεται να έχουν αποτελέσει αντικείμενο μιας τέτοιας διαπραγμάτευσης και να έχουν οριστεί από κοινού από τον πάροχο και τον επιχειρηματικό χρήστη, δεν είναι εξ' ύπαρξης καθοριστικοί⁴⁰. Ο ορισμός των όρων και προϋποθέσεων ως των όρων αυτών που καθορίζονται μονομερώς από τον πάροχο υπηρεσιών διαμεσολάβησης παρουσιάζει, ενδεχομένως, μια ερμηνευτική αντινομία σε σχέση με την έννοια της καταχρηστικής ρήτρας, όπως εκτίθεται στην Οδηγία 93/13⁴¹, ήτοι της ρήτρας η οποία δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, υπό την έννοια ότι έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και ο καταναλωτής εκ των πραγμάτων, δεν είχε τη δυνατότητα να επηρεάσει το

---

³⁸ Twigg-Flesner, C. (2018) 'The EU's Proposals for Regulating B2B Relationships on Online Platforms – Transparency, Fairness and Beyond', *Journal of European Consumer and Markets Law*, 2018, (7), σελ. 222-233. Διαθέσιμο στο: <https://ssrn.com/abstract=3253115> [Ημερομηνία πρόσβασης: 27 Νοεμβρίου 2021].

³⁹ European Commission (2017) *Business-to-Business relations in the online platform environment*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/04c75b09-4b2b-11e7-aea8-01aa75ed71a1/language-en> [Ημερομηνία πρόσβασης: 27 Νοεμβρίου 2021]. Βλ. και European Commission (2018) *Study on contractual relationships between online platforms and their professional users*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b3d856d9-4885-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en> [Ημερομηνία πρόσβασης: 27 Νοεμβρίου 2021].

⁴⁰ Άρθρο 2 στ. 10 του Κανονισμού.

⁴¹ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, άρθρο 3.

περιεχόμενο της. Η επιλογή της φράσης «καθορίζονται μονομερώς από τον πάροχο επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης» στο κείμενο του Κανονισμού αποσκοπεί ίσως στην αποτροπή των εν λόγω παρόχων από την διενέργεια «εικονικών διαπραγματεύσεων» με σκοπό να μην κριθεί ότι οι όροι και προϋποθέσεις τους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού⁴². Η προαναφερθείσα αντίφαση είναι πιθανότατα φαινομενική και ο παράγοντας τη μη ύπαρξης ατομικής διαπραγμάτευσης, όπως τίθεται στην Οδηγία, αντιστοιχεί στο μονομερή καθορισμό των όρων από τον πάροχο, όπως ορίζεται στον Κανονισμό⁴³. Άλλωστε, η διαφοροποίηση αυτή είναι επίσης συνάρτηση της προσπάθειας αντιμετώπισης νέων προκλήσεων και παθογενειών που δεν υφίσταντο στο παρελθόν και γεννήθηκαν με την επέλαση της τεχνολογίας και των νέων επιχειρηματικών μοντέλων.

Ειδικά σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο και την αποτύπωση των ΓΟΣ, ο Κανονισμός κάνει ιδιαίτερα αναλυτική μνεία στο άρθρο 3, στο οποίο προβλέπονται οι υποχρεώσεις διαφάνειας που υπέχουν οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης απέναντι στους επιχειρηματικούς χρήστες τους. Συγκεκριμένα, στην παρ. 1 στ. (α) και (β) του άρθρου 3 τίθενται οι γενικές, θεμελιώδεις υποχρεώσεις των παρόχων, ως εξής:

- Σύνταξη των όρων με απλή και κατανοητή διατύπωση. Το καθήκον αυτό, προσδιοριζόμενο αρνητικά, δεν θεωρείται ότι συντρέχει όταν οι ΓΟΣ είναι ασαφείς, μη συγκεκριμένοι ή μη λεπτομερείς σχετικά με σημαντικά εμπορικά ζητήματα, με αποτέλεσμα να μην παρέχουν στους επιχειρηματικούς χρήστες εύλογο βαθμό προβλεψιμότητας όσον αφορά τις σημαντικότερες πτυχές της συμβατικής σχέσης⁴⁴.

---

⁴² Twigg-Flesner, C., ό.π.

⁴³ Μαρίνος, Μ.-Θ (2020) 'Ο Κανονισμός 2019/1150/ΕΕ (Platform to Business)-Δίκαιη μεταχείριση (fairness) των επιχειρηματικών χρηστών στις online πλατφόρμες διαμεσολαβήσεως'. *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, 12/2020, σελ. 1385-1401.

⁴⁴ Αιτ. σκ. 15 του Κανονισμού. Απλή και κατανοητή διατύπωση δεν θεωρείται φυσικά ούτε η παραπλανητική διατύπωση. Για παράδειγμα, η επιφύλαξη στον πάροχο δικαιώματος μονομερούς λύσης ή τροποποίησης της σύμβασης χωρίς ειδικό και σπουδαίο λόγο, δικαιώματος μη εκπλήρωσης των απορρεουσών από τη σύμβαση υποχρεώσεων του χωρίς σπουδαίο λόγο ή δικαιώματος να αποφανθεί μονομερώς κατά πόσο η παροχή του ανταποκρίνεται στη σύμβαση, μπορούν να νοηθούν ως περιπτώσεις ασαφών, μη λεπτομερών όρων. Βλ. αντίστοιχα και το άρθρο 2 παρ. 7 του Ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών στο οποίο περιλαμβάνονται περιπτώσεις καταχρηστικών γενικών όρων των συναλλαγών.

Επομένως, κομβικό στοιχείο αποτελεί η επίτευξη του εύλογου βαθμού συμβατικής προβλεψιμότητας, ώστε οι επιχειρηματικοί χρήστες να είναι σε θέση να γνωρίζουν και να έχουν λόγο σε όλες τις πτυχές της επιχειρηματικής τους σχέσης και να περιορισθεί, όσο το δυνατόν, η εξάρτησή τους από την πλατφόρμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι πλατφόρμες διαμεσολάβησης καλούνται να προσφέρουν εκείνες τις πληροφορίες που επιτρέπουν την προβλεψιμότητα τόσο της πορείας όσο και της ενδεχόμενης λήξης της συμβατικής σχέσης, γεγονός το οποίο αποδίδει στην έννοια της διαφάνειας και θετικό περιεχόμενο, πέρα από την αρνητική προϋπόθεση της μη χρήσης ασαφούς διατύπωσης⁴⁵.

- Διαμόρφωση των ΓΟΣ με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι εύκολα διαθέσιμοι στους επιχειρηματικούς χρήστες σε όλα τα στάδια της εμπορικής τους σχέσης με τον πάροχο επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, συμπεριλαμβανομένου του προσυμβατικού σταδίου, καταλαμβάνοντας έτσι και τους μελλοντικούς επιχειρηματικούς χρήστες. Είναι δηλαδή σημαντικό οι πάροχοι να επιδεικνύουν επιμέλεια, ώστε οι επιχειρηματικοί χρήστες να έχουν πάντα πρόσβαση στους όρους και τις προϋποθέσεις που διέπουν τη σχέση τους με την πλατφόρμα διαμεσολάβησης. Η, ανά πάσα στιγμή, διαθεσιμότητα αυτή συντρέχει, εφόσον παρέχεται η δυνατότητα στους επιχειρηματικούς χρήστες να αναγνώσουν ή να αποθηκεύσουν τους όρους στον υπολογιστή τους.

Σημειώνεται δε, ότι στον Κανονισμό δεν διευκρινίζεται το κριτήριο με βάση το οποίο μια διατύπωση είναι απλή, κατανοητή και εύκολα διαθέσιμη στον επιχειρηματικό χρήστη. Γίνεται δεκτό ότι κρίσιμη είναι η κατανόηση του μέσου επιχειρηματικού χρήστη που προσφέρει ίδια ή αντίστοιχα προϊόντα ή υπηρεσίες, πρόκειται δηλαδή για αντικειμενικό κριτήριο⁴⁶.

---

⁴⁵ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

⁴⁶ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

Περαιτέρω, στην παρ. 1 στ. (γ), (δ) και (ε) του άρθρου 3, προβλέπονται οι υποχρεωτικά παρεχόμενες πληροφορίες που πρέπει να περιέχονται στους ΓΟΣ, οι οποίες συνοψίζονται ως κάτωθι:

- Προσδιορισμός των λόγων επί των οποίων ο πάροχος επιγραμμικής (on-line) υπηρεσίας διαμεσολάβησης μπορεί να στηρίξει τις αποφάσεις του να αναστείλει ή να διακόψει ή να επιβάλει οποιοδήποτε άλλου είδους κυρώσεις, εν όλω ή εν μέρει, στην παροχή των υπηρεσιών του σε επιχειρηματικούς χρήστες. Πρέπει δηλαδή η περιγραφή να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε οι επιχειρηματικοί χρήστες να είναι σε θέση να κατανοήσουν σε ποιες περιπτώσεις πάροχος μπορεί να αναστείλει, να διακόψει ή να περιορίσει την παροχή των υπηρεσιών.
- Παροχή πληροφοριών για κάθε πρόσθετο δίαυλο διανομής και πιθανό πρόγραμμα επιγραμμικής (on-line) διαφήμισης (affiliate program), τα οποία ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν οι πάροχοι των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης για να προωθήσουν προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρουν οι επιχειρηματικοί χρήστες σε καταναλωτές. Η εν λόγω υποχρέωση διαφάνειας είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, προκειμένου οι επιχειρηματικοί χρήστες να έχουν εποπτεία του τόπου και των υποκειμένων στα οποία διατίθενται τα εμπορεύματα και οι υπηρεσίες τους. Όσον αφορά τον προσδιορισμό του είδους και της ταυτότητας των επιπλέον διαύλων διανομής και των προγραμμάτων επιγραμμικής (on-line) διαφήμισης, δεδομένης της συνεχώς εξελισσόμενης τεχνολογίας, είναι σημαντικό να γίνει με τρόπο τεχνολογικά ουδέτερο. Ενδεικτικά πάντως αναφέρεται ότι σε αυτά περιλαμβάνονται άλλοι ιστότοποι, εφαρμογές ή και άλλες επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης, μέσω των οποίων προβάλλονται τα εμπορεύματα και οι υπηρεσίες του επιχειρηματικού χρήστη⁴⁷.

---

⁴⁷ Αιτ. σκ. 16 του Κανονισμού.

- Παροχή γενικών, ή πιο λεπτομερών, εφόσον οι πάροχοι το επιθυμούν, πληροφοριών σχετικά με τις επιπτώσεις των όρων και προϋποθέσεων στην κατοχύρωση και τον έλεγχο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των επιχειρηματικών χρηστών, ώστε οι τελευταίοι να είναι σε θέση να αντιληφθούν με σαφήνεια το ισχύον καθεστώς για την πνευματική τους ιδιοκτησία, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική, μεταξύ άλλων, και από οικονομικής σκοπιάς. Ενδεικτικά⁴⁸, αυτού του είδους οι πληροφορίες μπορούν να αναφέρονται στη γενική χρήση λογοτύπων, εμπορικών σημάτων ή εμπορικών ονομασιών⁴⁹.

Πέρα από τις ανωτέρω αναφερθείσες υποχρεώσεις διαφάνειας⁵⁰, ο Κανονισμός προβλέπει στο άρθρο 3 παρ. 2 συγκεκριμένη διαδικασία την οποία οφείλουν να ακολουθούν οι πάροχοι σε περίπτωση πρόθεσης αλλαγής των όρων και προϋποθέσεων τους. Εξ αρχής τονίζεται ότι οι πάροχοι δεν έχουν δικαίωμα να επιβάλλουν τροποποιήσεις στους ΓΟΣ με αναδρομική ισχύ, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που (α) υποχρεούνται να τηρήσουν μια νομική ή κανονιστική υποχρέωση ή (β) οι αναδρομικές αλλαγές είναι επωφελείς για τους επιχειρηματικούς χρήστες⁵¹. Δικαιολογητική βάση της απαγόρευσης αναδρομικής αλλαγής των όρων είναι η, με κάθε τρόπο, διευκόλυνση των επιχειρηματικών χρηστών να προσαρμοστούν στις αλλαγές,

⁴⁸ Αιτ. σκ. 17 του Κανονισμού.

⁴⁹ Πάντως, η εν λόγω υποχρέωση της πλατφόρμας να παρέχει ενημέρωση στους επαγγελματίες χρήστες, μέσω των γενικών όρων της, αναφορικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας τους αναγνωρίστηκε και νομολογιακά στις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα της 16^{ης} Ιουλίου 2020 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-682/18 (Frank Peterson κατά Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH) και C-683/18 (Elsevier Inc. κατά Cyando AG). Βλ. παρ. 85 των Προτάσεων σε συνδυασμό με την υποσημείωση 65. Η απόφαση είναι διαθέσιμη στο: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=243241&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3098293> και οι Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα στο: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=228712&doclang=el>.

⁵⁰ Σε ό,τι αφορά την ταυτότητα των επιχειρηματικών χρηστών, αυτή πρέπει να είναι εμφανώς ορατή, κατ' επιταγή του άρθρου 3 παρ. 5, με την επιμέλεια των παρόχων επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Διευκρινίζεται δε ότι, ενώ οι πλατφόρμες διαμεσολάβησης οφείλουν να επιτρέπουν στους επιχειρηματικούς χρήστες τους να αξιοποιούν την εμπορική τους ταυτότητα (όπως την εμπορική ονομασία ή το λογότυπο) ως στοιχείο της προσφοράς τους, προκειμένου να επωφεληθούν στο έπακρο από τις υπηρεσίες που τους παρέχει η πλατφόρμα, εντούτοις το δικαίωμα αυτό των επιχειρηματικών χρηστών δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου ελευθερία των τελευταίων να διαμορφώνουν μονομερώς την παρουσίαση της προσφοράς τους ή την παρουσία τους στην επιγραμμική (on-line) υπηρεσία διαμεσολάβησης. Βλ. και αιτ. σκ. 21 του Κανονισμού.

⁵¹ Άρθρο 8(α) του Κανονισμού.

στο πλαίσιο της προβλεψιμότητας, της διαφάνειας και της καλής πίστης που πρέπει να διέπουν τις συμβατικές σχέσεις με εγγενές το στοιχείο της διαπραγματευτικής ασυμμετρίας⁵².

Αναλυτικότερα, οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης που σκοπεύουν να τροποποιήσουν⁵³ τους ΓΟΣ τους, προκειμένου να αποφευχθεί ο μονομερής αιφνιδιασμός, έχουν υποχρέωση να κοινοποιήσουν τις προτεινόμενες αλλαγές στους επιχειρηματικούς χρήστες με σταθερό μέσο⁵⁴, τουλάχιστον 15 ημέρες πριν την εφαρμογή τους. Δεδομένου ότι απρόσμενες αλλαγές στους όρους ενδέχεται να κλονίσουν την απρόσκοπτη λειτουργία των επιχειρηματικών χρηστών, η προθεσμία προειδοποίησης τους για την επικείμενη αλλαγή των όρων πρέπει να είναι εύλογη και αναλογική, κατ' αντιστοιχία με τη φύση, την έκταση και τις συνέπειες των προτεινόμενων αλλαγών. Ενδέχεται να εφαρμοστούν μεγαλύτερες προθεσμίες προειδοποίησης, ανάλογα με την πολυπλοκότητα της τροποποίησης και την ανάγκη των επιχειρηματικών χρηστών να προβούν σε σύνθετες τεχνικές ή εμπορικές

---

⁵² Αιτ. σκ. 32 του Κανονισμού.

⁵³ Σύμφωνα με την αιτ. σκ. 18 του Κανονισμού, δεν νοούνται ως τροποποίηση τυχόν συντακτικές αλλαγές, εφόσον αυτές δεν επηρεάζουν το περιεχόμενο ή την έννοια των ΓΟΣ. Στην έννοια των συντακτικών αλλαγών, ωστόσο, δεν εμπίπτουν οι αλλαγές των κυρίων παραμέτρων που διαμορφώνουν την κατάταξη, δεδομένου ότι εκ των πραγμάτων θα επιφέρουν μεταβολή του περιεχομένου των ΓΟΣ.

⁵⁴ Σταθερό μέσο νοείται κάθε μέσο που επιτρέπει στον επιχειρηματικό χρήστη να αποθηκεύει πληροφορίες που απευθύνονται προσωπικά σε αυτόν, κατά τρόπο προσπελάσιμο για μελλοντική πρόσβαση επί χρονικό διάστημα επαρκές για τους σκοπούς που εξυπηρετούν οι πληροφορίες και το οποίο επιτρέπει την ακριβή αναπαραγωγή των αποθηκευμένων πληροφοριών (άρθρο 2 στ. 13 του Κανονισμού). Ο Ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών στον ορισμό της εν λόγω έννοιας (άρθρο 1α στ. 11) παρέχει ενδεικτική απαρίθμηση των μέσων που μπορούν να χαρακτηριστούν «σταθερά» τα οποία, μεταξύ άλλων, είναι το χαρτί, τα κλειδιά USB, οι ψηφιακοί δίσκοι (CD-ROM), οι μαγνητοταινίες DVD, οι κάρτες μνήμης, οι σκληροί δίσκοι υπολογιστών, καθώς και τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, δεδομένου ότι τα τελευταία μπορούν να αποθηκευθούν στη θυρίδα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Σκοπός της εν λόγω πρόβλεψης είναι να διασφαλίζεται ότι ο ενδιαφερόμενος κατέχει τις κρίσιμες πληροφορίες, κατά τρόπο ισοδύναμο με την έντυπη μορφή, ώστε να δύναται να τις χρησιμοποιήσει για να ασκήσει τυχόν δικαιώματά του. Επομένως, εάν η ενημέρωση για την τροποποίηση των όρων γίνεται στην ιστοσελίδα στην οποία οι επιχειρηματικοί χρήστες ή οι χρήστες εταιρικών ιστοτόπων έχουν πρόσβαση μόνο μέσω συνδέσμου που παρέχεται από τον πάροχο, η ιστοσελίδα δεν νοείται ως σταθερό μέσο διότι το περιεχόμενό της μπορεί να τροποποιηθεί μονομερώς από τον πάροχο. Θα μπορούσε όμως να θεωρηθεί σταθερό μέσο αν ο επιχειρηματικός χρήστης ή ο χρήστης εταιρικού ιστοτόπου είχε σε αυτή έναν προσωπικό χώρο αποθήκευσης, ο οποίος είναι προσβάσιμος μόνο από εκείνον μέσω προσωπικών κωδικών. Βλ. σχετικά Αλεξανδρίδου, Ε. (Επιμ.). (2015) *Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή. Ελληνικό – Ενωσιακό: Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

προσαρμογές⁵⁵. Επισημαίνεται ότι, εντός της προθεσμίας προειδοποίησης, ο επιχειρηματικός χρήστης δικαιούται να καταγγείλει τη σύμβαση, σε περίπτωση που δεν συμφωνεί με τις προτεινόμενες αλλαγές. Η λύση της σύμβασης θα επέλθει εντός 15 ημερών από την παραλαβή της προειδοποίησης, με εξαίρεση την πρόβλεψη μικρότερης προθεσμίας στη σύμβαση, ενδεχομένως επί τη βάση του εθνικού αστικού δικαίου.

Σημειώνεται ότι υπάρχουν ορισμένες περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις στις οποίες ο πάροχος επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης δεν υπέχει υποχρέωση να τηρήσει την προθεσμία προειδοποίησης. Τέτοια υποχρέωση δεν υφίσταται όταν:

- ο επιχειρηματικός χρήστης παραιτηθεί κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτησης (με γραπτή δήλωση ή με σαφή θετική πράξη) από την προθεσμία προειδοποίησης. Κρίνεται αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι η υποβολή, κατά τη διάρκεια της δεκαπενθήμερης προθεσμίας προειδοποίησης, νέων προϊόντων ή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων εφαρμογών λογισμικού, στις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης, λογίζεται ως θετική πράξη παραίτησης. Κατ' εξαίρεση δε, εφόσον οι προτεινόμενες αλλαγές επιβάλλουν στον επιχειρηματικό χρήστη να διενεργήσει σε μεγάλο βαθμό τεχνικές ή εμπορικές προσαρμογές των προϊόντων ή των υπηρεσιών του, με αποτέλεσμα η προθεσμία προειδοποίησης να υπερβαίνει τις 15 ημέρες, ενδεχόμενη υποβολή νέων προϊόντων ή υπηρεσιών στην πλατφόρμα, δεν λογίζεται ότι αίρει αυτομάτως την προθεσμία προειδοποίησης⁵⁶.
- ο πάροχος υπέχει νομική ή κανονιστική υποχρέωση, βάσει του ενωσιακού ή του εθνικού δικαίου, η οποία επιτάσσει την τροποποίηση των όρων και των προϋποθέσεων του κατά τρόπο που δεν του επιτρέπει να τηρήσει την προθεσμία προειδοποίησης.

---

⁵⁵ Τέτοιου είδους τεχνικές προσαρμογές μπορεί ενδεικτικά να χρειαστούν (α) όταν αφαιρούνται ολόκληρες λειτουργίες των επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης στις οποίες ο επιχειρηματικός χρήστης είχε πρόσβαση ή όταν προστίθενται νέες ή (β) όταν οι επιχειρηματικοί χρήστες χρειαστεί ενδεχομένως να αναπροσαρμόσουν τα προϊόντα τους ή να αναπρογραμματίσουν τις υπηρεσίες τους, ώστε να μπορούν να συνεχίσουν να λειτουργούν χρησιμοποιώντας τις επιγραμμικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης (αιτ. σκ. 19 του Κανονισμού).

⁵⁶ Αιτ. σκ. 19 του Κανονισμού.

- ο πάροχος οφείλει κατ' εξαίρεση να τροποποιήσει τους όρους και τις προϋποθέσεις του για να αντιμετωπίσει έναν απρόβλεπτο και επικείμενο κίνδυνο και να προστατεύσει τις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης, τους καταναλωτές του ή επιχειρηματικούς χρήστες από απάτες, κακόβουλα λογισμικά, ανεπιθύμητα μηνύματα, παραβιάσεις δεδομένων ή άλλους κινδύνους για την κυβερνοασφάλεια.

Καταληκτικά, τονίζεται ότι σε περίπτωση παραβίασης της αρχής της διαφάνειας, ήτοι μη πλήρωσης των προϋποθέσεων που θέτει ο Κανονισμός σχετικά με τη διατύπωση και το περιεχόμενο των ΓΟΣ, αλλά και σε περίπτωση πραγματοποίησης αλλαγών χωρίς προηγούμενη προειδοποίηση των επιχειρηματικών χρηστών, οι σχετικοί αδιαφανείς συμβατικοί όροι και οι πραγματοποιηθείσες αλλαγές, αντίστοιχα, πάσχουν ακυρότητας *erga omnes* και *ex tunc*⁵⁷. Πρόκειται, δηλαδή, για ακυρότητα απόλυτη και όχι σχετική⁵⁸, με αναδρομική ισχύ και οι εν λόγω όροι νοούνται σαν να μην υπήρξαν ποτέ, ενώ οι υπόλοιπες διατάξεις παραμένουν έγκυρες⁵⁹.

- Περιορισμός, αναστολή, διακοπή παροχής επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης

Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης να αποφασίσουν να περιορίσουν, να αναστείλουν ή να διακόψουν την παροχή των υπηρεσιών

---

⁵⁷ Άρθρο 3 παρ. 3 και αιτ. σκ. 20 του Κανονισμού.

⁵⁸ Ακυρότητα η οποία δεν αφορά έναν μεμονωμένο επιχειρηματικό χρήστη, αλλά όλα τα μέρη.

⁵⁹ Ζήτημα, ενδεχομένως, αναφύεται στην περίπτωση αμφιβολίας για το περιεχόμενο ενός όρου ή ασάφειας, για την οποία ο Κανονισμός δεν κάνει ιδιαίτερη μνεία. Σε αντίθεση δε με το άρθρο 5 της Οδηγίας 93/13, στο οποίο προβλέπεται ότι «σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία», του Κανονισμού μη διακρίνοντας, ενδέχεται πιθανή ακυρότητα λόγω μη ευκρινούς διατύπωσης να ενεργήσει σε βάρος του επιχειρηματικού χρήστη. Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

τους σε κάποιον επιχειρηματικό χρήστη, κατάσταση η οποία μπορεί να προκαλέσει σοβαρή βλάβη στην επιχειρηματική δραστηριότητα των εν λόγω χρηστών⁶⁰.

Οι κυρώσεις του περιορισμού και της αναστολής νοούνται ως ελαστικότερα μέτρα που έχουν αντίκτυπο στην εγγραφή ενός μεμονωμένου προϊόντος ή υπηρεσίας που παρουσιάζεται στην πλατφόρμα. Συγκεκριμένα, η πλατφόρμα διαμεσολάβησης ενδέχεται να προβεί, είτε στη διαγραφή μεμονωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών συγκεκριμένου επιχειρηματικού χρήστη, είτε στην ουσιαστική αφαίρεση αυτών από τα αποτελέσματα αναζήτησης. Εκτός από την προαναφερθείσα περίπτωση αναστολής, οι πάροχοι μπορεί να επιλέξουν να περιορίσουν μια ατομική εγγραφή ενός επιχειρηματικού χρήστη, υποβιβάζοντας ή παρουσιάζοντας την αρνητικά, προβαίνοντας σε ενέργειες που μπορεί να περιέχουν και την υποβάθμισή της⁶¹. Τονίζεται, ωστόσο, ότι οι πάροχοι υπηρεσιών διαμεσολάβησης μπορεί να αποφασίσουν και να διακόψουν το σύνολο των υπηρεσιών που παρέχουν στους επιχειρηματικούς χρήστες, κλείνοντας εντελώς το λογαριασμό που διατηρούν οι τελευταίοι στην πλατφόρμα, κύρωση η οποία αποτελεί το αυστηρότερο από όλα τα μέτρα. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, οι πάροχοι ενδείκνυται, όπου αυτό εύλογα επιτρέπεται και είναι τεχνικά εφικτό, να προβαίνουν σε διαγραφή μόνο μεμονωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών και όχι σε καθολική διακοπή της παροχής των υπηρεσιών τους στους επιχειρηματικούς χρήστες⁶².

Προτού αναλυθούν οι υποχρεώσεις του παρόχου, κρίνεται αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι ο Κανονισμός δεν αποσκοπεί στη ρύθμιση των περιπτώσεων που αφορούν στη διακίνηση παράνομου περιεχομένου. Οι τελευταίες διέπονται από τις προβλέψεις της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο⁶³, σύμφωνα με την οποία οι πάροχοι υπηρεσιών της κοινωνίας της

---

⁶⁰ Αιτ. σκ. 22 του Κανονισμού. Αντίστοιχα και στο πεδίο των μηχανών αναζήτησης, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Reuters, η πλειονότητα των χρηστών του διαδικτύου προτιμά να ενημερώνεται μέσω μηχανών αναζήτησης, μέσω κοινωνικής δικτύωσης και φορέων συγκέντρωσης ειδήσεων, παρά απευθείας από την ιστοσελίδα ή την εφαρμογή του εκδότη. Βλ. σχετικά Reuters Institute (2019), *Digital News Report*. Διαθέσιμο στο: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/inline-files/DNR_2019_FINAL.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Δεκεμβρίου 2021].

⁶¹ Αιτ. σκ. 22 του Κανονισμού.

⁶² Αιτ. σκ. 23 του Κανονισμού.

⁶³ Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού

πληροφορίας μόλις αντιληφθούν ότι παράνομο περιεχόμενο είναι αποθηκευμένο ή φιλοξενείται στην πλατφόρμα τους⁶⁴, έχουν υποχρέωση να το αποσύρουν, ειδάλλως γεννάται ευθύνη τους από τη στιγμή της γνώσης⁶⁵. Αντίθετα, ο Κανονισμός αναφέρεται στον περιορισμό, την αναστολή ή τη διακοπή της παροχής των υπηρεσιών σε επιχειρηματικούς χρήστες που προσφέρουν νόμιμο, ενδεχομένως αμφιλεγόμενο, περιεχόμενο, το οποίο δεν συμμορφώνεται με ένα σύνολο προδιαγραφών και προτύπων που καθορίζονται από την πλατφόρμα⁶⁶.

Δεδομένου ότι, όπως τονίστηκε παραπάνω, ενδεχόμενος περιορισμός, αναστολή ή διακοπή της παροχής των υπηρεσιών διαμεσολάβησης, συνεπάγεται σημαντική ζημία⁶⁷ για τα συμφέροντα των επιχειρηματικών χρηστών, οι πάροχοι οφείλουν να συμμορφώνονται με τις εξής προβλέψεις, προκειμένου να επιτευχθεί η διαφάνεια και η δίκαιη μεταχείριση στο επιγραμμικό περιβάλλον. Αναλυτικότερα, στην περίπτωση της αναστολής ή του περιορισμού μεμονωμένου προϊόντος ή υπηρεσίας, ο πάροχος οφείλει να προσφέρει στον ενδιαφερόμενο επιχειρηματικό χρήστη, πριν ή κατά την έναρξη ισχύος του σχετικού μέτρου, αιτιολόγηση της

εμπορίου, στην εσωτερική αγορά. Στην ελληνική έννομη τάξη έχει ενσωματωθεί με το Προεδρικό Διάταγμα 131/2003 (ΦΕΚ Α' 116/16-5-2003), Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο). Επίκειται η τροποποίηση της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο μετά την ψήφιση του σχεδίου Κανονισμού σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες - Digital Services Act).

⁶⁴ Βλ. συγκεκριμένα τα άρθρα 13 παρ. 1(ε) και 14 παρ. 1(β) της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

⁶⁵ Η Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο προβλέπει στα άρθρα 12, 13 και 14 ένα καθεστώς ασυλίας για τους παρόχους, ένα σύστημα απαλλαγής από την ευθύνη, ορίζοντας ότι οι πάροχοι Απλής Μετάδοσης, Κρυφής Μνήμης και Φιλοξενίας δεν υπέχουν ευθύνη κατά την διακίνηση παράνομων ή επιζημιών πληροφοριών, εφόσον αγνοούν την ύπαρξη ή τη διακίνηση παράνομου περιεχομένου, ενώ η ευθύνη τους αρχίζει από την στιγμή που λαμβάνουν γνώση. Βλ. σχετικά και Γιαννόπουλο, Γ. (2013) *Η ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών στο Internet*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

⁶⁶ Bania, K., ό.π.

⁶⁷ Άλλωστε, σύμφωνα με την αιτ. σκ. 23 του Κανονισμού, η διακοπή της παροχής υπηρεσιών διαμεσολάβησης στους επιχειρηματικούς χρήστες και η διαγραφή των δεδομένων που έχουν παρασχεθεί για τη χρήση των σχετικών υπηρεσιών ή προκύπτουν από την παροχή τους, συνεπάγονται απώλεια κομβικών πληροφοριών και πιθανή αποστέρηση δυνατότητας ενάσκησης δικαιωμάτων που προβλέπονται στον Κανονισμό.

απόφασης σε σταθερό μέσο. Στην περίπτωση δε που ο πάροχος προβεί σε εν όλω διακοπή⁶⁸ της παροχής των υπηρεσιών διαμεσολάβησης, η αιτιολόγηση παρέχεται τουλάχιστον 30 ημέρες πριν την έναρξη ισχύος του τερματισμού σε σταθερό μέσο⁶⁹. Από την προθεσμία προειδοποίησης σε περίπτωση διακοπής, απαλλάσσεται ο πάροχος στο ενδεχόμενο που (α) νομική ή κανονιστική υποχρέωση υποχρεώνει τον πάροχο να διακόψει την παροχή του συνόλου των επιγραμμικών (on-line) του υπηρεσιών διαμεσολάβησης προς συγκεκριμένο χρήστη, μην επιτρέποντάς του να συμμορφωθεί με την προθεσμία προειδοποίησης, (β) επικαλείται επιτακτικό λόγο βάσει εθνικής νομοθεσίας σύμφωνης με το ενωσιακό δίκαιο, ο οποίος δικαιολογεί την άμεση διακοπή, εάν, κατόπιν συνεκτίμησης του συνόλου των περιστάσεων και των συμφερόντων αμφοτέρων των μερών, δεν είναι εύλογο να αναμένεται η συνέχιση της συμβατικής σχέσης έως τη συμφωνηθείσα λύση της ή έως τη λήξη της προθεσμίας προειδοποίησης, (γ) αποδεικνύει επαναλαμβανόμενη παράβαση των όρων και προϋποθέσεων⁷⁰. Στις περιπτώσεις αυτές, ωστόσο, ο πάροχος υπηρεσιών διαμεσολάβησης οφείλει να παράσχει στον επιχειρηματικό χρήστη αιτιολόγηση της απόφασης διακοπής, σε σταθερό μέσο, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση⁷¹.

---

⁶⁸ Αναφορικά με τη δυνατότητα διακοπής της συμβατικής σχέσης, κατόπιν όμως πρωτοβουλίας του επιχειρηματικού χρήστη, επισημαίνεται ότι στο άρθρο 8 (β) του Κανονισμού προβλέπεται υποχρέωση των παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης να εξηγούν με σαφήνεια στους συμβατικούς τους όρους τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι επιχειρηματικοί χρήστες μπορούν να λύσουν τη συμβατική σχέση με τον πάροχο. Οι σχετικές προϋποθέσεις διακοπής κρίνεται σκόπιμο να είναι αναλογικές και να υλοποιούνται χωρίς αδικαιολόγητη δυσκολία. Βλ. σχετικά και την αιτ. σκ. 32 του Κανονισμού.

⁶⁹ Άρθρο 4 παρ. 1, 2 του Κανονισμού.

⁷⁰ Η εξαίρεση από την προθεσμία προειδοποίησης, προ τουλάχιστον 30 ημερών από την έναρξη ισχύος της διακοπής, μπορεί να ανακύψει αναφορικά με:

- παράνομο ή ακατάλληλο περιεχόμενο,
- την ασφάλεια ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας,
- απομίμηση/παραποίηση,
- απάτη,
- κακόβουλο λογισμικό,
- ανεπιθύμητα ηλεκτρονικά μηνύματα,
- παραβιάσεις δεδομένων,
- άλλους κινδύνους για την κυβερνοασφάλεια ή καταλληλότητα του προϊόντος ή της υπηρεσίας για ανηλίκους.

Βλ. σχετικά την αιτ. σκ. 23 του Κανονισμού.

⁷¹ Άρθρο 4 παρ. 4 και αιτ. σκ. 23 του Κανονισμού.

Η σχετική αιτιολόγηση, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 4, πρέπει να αναφέρει (α) τα πραγματικά περιστατικά, τις ειδικές περιστάσεις καθώς και το περιεχόμενο των κοινοποιήσεων τρίτων, εάν υπάρχουν, που αποτέλεσαν τη βάση για την απόφαση και (β) τους λόγους της απόφασης, όπως αυτοί έχουν εκ των προτέρων προσδιοριστεί από τον πάροχο στους όρους και τις προϋποθέσεις. Η υποχρέωση παροχής αιτιολόγησης αποσκοπεί στη διευκόλυνση των χρηστών να προσφύγουν αποτελεσματικά κατά της απόφασης και να την αμφισβητήσουν⁷². Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι ο πάροχος απαλλάσσεται από την υποχρέωση αιτιολόγησης εάν (α) δεν δύναται να γνωστοποιήσει τα συγκεκριμένα περιστατικά ή περιστάσεις ή το λόγο της απόφασης δυνάμει νομικής ή κανονιστικής υποχρέωσης ή εάν (β) μπορεί να αποδείξει ότι ο συγκεκριμένος επιχειρηματικός χρήστης έχει κατ' επανάληψη παραβιάσει τους ισχύοντες όρους και προϋποθέσεις, με συνέπεια τη διακοπή εν όλω της παροχής των συγκεκριμένων επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης⁷³.

Σύμφωνα με την αρχή της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας και προς το σκοπό περιορισμού των αρνητικών συνεπειών στους επιχειρηματικούς χρήστες, σε περίπτωση περιορισμού, αναστολής ή διακοπής των υπηρεσιών διαμεσολάβησης, οι πάροχοι οφείλουν να τους προσφέρουν τη δυνατότητα να διευκρινίσουν τα πραγματικά περιστατικά, στο πλαίσιο της εσωτερικής διαδικασίας διεκπεραίωσης καταγγελιών, όπως αυτή περιγράφεται στο άρθρο 11 του Κανονισμού. Τέλος, σε περίπτωση που χωρήσει ανάκληση από τον πάροχο της απόφασης περιορισμού, αναστολής ή διακοπής⁷⁴, τότε οφείλει να επαναφέρει χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση τον ενδιαφερόμενο επιχειρηματικό χρήστη, συμπεριλαμβανομένης της παροχής σε αυτόν κάθε πρόσβασης σε προσωπικά ή άλλα δεδομένα, ή και τα δύο, που είχαν δημιουργηθεί από τη χρήση των σχετικών υπηρεσιών από τον επιχειρηματικό χρήστη ή ήταν διαθέσιμα πριν από την έκδοση της απόφασης⁷⁵.

➤ Κατάταξη

---

⁷² Αιτ. σκ. 22 του Κανονισμού.

⁷³ Άρθρο 4 παρ. 5 και αιτ. σκ. 22 του Κανονισμού.

⁷⁴ Ενδεικτικά, επειδή η απόφαση ελήφθη κατά λάθος ή επειδή η παράβαση των όρων και προϋποθέσεων που αποτέλεσε τη βάση της απόφασης δεν έλαβε χώρα κακόπιστα κα διορθώθηκε με ικανοποιητικό τρόπο (αιτ. σκ. 22 του Κανονισμού).

⁷⁵ Άρθρο 4 παρ. 3 και αιτ. σκ. 22.

Κατάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 2 στ. 8 του Κανονισμού, νοείται «η σχετική προβολή που δίδεται σε προϊόντα ή υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, ή ο βαθμός συνάφειας που απονέμεται από τις επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης στα αποτελέσματα αναζήτησης, όπως παρουσιάζονται, οργανώνονται ή κοινοποιούνται από παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή από παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, αντίστοιχα, ανεξαρτήτως των τεχνολογικών μέσων που χρησιμοποιούνται για την παρουσίαση, την οργάνωση ή την κοινοποίηση⁷⁶».

Είναι σαφές ότι η κατάταξη των προϊόντων και των υπηρεσιών από τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης⁷⁷ επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την επιλογή των καταναλωτών και, αναπόφευκτα, την εμπορική επιτυχία των χρηστών που προσφέρουν τα εν λόγω προϊόντα και τις εν λόγω υπηρεσίες στους καταναλωτές⁷⁸. Εάν ληφθεί υπόψη ότι η οικονομία στο διαδίκτυο εξελίσσεται ραγδαία, η κατάταξη των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών διαδραματίζει όλο και πιο κομβικό ρόλο στην επιχειρηματικότητα και η επιτυχία των επιχειρήσεων θα είναι, ολοένα και περισσότερο, συνάρτηση της διαδικτυακής προβολής.

---

⁷⁶ Όπως εξηγείται στην αιτ. σκ. 24 του Κανονισμού, η κατάταξη προκύπτει από τη χρήση αλγοριθμικών αλληλουχιών, μηχανισμών αξιολόγησης ή γνωμοδότησης, οπτικών επισημάνσεων ή άλλων μέσων προεκβολής ή συνδυασμών τους.

⁷⁷ Το ζήτημα της διαφάνειας στην κατάταξη αντιμετωπίζεται και από την Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161, αυτή τη φορά προς το σκοπό προστασίας του καταναλωτή. Συγκεκριμένα, εισάγοντας παρ. 4α στο άρθρο 7 της Οδηγίας 2005/29/ΕΚ για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, η Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 προβλέπει ότι στις περιπτώσεις που ο καταναλωτής αναζητά προϊόντα που διατίθενται από διαφορετικούς εμπόρους ή από καταναλωτές βάσει ερωτήματος υπό μορφή, μεταξύ άλλων, λέξης-κλειδιού, ανεξαρτήτως του τύπου στον οποίο ολοκληρώνονται τελικά οι εν λόγω συναλλαγές, απαιτείται η παροχή γενικών πληροφοριών, σε ειδικό τμήμα της επιγραμμικής διεπαφής (on-line interface), άμεσα και εύκολα προσβάσιμοι από τη σελίδα όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αναζήτησης, όσον αφορά τις βασικές παραμέτρους που καθορίζουν την κατάταξη των προϊόντων και τη σημασία των σχετικών παραμέτρων. Μάλιστα διευκρινίζεται ότι η εν λόγω ρύθμιση δεν ισχύει για τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, υπό την έννοια του Κανονισμού P2B, οι οποίοι υπέχουν ήδη τέτοια υποχρέωση. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη έχει τη βάση της στον Κανονισμό και αποσκοπεί στην επέκταση των απαιτήσεων διαφάνειας και απέναντι στους καταναλωτές, αφού ο Κανονισμός ναι μεν καταλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα διαδικτυακών ενδιάμεσων φορέων, αλλά εφαρμόζεται μόνο μεταξύ εμπόρων και των εν λόγω φορέων. Βλ. και αιτ. σκ. 21 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161.

⁷⁸ Αιτ. σκ. 24 και 26 του Κανονισμού.

Συχνά, ο ακριβής τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται η κατάταξη αποτελεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ή το εμπορικό μυστικό ενός παρόχου. Σε αυτό οφείλεται το γεγονός ότι οι χρήστες πολλές φορές αγνοούν τους λόγους για τους οποίους καταλαμβάνουν μια συγκεκριμένη θέση στην κατάταξη ή τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους, παρόλο που αυτή ακριβώς η γνώση θα ήταν κομβική για την εμπορική τους επιτυχία⁷⁹. Σκοπός, επομένως, του Κανονισμού είναι η βελτίωση της προβλεψιμότητας για τους χρήστες, υπό την έννοια ότι οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης διαμορφώνουν την κατάταξη με τρόπο μη αυθαίρετο, ώστε να μπορέσουν οι επιχειρηματικοί χρήστες να βελτιώσουν την παρουσίαση των προϊόντων ή υπηρεσιών τους ή ορισμένα εγγενή χαρακτηριστικά των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών⁸⁰.

Προκειμένου, λοιπόν, να επιτευχθεί η προαναφερθείσα προβλεψιμότητα και οι χρήστες να είναι σε θέση να γνωρίζουν τη λειτουργία του συστήματος κατάταξης καθώς και να έχουν συγκριτική εποπτεία των πρακτικών κατάταξης των διαφόρων παρόχων, το άρθρο 5 προβλέπει συγκεκριμένες υποχρεώσεις διαφάνειας⁸¹, τόσο για τους παρόχους υπηρεσιών διαμεσολάβησης, όσο και για τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης⁸². Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παρ. 1, οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης πρέπει να προσδιορίζουν στους όρους και τις προϋποθέσεις τους (α) τις κύριες παραμέτρους που καθορίζουν την κατάταξη και (β) τους λόγους της σχετικής σημασίας

---

⁷⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (8.12.2020) Ανακοίνωση της Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (2020/C 424/01). Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC1208\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC1208(01)&from=EL).

⁸⁰ Αιτ. σκ. 24 του Κανονισμού.

⁸¹ Η διαφάνεια κρίνεται με κριτήριο το μέσο επιχειρηματικό χρήστη. Ειδικότερα, για να έχει η περιγραφή του μηχανισμού κατάταξης ουσιαστική σημασία για τους χρήστες, ενδείκνυται να λαμβάνεται υπόψη η φύση, η τεχνική ικανότητα και οι ανάγκες των «μέσων» χρηστών μιας δεδομένης υπηρεσίας, παράγοντες που ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των διαφόρων τύπων υπηρεσιών. Βλ. Μαρίνο, Μ.-Θ, ό.π. και Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., παρ. 17.

⁸² Πρόκειται για μια από τις λίγες διατάξεις του Κανονισμού που αναφέρονται και στους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, εκτός από τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, όπως περιγράφεται και στην ανάλυση του σκοπού και του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού, στην ενότητα «1.1.2 Βασικές ουσιαστικού δικαίου ρυθμίσεις» της παρούσας εργασίας.

των εν λόγω κυρίων παραμέτρων, σε αντίθεση με άλλες παραμέτρους. Παράλληλα, η παρ. 2 αναφέρεται στις επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης προβλέποντας ότι οι εν λόγω πάροχοι οφείλουν να καθορίζουν (α) τις κύριες παραμέτρους που μεμονωμένα ή συλλογικά είναι πιο σημαντικές στη διαμόρφωση της κατάταξης και (β) τη σχετική σημασία των εν λόγω κυρίων παραμέτρων, παρέχοντας εύκολα προσβάσιμη και δημοσίως διαθέσιμη περιγραφή με απλή και κατανοητή διατύπωση. Σε περίπτωση δε που στις κύριες παραμέτρους περιλαμβάνεται και η δυνατότητα καταβολής από επιχειρηματικούς χρήστες ή χρήστες εταιρικών ιστοτόπων άμεσης ή έμμεσης αμοιβής προς επηρεασμό της κατάταξης, οι πάροχοι επίσης καλούνται να περιγράψουν αυτή τη δυνατότητα καθώς και τις επιπτώσεις των αμοιβών στην κατάταξη⁸³. Η εν λόγω περιγραφή πρέπει να εξασφαλίζει στους επιχειρηματικούς χρήστες ή τους χρήστες εταιρικών ιστοτόπων επαρκή κατανόηση αναφορικά με το κατά πόσο, με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό το σύστημα κατάταξης αξιολογεί (α) τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή υπηρεσιών που προσφέρονται στους καταναλωτές και (β) τη σημασία τους για τους καταναλωτές. Σε περίπτωση δε που πρόκειται για επιγραμμική μηχανή αναζήτησης, η περιγραφή είναι κρίσιμο να παρέχει επαρκή κατανόηση και για το κατά πόσο συνυπολογίζονται ορισμένα χαρακτηριστικά σχεδιασμού του ιστοτόπου που χρησιμοποιούν οι επιχειρηματικοί χρήστες⁸⁴, όπως η βελτιστοποίηση της απεικόνισης σε κινητές συσκευές τηλεπικοινωνιών⁸⁵. Συνεπώς, η εν λόγω περιγραφή δεν πρέπει να εξαντλείται σε απλή απαρίθμηση των κυρίων παραμέτρων, αλλά να προσφέρει

---

⁸³ Άρθρο 5 παρ. 3 του Κανονισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα παρόχου που εξαρτά την κατάταξη των χρηστών από την αμοιβή είναι το Google Ads, η διαδικτυακή υπηρεσία διαφήμισης της Google που προβάλλει μια διαφήμιση σε ένα μικρό μέρος του επισκεπτόμενου ιστοτόπου κατόπιν μιας μορφής δημοπρασίας. Εν προκειμένω, ένας από τους παράγοντες που καθορίζουν την κατάταξη της διαφήμισης είναι η προσφορά του εκάστοτε χρήστη, ήτοι το ποσό που είναι διατεθειμένος να διαθέσει για ένα «κλικ» στη διαφήμισή του. Βλ. Google Ads. *Βοήθεια Google Ads: Τι πρέπει να γνωρίζετε σχετικά με το μάρκετινγκ στο διαδίκτυο*. Διαθέσιμο στο: <https://support.google.com/google-ads/answer/6227565?hl=el>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 30 Απριλίου 2022]. Παράδειγμα ελληνικής πλατφόρμας στους όρους της οποίας περιγράφεται ότι οι επαγγελματίες μπορούν να εξασφαλίσουν την προβολή του καταστήματός τους σε προνομιακή θέση με επιπλέον χρέωση είναι το efood. Βλ. σχετικά efood (2022). *Όροι Χρήσης* (άρθρο 2.8). Διαθέσιμο στο: https://www.e-food.gr/site-assets/documents/efood/General_T&Cs_29042022.pdf. [Ημερομηνία πρόσβασης: 20 Μαΐου 2022].

⁸⁴ Άρθρο 5 παρ. 5 του Κανονισμού.

⁸⁵ Αιτ. σκ. 26 του Κανονισμού.

περαιτέρω επεξηγηματικές πληροφορίες, προκειμένου να έχει πραγματική προστιθέμενη αξία για τους χρήστες⁸⁶.

Ζήτημα ανακύπτει σχετικά με το ποιες παράμετροι νοούνται κύριες υπό την έννοια ότι καθορίζουν την κατάταξη και επομένως απαιτείται περιγραφή τους από τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης. Η έννοια της κύριας παραμέτρου αναφέρεται σε γενικά κριτήρια, διαδικασίες, συγκεκριμένα σήματα που ενσωματώνονται σε αλγόριθμους ή σε άλλους μηχανισμούς προσαρμογής ή υποβιβασμού που χρησιμοποιούνται σε σχέση με την κατάταξη⁸⁷. Σημαντική καθοδήγηση για το ζήτημα αυτό παρέχεται από τις «Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» που ανακοινώθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2020, κατ' επιταγή της παρ. 7 του άρθρου 5, προκειμένου να διευκολυνθούν οι πάροχοι να τηρούν τις υποχρεώσεις διαφάνειας που προβλέπονται στον Κανονισμό και να βελτιωθεί ο τρόπος που προβάλλονται στους επιχειρηματικούς χρήστες και στους χρήστες εταιρικών ιστότοπων οι κύριες παράμετροι που καθορίζουν την κατάταξη⁸⁸ αλλά και να καταστεί ευχερέστερη η επιβολή των απαιτήσεων του Κανονισμού. Αναλυτικότερα, σημειώνεται ότι οι κύριες παράμετροι είναι σκόπιμο να αποτυπώνουν εν τοις πράγματι ποιοι είναι οι βασικοί παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για τη διαμόρφωση της κατάταξης, υπό την έννοια ότι οι κύριες παράμετροι αποτελούν ό,τι είναι πραγματικά σημαντικότερο στη λειτουργία του μηχανισμού κατάταξης⁸⁹. Προκειμένου οι πάροχοι, να εκτιμήσουν ποιες από τις παραμέτρους που διαμορφώνουν την κατάταξη είναι πράγματι κύριες, μπορούν να αξιολογήσουν ενδεικτικά τα εξής:

---

⁸⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, παρ. 22.

⁸⁷ Αιτ. σκ. 24 του Κανονισμού.

⁸⁸ Αιτ. σκ. 28 του Κανονισμού.

⁸⁹ Είναι αδιάφορο το κατά πόσο οι παράμετροι είναι παράγοντες που μπορούν να επηρεαστούν από τους χρήστες. Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, παρ. 47.

- τι καθόρισε εξ αρχής τον σχεδιασμό του αλγορίθμου, όπως επί παραδείγματι εάν ο αλγόριθμος σχεδιάστηκε με κριτήριο την εύρεση προϊόντων ή υπηρεσιών σε κοντινή απόσταση, σε χαμηλή τιμή, με συγκεκριμένες προδιαγραφές κλπ⁹⁰.
- τι θεωρεί ο πάροχος ως κορυφαίο τύπο αποτελέσματος στην υπηρεσία του·
- τι θα ικανοποιούσε περισσότερο τους καταναλωτές της υπηρεσίας·
- ποιες ενέργειες του παρόχου εξυπηρετούν τα συμφέροντα των καταναλωτών στην υπηρεσία του, επί παραδείγματι με ποιο κριτήριο επέλεξε τα φίλτρα που προσφέρονται στους καταναλωτές για την ταξινόμηση των αποτελεσμάτων στις υπηρεσίες του ή άλλες παρόμοιες τεχνικές·
- τι θα ήταν πιο χρήσιμο να γνωρίζουν οι χρήστες·
- με ποιον τρόπο και σε ποιον βαθμό η εξατομίκευση⁹¹ επηρεάζει την κατάταξη·

---

⁹⁰ Παραδείγματα κυρίων παραμέτρων που καθορίζουν την κατάταξη στις επιγραμμικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης είναι οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της ποιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών, η χρήση διορθωτών και η ικανότητά τους να επηρεάζουν την κατάταξη των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών, ο αντίκτυπος που έχουν στην κατάταξη η αμοιβή αλλά και στοιχεία που καθόλου ή ελάχιστα μόνο αφορούν το ίδιο το προϊόν ή την υπηρεσία, όπως στοιχεία από την παρουσίαση της προσφοράς, το ιστορικό του χρήστη ή οι προηγούμενες επιδόσεις. Σε επίπεδο παρόχου επιγραμμικής (on-line) μηχανής αναζήτησης, η εμπιστοσύνη που δείχνουν οι χρήστες στον ιστότοπο, η ασφάλεια, η αυθεντικότητα, η δημοτικότητα, τα τεχνολογικά χαρακτηριστικά (π.χ. η ταχύτητα φόρτωσης, η παρουσίαση και η χρήση του από συσκευή κινητού τηλεφώνου, η προσβασιμότητα), η ποιότητα του περιεχομένου, η αξιοπιστία, είναι παράγοντες που συχνά λαμβάνονται υπόψη από τους παρόχους για την αξιολόγηση των ιστοτόπων και ενδεχομένως είναι κρίσιμοι για τη διαμόρφωση της κατάταξης. Βλ. αιτ. σκ. 25 του Κανονισμού και Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 3.3.3., 3.3.13. Σημειώνεται ότι το Παράρτημα Ι των Κατευθυντήριων γραμμών περιλαμβάνει επεξηγηματικά παραδείγματα παραμέτρων κατάταξης.

⁹¹ Οι παράμετροι που χρησιμοποιεί ο πάροχος για την εξατομίκευση των αποτελεσμάτων καθορίζονται αντικειμενικά, *a priori*, ήτοι εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε όλα τα προϊόντα ή υπηρεσίες, παρόλο που η κατάταξη των αποτελεσμάτων μπορεί να είναι διαφορετική για κάθε μεμονωμένο καταναλωτή, συγκριτικά με τους άλλους καταναλωτές που κάνουν χρήση της ίδιας υπηρεσίας.

- εάν η χρήση παρεπόμενων υπηρεσιών που παρέχονται από τον πάροχο επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή τον πάροχο επιγραμμικής μηχανής αναζήτησης επηρεάζει την κατάταξη των χρηστών των υπηρεσιών αυτών.

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει η προαναφερθείσα συνθήκη των παρεπόμενων υπηρεσιών, η οποία μπορεί να συνιστά περίπτωση έμμεσης αμοιβής⁹². Ως έμμεση αμοιβή νοείται η αποδοχή από το χρήστη κάθε είδους πρόσθετων υποχρεώσεων, όπως η χρήση παρεπόμενων υπηρεσιών ή υπηρεσιών υψηλών προδιαγραφών, με σκοπό την ευνοϊκότερη κατάταξή του⁹³, σε αντιδιαστολή με την άμεση αμοιβή, η οποία αφορά πληρωμές με κύριο ή αποκλειστικό σκοπό τη βελτίωση της κατάταξης⁹⁴. Στην περίπτωση που οι επιχειρηματικοί χρήστες ή οι χρήστες

Οι προεπιλεγμένες ρυθμίσεις, οι οποίες μπορούν να αναδιαμορφωθούν, να απενεργοποιηθούν ή να παρακαμφθούν από τους καταναλωτές μέσω εργαλείων ταξινόμησης ή φιλτραρίσματος, συνιστούν μορφή εξατομίκευσης και ενδέχεται να διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση της κατάταξης. Οι μηχανισμοί αυτοί θα μπορούσαν μάλιστα να λογίζονται από μόνοι τους ως κύριες παράμετροι, ιδίως στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται συχνά από τους καταναλωτές. Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, 3.3.1., 3.3.4.

⁹² Υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 3 του Κανονισμού, σε περίπτωση που οι χρήστες καταβάλλουν άμεση ή έμμεση αμοιβή με σκοπό τον επηρεασμό της κατάταξης, ο πάροχος οφείλει να παρέχει περιγραφή αυτής της διαδικασίας καθώς και των επιπτώσεών της στην κατάταξη.

⁹³ Περίπτωση έμμεσης αμοιβής μπορεί να αποτελεί και η χρήση από τους χρήστες πλατφορμών διαμεσολάβησης ή μηχανών αναζήτησης τεχνικών εργαλείων που προσφέρουν οι πάροχοι, πιθανώς και έναντι αμοιβής. Ως τέτοιο τεχνικό εργαλείο θα μπορούσε να νοηθεί ένα εργαλείο ανάλυσης δεδομένων που παρέχει στους χρήστες πληροφορίες στις οποίες δεν θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση με βάση τη δική τους έρευνα ή άλλες λύσεις της αγοράς και που τους επιτρέπουν κατά συνέπεια να βελτιώνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους ή την επιγραμμική τους παρουσία, εντός ή εκτός πλατφόρμας. Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, 3.3.11.

⁹⁴ Αιτ. σκ. 25 του Κανονισμού. Επεξηγηματικά παραδείγματα άμεσης και έμμεσης αμοιβής αποτυπώνονται στο Παράρτημα II των Κατευθυντήριων γραμμών. Ενδεικτικά αναφέρονται η άμεση πληρωμή για την προώθηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η πληρωμή για ενίσχυση της προβολής σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, περιπτώσεις εφαρμογών που με σκοπό να εξασφαλίσουν περαιτέρω προβολή σε μια πλατφόρμα καταβάλλουν προμήθεια που προκύπτει από τις αγορές εντός της εφαρμογής που προσφέρουν π.χ. για να μην παρεμβάλλονται διαφημίσεις, παράταση των προσφορών που διενεργούν οι επιχειρηματικοί χρήστες σε μια συγκεκριμένη πλατφόρμα με αντάλλαγμα δωρεάν διαφήμιση στην πλατφόρμα αλλά και η προσφορά στην πλατφόρμα από τον επιχειρηματικό χρήστη διευρυμένης πρόσβασης σε δεδομένα με αντάλλαγμα πληροφορίες για τη βελτίωση της θέσης στην κατάταξη.

εταιρικών ιστοτόπων καταβάλλουν αμοιβή, θεωρείται ότι η κατάταξη είναι απόρροια επηρεασμού από «εξωγενή» κριτήρια και είναι ενδεχομένως παραπλανητική για τον καταναλωτή, αφού παρουσιάζεται ως αντικειμενική, ενώ στην ουσία δεν είναι⁹⁵. Κατ' αποτέλεσμα, οι πάροχοι οφείλουν να γνωστοποιούν τον εν λόγω μηχανισμό στους χρήστες προς το σκοπό βελτίωσης της προβλεψιμότητας, ήτοι για να μπορούν οι τελευταίοι να αποφασίσουν αν θα αξιοποιήσουν τις παρεπόμενες υπηρεσίες, γνωρίζοντας ότι σκοπός τους δεν είναι μόνο η εξυπηρέτηση και η διευκόλυνση των χρηστών, αλλά ότι η χρήση τους είναι κρίσιμη για τη βελτιστοποίηση των πωλήσεων και τη διαμόρφωση της κατάταξης⁹⁶. Αυτή ακριβώς η γνώση της επίδρασης της αμοιβής στην κατάταξη φαίνεται ότι θα είναι ευεργετική για τις επιχειρήσεις, ιδίως τις μικρότερες, δεδομένου ότι θα έχουν τη δυνατότητα να μην συμμετάσχουν όταν διαφαίνεται ότι ο αντίκτυπος στην κατάταξη δεν θα είναι ικανοποιητικός, αποφεύγοντας το κόστος της συμμετοχής, είτε να συμμετάσχουν κερδίζοντας αυξημένη προβολή και έκθεση⁹⁷.

Παράλληλα με τα ανωτέρω, ο Κανονισμός φαίνεται ότι προσπαθεί να επιτύχει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ αφενός της διασφάλισης της προστασίας των συμφερόντων των επιχειρηματικών χρηστών και των χρηστών εταιρικών ιστοτόπων από την αυθαίρετη κατάταξη και αφετέρου της μυστικότητας των αλγορίθμων που λειτουργούν ως black box συστήματα για κάθε ψηφιακή πλατφόρμα⁹⁸. Συγκεκριμένα, στην παρ. 6 του άρθρου 5 προβλέπεται ότι οι πάροχοι δεν φέρουν υποχρέωση να προβούν σε αποκάλυψη της λεπτομερούς λειτουργίας των μηχανισμών κατάταξης, συμπεριλαμβανομένων των αλγορίθμων ή οποιασδήποτε άλλης πληροφορίας που με εύλογη βεβαιότητα θα οδηγούσε σε παραπλάνηση ή βλάβη των καταναλωτών μέσα από τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων της

---

⁹⁵ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

⁹⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 3.3.10.

⁹⁷ European Commission (26.4.2018) *Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services*, ό.π.

⁹⁸ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

αναζήτησης⁹⁹. Μάλιστα, ρητά ορίζεται ότι δυνάμει του άρθρου 5 δεν θίγεται η Οδηγία για το εμπορικό απόρρητο¹⁰⁰. Παρ' όλα αυτά, η προστασία που επιφυλάσσει ο Κανονισμός στα εμπορικά συμφέροντα των παρόχων, δεν επιτρέπεται να προσκρούει στην ανάγκη αποκάλυψης των παραμέτρων που διαμορφώνουν την κατάταξη, ούτε δικαιολογεί τυχόν άρνηση των παρόχων να προβούν στην εν λόγω γνωστοποίηση. Αρκεί, επομένως, μια γενική περιγραφή που διασφαλίζει την επαρκή κατανόηση των χρηστών σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του μηχανισμού κατάταξης και εδράζεται τουλάχιστον σε πραγματικά δεδομένα σχετικά με τη συνάφεια των χρησιμοποιούμενων παραμέτρων κατάταξης¹⁰¹. Αυτή, ωστόσο, η απαίτηση διαφάνειας δημιουργεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσο θα έχει πράγματι πρακτικό αντίκρυσμα. Είναι γεγονός ότι κάποιοι αλγόριθμοι αποτελούνται από δεκάδες, εάν όχι εκατοντάδες, παραμέτρους, με αποτέλεσμα η εύρεση αυτών που μπορούν να χαρακτηριστούν ως κύριες να αφήνει πολύ χώρο για συζήτηση. Απουσία λεπτομερούς περιγραφής, η σημασία μιας παραμέτρου δεν θα μπορούσε εύκολα να γίνει αντιληπτή από έναν επιχειρηματικό χρήστη, ενώ από την άλλη η υποχρέωση αποκάλυψης λεπτομερών

---

⁹⁹ Οι πάροχοι, δηλαδή, έχουν τη δυνατότητα να προβούν στη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της επιζήμιας χειραγώγησης της κατάταξης από τρίτους, μεταξύ άλλων προς το συμφέρον του καταναλωτή, προς αποφυγή παραπλάνησης του. Συνεπώς, απαιτείται η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της διαφάνειας που επιτάσσει το άρθρο 5 και της αποτροπής της κακόπιστης χειραγώγησης. Βλ. και Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 4.

¹⁰⁰ Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2016, περί προστασίας της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους. Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0943&from=EL>. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 της εν λόγω Οδηγίας, «ως 'εμπορικό απόρρητο' νοούνται οι πληροφορίες οι οποίες πληρούν όλες τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) είναι απόρρητες, υπό την έννοια ότι, είτε ως σύνολο είτε από την άποψη του ακριβούς περιεχομένου και της διάταξης των συνιστωσών τους, δεν είναι ευρέως γνωστές σε πρόσωπα ανήκοντα στους κύκλους που ασχολούνται συνήθως με αυτό το είδος πληροφοριών, ούτε άμεσα προσβάσιμες στα πρόσωπα αυτά, β) έχουν εμπορική αξία απορρέουσα από τον απόρρητο χαρακτήρα τους, γ) το πρόσωπο που έχει αποκτήσει νομίμως τον έλεγχο επί των εν λόγω πληροφοριών έχει καταβάλει εύλογες προσπάθειες, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, για την προστασία του απόρρητου χαρακτήρα τους». Από τον προαναφερθέντα ορισμό προκύπτει ότι ένας πάροχος δεν δικαιούται να αρνηθεί την αποκάλυψη των κυριών παραμέτρων επί τη βάση του ότι δεν έχει ποτέ στο παρελθόν προβεί σε αποκάλυψη των παραμέτρων ή ότι πρόκειται για εμπορικά ευαίσθητες πληροφορίες. Βλ. και Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 4.

¹⁰¹ Αιτ. σκ. 27 του Κανονισμού.

πληροφοριών θα υπονόμειε την προστασία των εμπορικών μυστικών. Κατά συνέπεια, οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι αμφίβολο ότι θα δώσουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να βελτιώσουν την παρουσίαση των προϊόντων ή των υπηρεσιών τους στην επιγραμμική πλατφόρμα διαμεσολάβησης, ώστε να αυξήσουν τις πιθανότητές τους να εμφανιστούν σε υψηλότερη θέση στην κατάταξη των αποτελεσμάτων, αφού οι πληροφορίες αυτές δεν θα είναι επαρκώς συγκεκριμένες¹⁰².

Ιδιαίτερα κρίσιμο λογίζεται και το ζήτημα του τρόπου με τον οποίο οι πάροχοι οφείλουν να υλοποιήσουν τις επιταγές του Κανονισμού αναφορικά με την κατάταξη. Σε ό,τι αφορά τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, ρητά προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 5 ότι φέρουν υποχρέωση καθορισμού των κυρίων παραμέτρων, συμπεριλαμβανομένων των λόγων της σχετικής σημασίας αυτών, στους όρους και τις προϋποθέσεις τους. Δεδομένου ότι η έννοια των ΓΟΣ¹⁰³ είναι αρκετά ευρεία, η κρίσιμη περιγραφή δύναται να λογίζεται ότι παρέχεται στους όρους και τις προϋποθέσεις, ακόμα και αν αυτή λάβει διάφορες μορφές. Συγκεκριμένα, οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης έχουν την ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν και άλλους τρόπους ενημέρωσης¹⁰⁴ των επιχειρηματικών χρηστών, οι οποίοι, ενδεχομένως, εξυπηρετούν καλύτερα το σκοπό της επαρκούς κατανόησης του μηχανισμού κατάταξης, με την επιφύλαξη ότι οι πληροφορίες δεν είναι αντιφατικές ούτε διάσπαρτες, με αποτέλεσμα να μην είναι πλέον εύκολα προσβάσιμες, απλές και κατανοητές. Στην περίπτωση δε των επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, δεδομένου ότι δεν υφίσταται συμβατική σχέση μεταξύ των παρόχων και των χρηστών εταιρικών ιστοτόπων, οι κύριες παράμετροι περιγράφονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η σχετική περιγραφή να είναι δημοσίως διαθέσιμη, σε προφανή και εύκολα προσβάσιμη θέση στη

---

¹⁰² Twigg-Flesner, C., ό.π.

¹⁰³ Βλ. αναλυτική περιγραφή των προβλέψεων του Κανονισμού για τους όρους και προϋποθέσεις στην ενότητα «1.1.2 Βασικές ρυθμίσεις» της παρούσας εργασίας.

¹⁰⁴ Ενδεικτικά, παραπομπή των επιχειρηματικών χρηστών στην ακριβή θέση της περιγραφής, συμπερίληψη της περιγραφής σε ενότητες ερωταπαντήσεων, προγράμματα εκμάθησης, οδηγίες χρήσης, αναδυόμενα παράθυρα, βιντεομηνύματα ή σε άλλες μορφές. Βλ. σχετικά και Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 7.1.

σχετική επιγραμμική (on-line) μηχανή αναζήτησης, με απλή και κατανοητή διατύπωση¹⁰⁵. Η αξιολόγηση και η επιλογή του σημείου στο οποίο θα παρέχεται η περιγραφή του μηχανισμού κατάταξης εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του παρόχου επιγραμμικής (on-line) μηχανής αναζήτησης. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου ο πάροχος να επιλέξει πού θα παρέχεται η κρίσιμη περιγραφή, μπορεί να λάβει υπόψη του τους κάτωθι παράγοντες¹⁰⁶:

- τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται οι χρήστες της υπηρεσίας του¹⁰⁷.
- τις μεθόδους¹⁰⁸ που χρησιμοποιούνται επιτυχώς στην υπηρεσία του για την προσέλκυση της προσοχής των χρηστών σε ιδιαίτερες δυνατότητες που υπάρχουν ήδη, εξασφαλίζοντας έτσι ότι η περιγραφή παρέχεται με τρόπο αναμενόμενο ή με τρόπο με τον οποίο οι χρήστες είναι εξοικειωμένοι.
- τον τρόπο πρόσβασης των χρηστών στην υπηρεσία του¹⁰⁹.

Η παρ. 2 του άρθρου 5 προβλέπει συμπληρωματικά ότι η περιγραφή που οφείλουν να παρέχουν οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης πρέπει να είναι επικαιροποιημένη, ενώ μια τέτοια επικαιροποιημένη περιγραφή εξυπηρετεί όχι μόνο τους χρήστες εταιρικών ιστοτόπων αλλά και άλλους χρήστες¹¹⁰. Τονίζεται δε ότι παρόλο που η

---

¹⁰⁵ Χώροι δικτυακών τόπων που απαιτούν από τους χρήστες να συνδεθούν ή να εγγραφούν προκειμένου να διαβάσουν την περιγραφή, δεν νοούνται ως εύκολα διαθέσιμοι στο κοινό. Αιτ. σκ. 26 του Κανονισμού.

¹⁰⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 7.2.

¹⁰⁷ Ενδεικτικά, εάν πρόκειται για μια υπηρεσία στην οποία το αποτέλεσμα παρέχεται στους χρήστες με ένα απλό «κλικ», αντίστοιχη πρακτική θα μπορούσε να υιοθετηθεί και για την πρόσβαση στην περιγραφή, ήτοι εφόσον η πρόσβαση παρέχεται, για παράδειγμα, μέσω της χρήσης συνδέσμου, δεν είναι σκόπιμο να απαιτείται πλοήγηση του χρήστη για να εντοπίσει την περιγραφή, αλλά ο σχετικός σύνδεσμος πρέπει να παραπέμπει απευθείας σε αυτή.

¹⁰⁸ Παραδείγματα τέτοιων μεθόδων μπορεί να είναι η χρήση εικονιδίων, καρτελών ή διαφημιστικών πλασιών.

¹⁰⁹ Εάν, για παράδειγμα, η πρόσβαση λαμβάνει χώρα μέσω φωνητικών βοηθών, ο πάροχος μπορεί να αξιολογήσει με ποιον τρόπο οι χρήστες της υπηρεσίας του αποκτούν πρόσβαση σε άλλες πληροφορίες σχετικά με την υπηρεσία και εάν αυτός είναι αποτελεσματικός, μπορεί να τον χρησιμοποιήσει για να επιτρέψει στους χρήστες εταιρικών ιστοτόπων να βρουν την περιγραφή με τον ίδιο τρόπο.

¹¹⁰ Αιτ. σκ. 26 του Κανονισμού.

σχετική υποχρέωση για επικαιροποίηση της περιγραφής αποδίδεται στην παρ. 2 στους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, λογίζεται ότι αφορά και τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης¹¹¹. Άλλωστε, μόνο έτσι μπορεί να επιτευχθεί η προβλεψιμότητα στην οποία αποσκοπεί ο Κανονισμός. Έτσι, λοιπόν, όλοι οι πάροχοι οφείλουν να αξιολογούν κατά πόσο οι τροποποιήσεις στο σύστημα κατάταξης είναι προσωρινές και ενδεχομένως προβλέψιμες, δεδομένου ότι συμβαίνουν σε τακτά διαστήματα, (π.χ. προωθήσεις πωλήσεων ή καιρικές συνθήκες) και άρα αρκεί μια γενική περιγραφή αυτών¹¹², χωρίς ανάγκη προσαρμογής της περιγραφής κάθε φορά που λαμβάνουν χώρα, ή μείζονες, επηρεάζοντας τις κύριες παραμέτρους διαμόρφωσης της κατάταξης¹¹³. Επιπροσθέτως, κάποια συνήθη δυναμικά χαρακτηριστικά του συστήματος κατάταξης μπορεί επίσης να χρειάζεται να συμπεριληφθούν στην περιγραφή των κυρίων παραμέτρων, ακριβώς διότι το γεγονός ότι είναι συνήθη ενδέχεται να τα καθιστά κύρια παράμετρο ή λόγο της σχετικής σημασίας των κυρίων παραμέτρων¹¹⁴. Συμπερασματικά, υπενθυμίζεται ότι εάν τελικά εκτιμηθεί ότι επιβάλλεται επικαιροποίηση της περιγραφής των κυρίων παραμέτρων που διαμορφώνουν την κατάταξη, οι πάροχοι των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης οφείλουν να ενημερώνουν σχετικά τους επιχειρηματικούς χρήστες, σύμφωνα με τα όσα προεκτέθηκαν στην οικεία ενότητα για τις αλλαγές στους όρους και τις προϋποθέσεις, ενώ, στον αντίποδα, οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης

---

¹¹¹ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, παρ. 120.

¹¹² Παρ' όλα αυτά, είναι άξιο αναφοράς ότι ο προσωρινός χαρακτήρας των τροποποιήσεων, δεν αποκλείει εξ υπαρχής την υποχρέωση επικαιροποίησης της περιγραφής. Για παράδειγμα, σε περιπτώσεις μεγάλων προωθητικών ενεργειών, όπως η Black Friday ή οι εποχιακές περίοδοι πριν τα Χριστούγεννα, οι πάροχοι μπορεί να μεταβάλουν τις συνηθισμένες μεθόδους κατάταξης αποδίδοντας μεγαλύτερη σημασία σε συγκεκριμένες παραμέτρους (π.χ. τιμή ή ταχύτητα παράδοσης) ή υποβιβάζοντας κάποιες άλλες, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται οι κύριες παράμετροι και άρα να απαιτείται αντίστοιχη επικαιροποίηση της περιγραφής. Βλ. σχετικά Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, παρ. 124.

¹¹³ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, παρ. 46.

¹¹⁴ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, *ό.π.*, παρ. 125.

δεν φέρουν τέτοια υποχρέωση προειδοποίησης, δεδομένου ότι η περιγραφή των κυρίων παραμέτρων πρέπει να είναι δημοσίως διαθέσιμη¹¹⁵.

Ειδικά για τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης, ο Κανονισμός ορίζει στην παρ. 4 του άρθρου 5 ότι εφόσον χωρήσει αλλαγή στη σειρά κατάταξης ή διαγραφή κάποιου συγκεκριμένου ιστοτόπου, κατόπιν κοινοποίησης τρίτου μέρους, τότε ο χρήστης εταιρικού ιστοτόπου πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εξετάσει το περιεχόμενο της εν λόγω κοινοποίησης μέσω μιας δημοσίως προσβάσιμης βάσης δεδομένων, προκειμένου να επαληθεύσει το περιεχόμενό της. Η απαίτηση αυτή οφείλεται στο γεγονός της έλλειψης συμβατικής σχέσης μεταξύ των μερών και συνακόλουθα της μη ύπαρξης υποχρέωσης απευθείας ειδοποίησης του χρήστη εταιρικού ιστοτόπου για την αλλαγή ή τη διαγραφή επί τη βάσει κοινοποίησης τρίτου μέρους, όπως αντίθετα θα συνέβαινε στην περίπτωση των παρόχων επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Με την πρόβλεψη αυτή, ο Κανονισμός στοχεύει στην αποτροπή των κοινοποιήσεων στις οποίες προβαίνουν καταχρηστικά τρίτα μέρη και λαμβάνουν τη μορφή αντι-ανταγωνιστικών κοινοποιήσεων, προκειμένου να επιτύχουν τη διαγραφή ανταγωνιστικών ιστοτόπων¹¹⁶.

➤ Διακριτική μεταχείριση

Η έννοια της διακριτικής μεταχείρισης αναφέρεται στην εφαρμογή ανόμοιων όρων σε όμοιες εμπορικές συναλλαγές με άλλα συναλλασσόμενα μέρη, θέτοντάς τα σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, όπως ορίζεται στο άρθρο 102 της ΣΛΕΕ¹¹⁷. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο

---

¹¹⁵ Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., παρ. 122.

¹¹⁶ Αιτ. σκ. 26 του Κανονισμού και Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ό.π., 10.

¹¹⁷ Άρθρο 102 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 της ΣΕΚ): Είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της εσωτερικής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της. Η κατάχρηση αυτή δύναται να συνίσταται ιδίως: α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διαθέσεως ή της τεχνολογικής ανάπτυξεως επί ζημία των καταναλωτών, γ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών έναντι των εμπορικώς

οι ψηφιακές πλατφόρμες να προβαίνουν σε πράξεις διακριτικής μεταχείρισης, με τη μορφή της προνομιακής εύνοιας της ίδιας της πλατφόρμας. Συγκεκριμένα, τέτοια προνομιακή εύνοια συντρέχει σε κάθετα οργανωμένες πλατφόρμες, οι οποίες αντιμετωπίζουν ευνοϊκότερα συνδεδεμένες με αυτές υπηρεσίες σε σχέση με τις μη συνδεδεμένες¹¹⁸. Στην περίπτωση αυτή, οι πλατφόρμες έχουν διπλό ρόλο, καθώς πέρα από τις υπηρεσίες διαμεσολάβησης, προσφέρουν και προϊόντα και υπηρεσίες, όπως οι επιχειρηματικοί χρήστες¹¹⁹. Επί τη βάση αυτού ακριβώς του διπλού ρόλου, αποδίδεται στην πλατφόρμα ο χαρακτηρισμός «υβριδική»¹²⁰

συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, δ) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

¹¹⁸ Graef, I. (2019) 'Differentiated Treatment in Platform-to-Business Relations: EU Competition Law and Economic Dependence', *Yearbook of European Law*, 38 (1), σελ. 448-499. Διαθέσιμο στο: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3597678.

¹¹⁹ Χαρακτηριστική περίπτωση τέτοιας πλατφόρμας είναι η Amazon, η οποία έχει διπλό ρόλο υπό την έννοια ότι (α) πουλά προϊόντα στην ιστοσελίδα της ως προμηθευτής και παράλληλα (β) παρέχει και marketplace, στο οποίο ανεξάρτητοι έμποροι μπορούν να πωλούν τα προϊόντα τους απευθείας στους καταναλωτές. European Commission (17.07.2019) *Antitrust: Commission opens investigation into possible anti-competitive conduct of Amazon*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_4291.

¹²⁰ Με το διττό ρόλο της πλατφόρμας σχετίζεται και η υποχρέωση διαφάνειας ως προς τα παρεπόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 6 του Κανονισμού. Ως παρεπόμενα νοούνται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που προσφέρθηκαν στον καταναλωτή, αμέσως πριν την περάτωση μιας συναλλαγής που ξεκίνησε στην επιγραμμική (on-line) υπηρεσία διαμεσολάβησης, επιπρόσθετα και συμπληρωματικά προς το κύριο προϊόν ή υπηρεσία που προσφέρεται από τον επιχειρηματικό χρήστη μέσω της επιγραμμικής (on-line) υπηρεσίας διαμεσολάβησης. Πρόκειται, δηλαδή, για προϊόντα και υπηρεσίες που τυπικά εξαρτώνται και είναι άμεσα συνδεδεμένα με το αρχικό προϊόν ή υπηρεσία προκειμένου να λειτουργήσουν και άρα αποκλείονται αυτά που πωλήθηκαν επιπλέον του αρχικού προϊόντος ή υπηρεσίας, χωρίς να είναι συμπληρωματικά αυτών. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιων παρεπόμενων υπηρεσιών είναι οι υπηρεσίες επιδιόρθωσης, οικονομικά προϊόντα, όπως η ασφάλιση ενοικίασης αυτοκινήτου, προϊόντα που συμπληρώνουν προϊόν που προσφέρθηκε από επιχειρηματικό χρήστη, όπως μία αναβάθμιση ή ένα εργαλείο προσαρμογής συνδεδεμένο με αυτό το συγκεκριμένο προϊόν. Σε περίπτωση που ο πάροχος της επιγραμμικής (on-line) υπηρεσίας διαμεσολάβησης ή κάποιος τρίτος προσφέρει, μέσω της πλατφόρμας, σε καταναλωτές παρεπόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, παράλληλα με τα αρχικά προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρει ένας επιχειρηματικός χρήστης, υποχρεούται να περιγράφει στους όρους και τις προϋποθέσεις του (α) τον τύπο των παρεπόμενων προϊόντων και υπηρεσιών και (β) κατά πόσον και υπό ποιες προϋποθέσεις δίνεται η δυνατότητα και στον επιχειρηματικό χρήστη να προσφέρει τα δικά του παρεπόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, επιπλέον των αρχικών προϊόντων ή υπηρεσιών που προσφέρει μέσω της επιγραμμικής (on-line) υπηρεσίας διαμεσολάβησης. Διευκρινίζεται ότι η σχετική περιγραφή πρέπει να είναι μεν επαρκώς περιγραφική και διεξοδική, ώστε να επιτρέπει στον επιχειρηματικό χρήστη να αντιληφθεί εάν κάποιο προϊόν ή υπηρεσία πωλείται ως παρεπόμενο με το

και συχνά αυτή η θέση του παρόχου προκαλεί σύγκρουση συμφερόντων και διακριτική μεταχείριση υπέρ των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρει ο τελευταίος¹²¹.

Αναλυτικότερα, όταν ο πάροχος επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης προσφέρει ο ίδιος προϊόντα ή υπηρεσίες σε καταναλωτές μέσω δικών του επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή μέσω επιχειρηματικού χρήστη τον οποίο ελέγχει ή όταν αντίστοιχα ο πάροχος επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης προσφέρει ο ίδιος προϊόντα ή υπηρεσίες σε καταναλωτές μέσω των δικών του επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης ή μέσω χρήστη εταιρικού ιστοτόπου τον οποίο ελέγχει, ανταγωνίζεται ευθέως άλλους επιχειρηματικούς χρήστες ή χρήστες εταιρικών ιστοτόπων αντίστοιχα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του και δεν ελέγχονται από αυτόν, με αποτέλεσμα να αποκτά τεχνικό και οικονομικό πλεονέκτημα, είτε για τη δική του προσφορά, είτε για την προσφορά του ελεγχόμενου από αυτόν χρήστη, έναντι των ανταγωνιστών του. Προκειμένου να αποφευχθεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός και να επιτευχθεί διαφάνεια, ο Κανονισμός ορίζει, στο άρθρο 7 παρ. 1, ότι οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης παρέχουν, με τη χρήση νομικών, εμπορικών ή τεχνικών μέσων¹²², στους όρους και τις προϋποθέσεις τους την κατάλληλη περιγραφή και τις παραμέτρους τυχόν διακριτικής μεταχείρισης, αναφορικά (α) με προϊόντα ή υπηρεσίες που προσφέρονται σε καταναλωτές με τις εν λόγω επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης μέσω είτε του ίδιου του παρόχου είτε των επιχειρηματικών χρηστών που ελέγχει ο πάροχος και (β) με άλλους επιχειρηματικούς χρήστες. Η περιγραφή δε αυτή περιλαμβάνει τους βασικούς οικονομικούς, εμπορικούς ή νομικούς λόγους της διαφοροποιημένης μεταχείρισης¹²³. Αντίστοιχα, η παρ. 2 του άρθρου 7 προβλέπει την ίδια υποχρέωση και για τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών

δικό του, χωρίς όμως να χρειάζεται να γίνεται αναφορά στο συγκεκριμένο προϊόν ή την υπηρεσία, αλλά αρκεί μνεία του τύπου του προϊόντος που προσφέρθηκε ως συμπληρωματικό στο αρχικό. Βλ. σχετικά και αιτ. σκ. 29 του Κανονισμού.

¹²¹ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

¹²² Για παράδειγμα, με την υιοθέτηση συγκεκριμένων ρυθμίσεων στα συστήματα λειτουργίας.

¹²³ Προς το σκοπό συμμόρφωσης με την αρχή της αναλογικότητας, η υποχρέωση αυτή αναφέρεται συνολικά σε επίπεδο επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης και όχι σε μεμονωμένα προϊόντα ή υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω αυτών των υπηρεσιών. Η διευκρίνιση αυτή τυγχάνει εφαρμογής και στις επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης. Αιτ. σκ. 30 και 31 του Κανονισμού.

αναζήτησης, οι οποίοι επίσης οφείλουν να παρέχουν περιγραφή κάθε τυχόν διακριτικής μεταχείρισης¹²⁴.

Συγκεκριμένα, η περιγραφή της διαφοροποιημένης μεταχείρισης περιλαμβάνει αναφορά στα ειδικά μέτρα που λαμβάνει ο πάροχος ή στη συμπεριφορά αυτού, ιδίως αναφορικά με (α) την πρόσβαση η οποία παρέχεται στον πάροχο ή στους ελεγχόμενους από αυτόν χρήστες σε οποιαδήποτε δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία οι επιχειρηματικοί χρήστες, οι χρήστες εταιρικών ιστότοπων ή οι καταναλωτές διαθέτουν για τη χρήση της πλατφόρμας ή τα οποία παράγονται κατά την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών, (β) την κατάταξη ή άλλες ρυθμίσεις που επηρεάζουν την πρόσβαση των καταναλωτών στα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω της πλατφόρμας από άλλους χρήστες, (γ) οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση αμοιβή που καταβάλλεται για τη χρήση της πλατφόρμας και (δ) την πρόσβαση στους όρους χρήσης ή σε οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση αμοιβή που χρεώνεται για τη χρήση υπηρεσιών ή λειτουργιών ή τεχνικών διεπαφών (technical interfaces) που συνδέονται άμεσα ή παρεπόμενα με τη χρήση των σχετικών επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης¹²⁵.

➤ Πρόσβαση σε δεδομένα/πληροφορίες

Η πρόσβαση και χρήση δεδομένων, μεταξύ άλλων και δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αποδίδει σημαντική αξία γενικά στην οικονομία των επιγραμμικών (on-line) πλατφορμών αλλά και ειδικά στους επιχειρηματικούς χρήστες και τις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης που εμπλέκονται¹²⁶. Τα δεδομένα που παράγονται από τους χρήστες της πλατφόρμας (τόσο επιχειρηματικών χρηστών, όσο και καταναλωτών) αφορούν στοιχεία ταυτοποίησης της επιχείρησης, στοιχεία ταυτοποίησης του καταναλωτή, δεδομένα για τις συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων και των καταναλωτών, την απόδοση της επιχείρησης,

---

¹²⁴ Σημειώνεται ότι το άρθρο 7 επιχειρεί να άρει τη σύγκρουση συμφερόντων με το εργαλείο της διαφάνειας και όχι με αυτό της ίσης μεταχείρισης. Βλ. και Μαρίνο, Μ.-Θ, ό.π.

¹²⁵ Άρθρο 7 παρ. 3 του Κανονισμού.

¹²⁶ Αιτ. σκ. 33 του Κανονισμού.

τη συμπεριφορά του καταναλωτή και ανάλυση των τάσεων και εξελίξεων της αγοράς¹²⁷. Είναι πλέον αποδεδειγμένο ότι τα δεδομένα είναι αποτιμητά σε χρήμα, λειτουργούν ως ένα είδος νέου νομίσματος (“new currency”)¹²⁸, γι’ αυτό και οι πάροχοι συλλέγουν από τους χρήστες όσα περισσότερα δεδομένα μπορούν, μέσω της παρακολούθησης των ηλεκτρονικών τους δραστηριοτήτων και τα χρησιμοποιούν για τη δημιουργία λεπτομερούς χάρτη των προτιμήσεων, των προσωπικών χαρακτηριστικών και των ενδιαφερόντων των καταναλωτών¹²⁹. Με τον τρόπο αυτό οι πλατφόρμες αποκτούν ένα είδος «αντανακλαστικού προϊόντος» λόγω της διαμεσολαβητικής τους δραστηριότητας και συνεπώς βρίσκονται σε προνομιακή θέση¹³⁰.

Επί τη βάση των ανωτέρω, ο Κανονισμός προβλέπει στο άρθρο 9 παρ. 1 ότι οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης παρέχουν στους όρους και τις προϋποθέσεις¹³¹ τους σαφή περιγραφή του πεδίου εφαρμογής, της φύσης και των όρων της τεχνικής και συμβατικής πρόσβασης, ή μη πρόσβασης, των επιχειρηματικών χρηστών σε δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία παρέχονται από τους επιχειρηματικούς χρήστες ή τους καταναλωτές για τη χρήση των σχετικών επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή παράγονται κατά την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών. Είναι σημαντικό η παρεχόμενη περιγραφή να είναι αναλογική και να μην αναλώνεται σε εξαντλητική ταυτοποίηση πραγματικών δεδομένων ή κατηγοριών

---

¹²⁷ European Commission (2018) *Study on data in platform-to business relations*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/4af6cec1-48fb-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Δεκεμβρίου 2021]

¹²⁸ Τίτσιας, Δ., ό.π.

¹²⁹ Hylton, K. N., (2019) ‘Digital Platforms and Antitrust Law’, *Boston Univ. School of Law, Law and Economics Research Paper*, 19-8. Διαθέσιμο στο: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3381803.

¹³⁰ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

¹³¹ Ο Κανονισμός φαίνεται να αποσκοπεί στη ρύθμιση του ζητήματος αμιγώς μέσω της «συμβατικής» οδού και της πρόβλεψης υποχρέωσης πληροφόρησης, χωρίς να περιλαμβάνει χορήγηση δικαιώματος πρόσβασης στα δεδομένα. Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π. και Bania, K. (2021) ‘The P2B Regulation is not consigned to oblivion: ACM launches market study, reminding us that transparency in the platform economy is important’, *The Platform Law Blog*, 3 Νοεμβρίου 2021. Διαθέσιμο στο: <https://theplatformlaw.blog/2021/11/03/the-p2b-regulation-is-not-consigned-to-oblivion-acm-launches-market-study-reminding-us-that-transparency-in-the-platform-economy-is-important/>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 26 Απριλίου 2022].

δεδομένων, παρά να περιλαμβάνει τις γενικές συνθήκες πρόσβασης¹³². Αναφορά σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις πρόσβασης θα μπορούσε να γίνει στην περίπτωση ορισμένων τύπων πραγματικών δεδομένων¹³³ που, ενδεχομένως, έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους επιχειρηματικούς χρήστες. Εν ολίγοις, η περιγραφή αυτή είναι κρίσιμο να προσφέρει τη δυνατότητα στους επιχειρηματικούς χρήστες να αντιλαμβάνονται εάν και σε ποιο βαθμό μπορούν να χρησιμοποιούν τα δεδομένα για να προωθήσουν τη δημιουργία αξίας τους, πιθανώς διατηρώντας υπηρεσίες δεδομένων τρίτων μερών (π.χ. ανάλυση δεδομένων)¹³⁴.

Συνεπώς, οι επιχειρηματικοί χρήστες πρέπει να λαμβάνουν πληροφορίες από τους παρόχους των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, ιδίως αναφορικά με δυο βασικούς άξονες¹³⁵:

Πρώτον, κατά πόσον:

- ο πάροχος επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης έχει πρόσβαση σε προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα και/ή άλλα δεδομένα, τα οποία επιχειρηματικοί χρήστες ή καταναλωτές παρέχουν για τη χρήση των εν λόγω υπηρεσιών ή τα οποία παράγονται κατά την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών.

---

¹³² Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα των Όρων Παροχής Υπηρεσιών του Airbnb, όπου στο άρθρο 28 αναφέρεται ότι οι επιχειρηματικοί χρήστες έχουν πρόσβαση σε προσωπικά και άλλου είδους δεδομένα που παρέχονται από τον επιχειρηματικό χρήστη, τους επισκέπτες τους ή παράγονται κατά τη χρήση της πλατφόρμας και τα οποία είναι απαραίτητα για την παροχή των υπηρεσιών φιλοξενίας αλλά και σε συγκεντρωτικές πληροφορίες σχετικά με τις αναζητήσεις, τις κρατήσεις και τις καταχωρήσεις τους. Το άρθρο ολοκληρώνεται με παραπομπή στην Πολιτική Απορρήτου του Airbnb στην οποία αναφέρονται οι κατηγορίες των προσωπικών και των άλλων δεδομένων που συλλέγονται, ο τρόπος χρήσης, επεξεργασίας, γνωστοποίησης και διατήρησής τους καθώς και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να λάβει χώρα πρόσβαση σε αυτά και άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από τα εν λόγω δεδομένα (η μετάφραση του άρθρου είναι ελεύθερη και έχει πραγματοποιηθεί από τη γράφουσα). Airbnb (2022).

Όροι Παροχής Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <https://www.airbnb.gr/help/article/2908/%CF%8C%CF%81%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82-%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD#EU5>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 26 Απριλίου 2022].

¹³³ Ενδεικτικά, τέτοιου είδους δεδομένα θα μπορούσαν να είναι οι αξιολογήσεις και οι επισκοπήσεις που συγκεντρώνουν οι επιχειρηματικοί χρήστες στις πλατφόρμες διαμεσολάβησης, η απόδοση των καταχωρήσεών τους ή και οι αναζητήσεις που κάνουν οι τελικοί χρήστες. Αιτ. σκ. 33 του Κανονισμού.

¹³⁴ Αιτ. σκ. 33 του Κανονισμού.

¹³⁵ Άρθρο 9 παρ. 2 του Κανονισμού.

- οι επιχειρηματικοί χρήστες έχουν πρόσβαση σε προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα και/ή άλλα δεδομένα, τα οποία παρέχει ο συγκεκριμένος επιχειρηματικός χρήστης σε σχέση με την εκ μέρους του χρήση των εκάστοτε επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή τα οποία παράγονται κατά την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών στον εν λόγω επιχειρηματικό χρήστη και τους καταναλωτές των προϊόντων ή των υπηρεσιών αυτού·
- οι επιχειρηματικοί χρήστες έχουν πρόσβαση σε προσωπικού χαρακτήρα δεδομένα και/ή άλλα δεδομένα, μεταξύ άλλων, σε συγκεντρωτική μορφή, τα οποία παρέχονται ή παράγονται κατά την παροχή των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε όλους τους επιχειρηματικούς χρήστες και τους καταναλωτές·
- ο πάροχος επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης διαμοιράζεται με τρίτους οποιοδήποτε από τα δεδομένα που δημιουργεί ο επιχειρηματικός χρήστης με τη χρήση της υπηρεσίας διαμεσολάβησης, με διευκρίνιση του σκοπού αυτού του διαμοιρασμού δεδομένων, όταν αυτός δεν είναι αναγκαίος για την εύρυθμη λειτουργία των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης¹³⁶, καθώς και των δυνατοτήτων μη συμμετοχής του επιχειρηματικού χρήστη στον εν λόγω διαμοιρασμό.

Δεύτερον, αν παρέχεται πρόσβαση σε κάποια από τα παραπάνω δεδομένα, ο πάροχος πρέπει να ενημερώνει επαρκώς τους επιχειρηματικούς χρήστες σε ποιες κατηγορίες δεδομένων παρέχεται πρόσβαση και υπό ποιους όρους.

Σημειώνεται ότι οι απαιτήσεις του άρθρου 9 είναι σε ισχύ, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των προβλέψεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679¹³⁷, της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680¹³⁸ και της Οδηγίας

---

¹³⁶ Για παράδειγμα, για εξαργύρωση από τον πάροχο των δεδομένων για εμπορικούς λόγους. Αιτ. σκ. 34 του Κανονισμού.

¹³⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016,

2002/58/EK¹³⁹. Σύμφωνα δε με την αιτιολογική σκέψη 35 του Κανονισμού, οι απαιτήσεις αυτές δεν πρέπει να ερμηνεύονται ως υποχρέωση διαμοιρασμού ή μη διαμοιρασμού προσωπικών ή μη προσωπικών δεδομένων με τους επιχειρηματικούς χρήστες.

Καταληκτικά, επισημαίνεται ότι ο Κανονισμός, στο πλαίσιο της αρχής της διαφάνειας, περιέχει πρόβλεψη στο άρθρο 8 (γ) και για τη μετασυμβατική χρήση των δεδομένων του επιχειρηματικού χρήστη που εκμεταλλεύεται η πλατφόρμα. Συγκεκριμένα, ο επιχειρηματικός χρήστης δικαιούται να λαμβάνει πλήρη ενημέρωση, μέσω των όρων και προϋποθέσεων του παρόχου, αναφορικά με την, μετά τη λήξη της μεταξύ τους σύμβασης, τεχνική και συμβατική πρόσβαση του παρόχου στις πληροφορίες που παρέχει ή δημιουργεί ο επιχειρηματικός χρήστης στο πλαίσιο της χρήσης των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης¹⁴⁰. Η πρόβλεψη αυτή συμβιβάζεται με το δικαίωμα διαφανούς ενημέρωσης του υποκειμένου δυνάμει των άρθρων 12 – 14 του ΓΚΠΔ, ήτοι με το δικαίωμά του να γνωρίζει το χρονικό διάστημα για το οποίο θα αποθηκευτούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή, όταν αυτό είναι αδύνατο, τα κριτήρια που καθορίζουν το εν λόγω διάστημα¹⁴¹. Μάλιστα, η ενημέρωση του υποκειμένου αναφορικά με την ενδεχόμενη μετασυμβατική χρήση των δεδομένων του σχετίζεται και με τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος διαγραφής («δικαίωμα στη λήθη»)¹⁴², ήτοι του δικαιώματος του υποκειμένου να ζητήσει τη διαγραφή των δεδομένων του, μεταξύ άλλων επειδή δεν είναι πλέον απαραίτητα σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία.

για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/EK (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων).

¹³⁸ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

¹³⁹ Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες).

¹⁴⁰ Αιτ. σκ. 32 του Κανονισμού.

¹⁴¹ Άρθρο 13 παρ. 2 στ.α) και άρθρο 14 παρ. 2 στ. α) του ΓΚΠΔ.

¹⁴² Άρθρο 17 του ΓΚΠΔ.

- Ρήτρες καλύτερης τιμής (best price clauses)/ ρήτρες του πλέον ευνοούμενου αγοραστή (Most Favoured Nation - MFN)

Είναι γεγονός ότι συχνά οι πλατφόρμες, προκειμένου να προστατεύσουν τις επενδύσεις που έχουν κάνει, δεν επιτρέπουν στους επιχειρηματικούς χρήστες να πωλούν τα προϊόντα τους, μέσω άλλων διαύλων, σε χαμηλότερες τιμές¹⁴³.

Έτσι λοιπόν ο Κανονισμός, για την περίπτωση που οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης επιβάλλουν περιορισμούς στη δυνατότητα των επιχειρηματικών χρηστών να προσφέρουν τα ίδια προϊόντα και υπηρεσίες σε καταναλωτές υπό διαφορετικές συνθήκες, με μέσα διαφορετικά από τις επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες των εν λόγω παρόχων, ήτοι με ευνοϊκότερους όρους συναλλαγής, προβλέπει στο άρθρο 10 παρ. 1 υποχρέωση των παρόχων (α) να αναφέρουν στους όρους και τις προϋποθέσεις τους λόγους στους οποίους ερείδεται ο περιορισμός, συμπεριλαμβανομένων των βασικών οικονομικών,

---

¹⁴³ European Commission, Directorate-General for Competition, Montjoye, Y., Schweitzer, H., Crémer, J., (2019) *Competition policy for the digital era*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Διαθέσιμο στο: <https://data.europa.eu/doi/10.2763/407537>. Τέτοιου είδους πρακτικές είναι αρκετά συνηθισμένες στον ξενοδοχειακό τομέα. Βλ. σχετικά και Τζουγανάτο, Δ-Ν. (2020) *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού: Ουσιαστικό δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού*, 1^{ος} Τόμος, 2^η Έκδοση, σελ. 571 επ. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούσε η 'booking.com' η οποία από τον Ιούλιο του 2015 μέχρι την 1η Φεβρουαρίου 2016 περιελάμβανε στους γενικούς όρους και προϋποθέσεις της μια τέτοια ρήτρα του πλέον ευνοούμενου αγοραστή. Συγκεκριμένα, απαγόρευε στα ξενοδοχεία να προσφέρουν τα δωμάτιά τους στους δικούς τους ιστοτόπους σε χαμηλότερη τιμή ή με ευνοϊκότερους όρους από ότι στην 'booking.com'. Ωστόσο, έδινε τη δυνατότητα στα ξενοδοχεία να παρέχουν τα δωμάτια τους σε χαμηλότερες τιμές σε άλλες διαδικτυακές πλατφόρμες κρατήσεων ξενοδοχείων καθώς και εκτός διαδικτύου, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα διαφημιζόνταν διαδικτυακά. Το Γερμανικό Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο έκρινε στην από 18 Μαΐου 2021 απόφασή του ότι τέτοιου είδους ρήτρες παραβιάζουν την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία, ανατρέποντας την απόφαση του Ανώτατου Περιφερειακού Δικαστηρίου του Ντίσελντορφ και δίνοντας τέλος σε αυτή τη μακροχρόνια δικαστική διαμάχη. Το Δελτίο Τύπου του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου είναι διαθέσιμο στο: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Pressemitteilungen/2021/18_05_2021_BGH_K_VR_54-20_Booking.com.pdf?__blob=publicationFile&v=3. Βλ. σχετικά και Αγησιλάου, Π. και Οικονομίδου, Μ. (2021) 'Σύνοψη και σχόλια στην Απόφαση του Γερμανικού Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου ημερ. 18/5/2021 αναφορικά με τις «στενές» Ρήτρες Ισοτιμίας Τιμών της Booking.com', *Δικαιοσύνη*, 12 Ιουλίου. Διαθέσιμο στο: <https://dikaiosyni.com/katigories/arthra/synopsi-kai-sxolia-stin-apofasi-tou-germanikou-anwtatou-omospondiakou-dikastiriou-imer-18-5-2021-anaforika-me-tis-stenes-ritres-isotimias-timwn-tis-booking-com/>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 23 Απριλίου 2022].

εμπορικών ή νομικών εκφάνσεων του περιορισμού και (β) να παρέχουν τους σχετικούς λόγους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι εύκολα διαθέσιμοι στο κοινό.

Κρίνεται άξιο αναφοράς ότι η συγκεκριμένη διάταξη του Κανονισμού δεν αναιρεί ενδεχόμενες απαγορεύσεις ή περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες πράξεις του ενωσιακού δικαίου ή του δικαίου κρατών-μελών που συμμορφώνεται με το ενωσιακό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων αυτών που διέπουν το δίκαιο του ανταγωνισμού¹⁴⁴ και τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ούτε ασκεί επιρροή στην εκτίμηση της νομιμότητας των περιορισμών βάσει των εν λόγω ρυθμίσεων¹⁴⁵.

1.1.3 Βασικές δικονομικού δικαίου ρυθμίσεις

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, πέρα από την επίτευξη διαφάνειας και αμεροληψίας, βασικός στόχος του Κανονισμού είναι και η παροχή δυνατότητας αποτελεσματικής προσφυγής στους χρήστες της επιγραμμικής (on-line) πλατφόρμας. Προς αυτή την κατεύθυνση, ο Κανονισμός προβλέπει (α) την ύπαρξη εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών¹⁴⁶, (β) δυνατότητα εξωδικαστικής επίλυσης τυχόν διαφορών, μέσω διαμεσολάβησης¹⁴⁷, καθώς και (γ) δυνατότητα εκκίνησης δικαστικών διαδικασιών από αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ή ενώσεις και από δημόσιους φορείς¹⁴⁸.

---

¹⁴⁴ Συγκεκριμένα, οι ρήτρες MFN ενδέχεται να κριθούν ως αντι-ανταγωνιστικές συμφωνίες, οι οποίες απαγορεύονται δυνάμει του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και αντίστοιχα του άρθρου 1 του ελληνικού νόμου 3959/2011 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Βλ. σχετικά και Chappatte, P και O'Connell, K. (2021) 'E-Commerce: Most Favoured Nation Clauses', *Global Competition Review*, 7 Δεκεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://globalcompetitionreview.com/guide/digital-markets-guide/first-edition/article/e-commerce-most-favoured-nation-clauses>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μαΐου 2022].

¹⁴⁵ Άρθρο 10 παρ. 2 και αιτ. σκ. 36 του Κανονισμού.

¹⁴⁶ Άρθρο 11 του Κανονισμού. Συμπληρωματικά, αναφέρεται ότι εκτός από την παροχή δυνατότητας στον επιχειρηματικό χρήστη να καταγγείλει την πλατφόρμα διαμεσολάβησης, η πρόβλεψη αναφορικά με την ύπαρξη ενός εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών στοχεύει και στη μείωση του διοικητικού φόρτου, επιτρέποντας στους παρόχους να διαχειρίζονται οι ίδιοι μεμονωμένες καταγγελίες, προσφέροντάς τους ένα σημαντικό περιθώριο ευελιξίας. Βλ. και αιτ. σκ. 38 του Κανονισμού.

¹⁴⁷ Άρθρα 12 και 13 του Κανονισμού.

¹⁴⁸ Άρθρο 14 του Κανονισμού.

➤ Εσωτερικό σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών

Αρχικά, τονίζεται ότι η εν λόγω υποχρέωση παροχής εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών αναφέρεται μόνο στους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, ενώ, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 11, δεν τυγχάνει εφαρμογής στους παρόχους εκείνους που λογίζονται μικρές επιχειρήσεις¹⁴⁹, δεδομένου του υψηλού κόστους που συνεπάγεται η διαμόρφωση και λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος.

Προκειμένου, λοιπόν, οι επιχειρηματικοί χρήστες, μεταξύ άλλων και εκείνοι στους οποίους έχει επιβληθεί περιορισμός, αναστολή ή διακοπή της χρήσης των υπηρεσιών διαμεσολάβησης, να δύνανται να προσφύγουν¹⁵⁰ απευθείας στον πάροχο, άμεσα και αποτελεσματικά, αναφορικά με:

- (α) την εικαζόμενη μη συμμόρφωση του παρόχου με τυχόν υποχρεώσεις που προβλέπονται στον Κανονισμό ·
- (β) τεχνολογικά ζητήματα που συνδέονται άμεσα με τις υπηρεσίες που παρέχονται από την επιγραμμική (on-line) υπηρεσία διαμεσολάβησης και επηρεάζουν τον καταγγέλλοντα ·

---

¹⁴⁹ Σύσταση της Επιτροπής 2003/361/ΕΚ, της 6ης Μαΐου 2003, σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 του Παραρτήματος της Σύστασης, «στην κατηγορία των ΜΜΕ, ως μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζομένους και της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 10 εκατομμύρια ευρώ.». Σημειώνεται, ωστόσο, ότι ο Κανονισμός δεν απαγορεύει στις επιχειρήσεις αυτές να αναπτύξουν ένα τέτοιο σύστημα συμμορφούμενο με τις απαιτήσεις του Κανονισμού, εφόσον το επιθυμούν. Βλ. και αιτ. σκ. 38 του Κανονισμού.

¹⁵⁰ Δυνάμει της αιτ. σκ. 37, η απόπειρα επίτευξης συμφωνίας μέσω της εσωτερικής διαδικασίας διεκπεραίωσης καταγγελιών, δεν στερεί από τους παρόχους των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή τους επιχειρηματικούς χρήστες τη δυνατότητα να κινηθούν ανά πάσα στιγμή δικαστικές διαδικασίες, ήτοι παράλληλα με την εσωτερική διαδικασία διεκπεραίωσης καταγγελιών ή μετά από αυτή.

(γ) μέτρα ή συμπεριφορά του παρόχου που συνδέονται άμεσα με την παροχή επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και επηρεάζουν τον καταγγέλλοντα¹⁵¹,

οι πάροχοι των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης οφείλουν να οργανώνουν ένα εσωτερικό¹⁵² σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών το οποίο θα φέρει τα εξής χαρακτηριστικά:

- εύκολα προσβάσιμο·
- δωρεάν·
- εξασφαλίζει διμερή επίλυση¹⁵³ από τον πάροχο των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και από τον επιχειρηματικό χρήστη σημαντικού ποσοστού των καταγγελιών, σε εύλογο χρονικό διάστημα·
- βασίζεται στην αρχή της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης και διαχειρίζεται τις καταγγελίες ανάλογα με τη βαρύτητα και τη συνθετότητά τους¹⁵⁴.
- μπορεί να σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτρέπει στον πάροχο να διαχειρίζεται ενδεχόμενη κακόπιστη χρήση του εν λόγω συστήματος από

---

¹⁵¹ Άρθρο 11 παρ. 1 του Κανονισμού. Παρόλα αυτά, οι πάροχοι δεν εμποδίζονται να διατηρήσουν σε ισχύ, κατά τη διάρκεια της καταγγελίας, την απόφαση που έχουν λάβει (αιτ. σκ. 37 του Κανονισμού).

¹⁵² Παρόλο που ο Κανονισμός αποδίδει στο σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών τον χαρακτηρισμό «εσωτερικό», τονίζεται ότι είναι δυνατή και η ανάθεσή του σε εξωτερικό πάροχο υπηρεσιών ή άλλη εταιρική δομή, εφόσον οι τελευταίοι εξουσιοδοτούνται και είναι σε θέση να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση του εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών με τις επιταγές του Κανονισμού. Αιτ. σκ. 39 του Κανονισμού.

¹⁵³ Το άρθρο 11 παρ. 2(α) ορίζει ότι οι πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης πρέπει να εξετάζουν δεόντως τις υποβληθείσες καταγγελίες και τη συνέχεια που ενδεχομένως χρειαστεί να δοθεί σε αυτές, ώστε να αντιμετωπιστεί επαρκώς το τεθέν ζήτημα.

¹⁵⁴ Σύμφωνα με την παρ. 2(β) του άρθρου 11, οι πάροχοι οφείλουν να επιλαμβάνονται των καταγγελιών ταχέως και αποτελεσματικά, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία και την πολυπλοκότητά τους.

επιχειρηματικό χρήστη, όταν αυτό καταστεί αναγκαίο, λαμβάνοντας μέτρα αναλογικά της καταχρηστικής συμπεριφοράς¹⁵⁵.

Σημειώνεται, ωστόσο, ότι πρόκειται για μια διάταξη αρκετά γενικόλογη που χρήζει εξειδίκευσης. Θα μπορούσε πιθανώς να συμπληρωθεί με περισσότερο λεπτομερείς διαδικαστικές απαιτήσεις, μέσω των οποίων θα διασφαλίζεται ότι η διαδικασία είναι πράγματι δίκαιη, όπως η πρόβλεψη της μέγιστης διάρκειας αυτής. Περαιτέρω, θα ήταν χρήσιμο να προβλεφθεί, επί παραδείγματι, ότι η αναστολή ενός λογαριασμού δεν μπορεί να βασίζεται σε απλούς ισχυρισμούς, όπως συμβαίνει συχνά στην περίπτωση της Amazon¹⁵⁶.

Οι πλατφόρμες διαμεσολάβησης καλούνται, μέσω των όρων και προϋποθέσεών τους, να παρέχουν στους επιχειρηματικούς χρήστες όλες τις απαραίτητες λεπτομέρειες για την πρόσβαση στο σύστημα και τον τρόπο με τον οποίο αυτό λειτουργεί¹⁵⁷, ενώ παράλληλα οφείλουν να δημοσιοποιούν και να καθιστούν εύκολα προσβάσιμες στο ευρύ κοινό πληροφορίες αναφορικά με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών, τις οποίες επαληθεύουν τουλάχιστον μια φορά ετησίως και επικαιροποιούν, εάν κριθεί αναγκαίο¹⁵⁸.

---

¹⁵⁵ Αιτ. σκ. 38 του Κανονισμού.

¹⁵⁶ Busch, C. (2020) 'The P2B Regulation (EU) 2019/1150: Towards a 'Procedural Turn' in EU Platform Regulation?', *Journal of European Consumer and Market Law*, 9 (4/2020), σελ. 133 – 178. Απόσπασμα είναι διαθέσιμο στο SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3686103>.

¹⁵⁷ Άρθρο 11 παρ. 3 του Κανονισμού.

¹⁵⁸ Άρθρο 11 παρ. 4. Οι πληροφορίες περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο (α) τον συνολικό αριθμό των καταγγελιών, (β) τους κυριότερους τύπους καταγγελιών, (γ) το μέσο χρονικό διάστημα που απαιτήθηκε για τη διεκπεραίωση των καταγγελιών και (δ) συνολικές πληροφορίες για την έκβαση των καταγγελιών. Σκοπός αυτής της πρόβλεψης είναι η διευκόλυνση των επιχειρηματικών χρηστών να αντιληφθούν τους συνηθέστερους τύπους ζητημάτων που μπορεί να ανακύψουν κατά την παροχή των υπηρεσιών διαμεσολάβησης και την πιθανότητα εύρεσης ταχείας διμερούς λύσης. Φυσικά, σε ό,τι αφορά την έκβαση της καταγγελίας για τον ίδιο τον καταγγέλλοντα, αυτή γνωστοποιείται στον τελευταίο με εξατομικευμένο τρόπο, με απλή και κατανοητή διατύπωση, όπως ρητά ορίζεται στην παρ. 2(γ) του άρθρου 11.

➤ Διαμεσολάβηση¹⁵⁹

Αρχικά, όπως ισχύει και στην περίπτωση του εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών, η διαμεσολάβηση αφορά μόνο τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και τους επιχειρηματικούς χρήστες αυτών, ενώ τα προβλεπόμενα στο άρθρο 12 του Κανονισμού, όπως εκτίθενται κάτωθι, δεν καταλαμβάνουν τις μικρές επιχειρήσεις¹⁶⁰.

Μέσω της διαμεσολάβησης, δίνεται η δυνατότητα στους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και τους επιχειρηματικούς χρήστες να επιλύσουν εξωδικαστικά με ικανοποιητικό τρόπο τη διαφορά που τυχόν έχει ανακύψει μεταξύ τους σχετικά με την παροχή των υπηρεσιών, μεταξύ άλλων και αυτών που δεν επιλύθηκαν με το εσωτερικό σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών, αποφεύγοντας τη χρονοβόρα και κοστοβόρα διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων¹⁶¹. Για το λόγο αυτό, οι πάροχοι οφείλουν να καθορίζουν στους όρους και τις προϋποθέσεις τους τουλάχιστον δυο¹⁶², δημόσιους ή ιδιώτες, διαμεσολαβητές με τους οποίους προτίθενται να συνεργαστούν. Ο Κανονισμός δεν εμποδίζει τον καθορισμό διαμεσολαβητών που παρέχουν τις υπηρεσίες τους από τοποθεσία που βρίσκεται εκτός της Ένωσης, με την επιφύλαξη όμως ότι η παροχή των υπηρεσιών αυτών δεν στερεί καθ' οιονδήποτε τρόπο από τους επιχειρηματικούς χρήστες οποιαδήποτε έννομη

---

¹⁵⁹ Ως διαμεσολάβηση, δυνάμει του άρθρου 2 στ. 12 του Κανονισμού, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 στ. α της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ορίζεται «κάθε διαρθρωμένη διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη μιας διαφοράς επιχειρούν εκουσίως να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με την επίλυση της διαφοράς τους, με τη βοήθεια διαμεσολαβητή. Η διαδικασία αυτή μπορεί να κινηθεί με πρωτοβουλία των μερών, να προταθεί ή να διαταχθεί από δικαστήριο ή να προβλέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους.»

¹⁶⁰ Η πρόβλεψη αυτή της παρ. 7 του άρθρου 12 ερείδεται στο σημαντικό κόστος και το διοικητικό φόρτο που συνεπάγεται η συμπερίληψη των διαμεσολαβητών στους όρους και τις προϋποθέσεις. Ωστόσο, όπως ισχύει και στην περίπτωση του εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις έχουν την ευχέρεια να ορίζουν διαμεσολαβητές που πληρούν τις προϋποθέσεις του Κανονισμού, εφόσον το επιθυμούν. Βλ. και αιτ. σκ. 41 του Κανονισμού.

¹⁶¹ Όπως και στο εσωτερικό σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών, η χρησιμοποίηση της μεθόδου της διαμεσολάβησης δεν στερεί από τα μέρη τη δυνατότητα να αναζητήσουν και δικαστική προστασία ανά πάσα στιγμή, πριν, κατά ή μετά τη διαδικασία διαμεσολάβησης (άρθρο 12 παρ. 5).

¹⁶² Δυνάμει της αιτ. σκ. 40 του Κανονισμού, αυτή η πρόβλεψη ελάχιστου αριθμού διαμεσολαβητών αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ουδετερότητας.

προστασία που δικαιούνται δυνάμει του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των όσων προβλέπει ο Κανονισμός και το δίκαιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του εμπορικού απορρήτου¹⁶³. Αναφορικά με τις δαπάνες της διαμεσολάβησης, η παρ. 4 του άρθρου 12 ορίζει ότι οι πάροχοι είναι εκείνοι που οφείλουν να αναλάβουν εύλογο ποσοστό των συνολικών εξόδων, το οποίο προσδιορίζεται βάσει πρότασης του διαμεσολαβητή που διαμορφώνεται κατόπιν συνεκτίμησης του συνόλου των στοιχείων της υπόθεσης, ήτοι του βασίμου των ισχυρισμών των μερών, της συμπεριφοράς τους, καθώς και του μεγέθους και της μεταξύ των μερών οικονομικής ισχύος.

Ο Κανονισμός στην παρ. 2 του άρθρου 12 θέτει ορισμένα κριτήρια τα οποία πρέπει να πληρούν οι διαμεσολαβητές, ώστε να είναι ταχεία και αποτελεσματική η διαδικασία διαμεσολάβησης, ενώ τονίζεται ότι τα μέρη έχουν την ευχέρεια να επιλέγουν από κοινού οποιονδήποτε διαμεσολαβητή επιθυμούν¹⁶⁴. Παρόλο που η προσφυγή στη διαδικασία της διαμεσολάβησης είναι προαιρετική, όπως προκύπτει από την Οδηγία 2008/52/EK, και άρα τα μέρη δύνανται να ορίσουν την έναρξη και τον τερματισμό της κατά το δοκούν, καλούνται να λαμβάνουν μέρος με καλή πίστη σε κάθε διαδικασία διαμεσολάβησης που επιχειρείται επί τη βάση του άρθρου 12¹⁶⁵. Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να αποτρέπονται οι επιχειρηματικοί χρήστες από συμπεριφορές που κρίνονται καταχρηστικές ως προς τη χρήση του συστήματος διαμεσολάβησης¹⁶⁶. Παράλληλα, οι πάροχοι δεν οφείλουν να συμμετάσχουν σε διαδικασία διαμεσολάβησης, εφόσον:

---

¹⁶³ Άρθρο 12 παρ. 1 και αιτ. σκ. 40 του Κανονισμού.

¹⁶⁴ Αιτ. σκ. 40 του Κανονισμού.

¹⁶⁵ Άρθρο 12 παρ. 3 του Κανονισμού.

¹⁶⁶ Ο Έλληνας νομοθέτης, υλοποιώντας με μεγάλη επιμέλεια τη διάταξη του άρθρου 4 της Οδηγίας 2008/52/EK που προκρίνει την εκπόνηση κωδίκων δεοντολογίας, προέβη στη θέσπιση υποχρεωτικού Κώδικα Δεοντολογίας για τους διαπιστευμένους διαμεσολαβητές δυνάμει της Υ.Α. 109088/2011 (εκτελεστική του άρθρου 7 παρ. 2β του Ν. 3898/2010) όπως τροποποιήθηκε από την Υ.Α. 107309/2012. Μέσω του εν λόγω Κώδικα διασφαλίζεται η προσήκουσα διεξαγωγή της διαδικασίας, η ευθυδικία και εν γένει η αποφυγή καταχρηστικών συμπεριφορών των μερών. Βλ. σχετικά και Βεζακίδου, Δ-Σ 'Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών και Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για τους Διαμεσολαβητές', *Οργανισμός Προώθησης Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών (ΟΠΕΜΕΔ)*. Διαθέσιμο στο: http://www.opemed.gr/?p=3007#_ftn12. [Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Μαΐου 2022].

- ο επιχειρηματικός χρήστης επανασκεύει αίτηση διαμεσολάβησης για ζήτημα το οποίο είχε υποβάλει σε διαμεσολάβηση και στο παρελθόν και ο διαμεσολαβητής είχε κρίνει ότι ο εν λόγω επιχειρηματικός χρήστης δεν ενήργησε καλή τη πίστει.
- ο επιχειρηματικός χρήστης έχει στο παρελθόν υποβάλει στο διαμεσολαβητή διαδοχικές ανεπιτυχείς αιτήσεις διαμεσολάβησης¹⁶⁷.

Η σημασία που ο Κανονισμός αποδίδει στο θεσμό της διαμεσολάβησης διαφαίνεται και από το άρθρο 13, δυνάμει του οποίου προωθείται η στενή συνεργασία της Επιτροπής και των κρατών μελών προς το σκοπό σύστασης εξειδικευμένων οργανισμών διαμεσολάβησης από τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και τις οργανώσεις και τις ενώσεις που τους εκπροσωπούν, μεμονωμένα ή από κοινού. Τέτοιου είδους οργανισμοί, στους οποίους θα συμμετέχουν εξειδικευμένοι διαμεσολαβητές, αναμένεται ότι θα διευκολύνουν την επίλυση των διαφορών που σχετίζονται με την παροχή των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, οι οποίες έχουν εγγενές το στοιχείο της διασυνοριακότητας, θα εμποδίσουν την εμπιστοσύνη των μερών στο θεσμό και θα διευκολύνουν τη γρήγορη και αποτελεσματική έκβαση της διαδικασίας¹⁶⁸.

- Κίνηση δικαστικών διαδικασιών από αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ή ενώσεις και δημόσιους φορείς¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ Παρόλα αυτά τονίζεται ότι εάν, σύμφωνα με το διαμεσολαβητή, το θέμα της διαμεσολάβησης δεν συνδέεται με τις προηγούμενες αιτήσεις διαμεσολάβησης, ο επιχειρηματικός χρήστης δεν μπορεί να στερηθεί του δικαιώματος προσφυγής σε διαμεσολάβηση. Αιτ. σκ. 42 του Κανονισμού.

¹⁶⁸ Αιτ. σκ. 43 του Κανονισμού.

¹⁶⁹ Κρίσιμος είναι και ο παραλληλισμός με την Οδηγία (ΕΕ) 2020/1828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2020 σχετικά με τις αντιπροσωπευτικές αγωγές για την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών και για την κατάργηση της οδηγίας 2009/22/ΕΚ που αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της πρωτοβουλίας «Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία στοχεύει στην αναμόρφωση του πλαισίου για την προστασία του καταναλωτή σε ενωσιακό επίπεδο. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα νομοθέτημα που περιέχει πανομοιότυπες σχεδόν ρυθμίσεις με την πρόβλεψη του άρθρου 14 του Κανονισμού, με τη διαφορά ότι αναφέρεται στη σχέση μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών, προβλέποντας την οργάνωση ενός

Είναι γεγονός ότι οι μειωμένοι οικονομικοί πόροι, ενδεχόμενοι περιορισμοί στους ΓΟΣ αναφορικά με το εφαρμοστέο δίκαιο αλλά και ο φόβος ενδεχόμενης υιοθέτησης εκδικητικής στάσης εκ μέρους του παρόχου είναι μερικοί μόνο από τους παράγοντες που συνιστούν ανάχωμα στην άσκηση προσφυγής μεμονωμένα από κάποιον επιχειρηματικό χρήστη ή χρήστη εταιρικού ιστοτόπου¹⁷⁰.

Για αυτόν ακριβώς το λόγο, ο Κανονισμός στο άρθρο 14 παρ. 1 παρέχει τη δυνατότητα σε αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ή ενώσεις που έχουν έννομο συμφέρον να εκπροσωπούν επαγγελματικούς χρήστες ή χρήστες εταιρικών ιστοτόπων αλλά και σε δημόσιους φορείς που έχουν συσταθεί στα κράτη μέλη, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να προσφεύγουν στα εθνικά δικαστήρια, σύμφωνα με το εκάστοτε εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο ασκείται η προσφυγή, παρόλο που δεν είναι οι ίδιοι επιχειρηματικοί χρήστες ή χρήστες εταιρικών ιστοτόπων σύμφωνα με τους ορισμούς του Κανονισμού¹⁷¹. Σκοπός της εν λόγω προσφυγής είναι (α) η παύση ή η απαγόρευση της συμπεριφοράς των παρόχων, η οποία δεν είναι σε συμμόρφωση με τις επιταγές του Κανονισμού, αλλά και (β) η πρόληψη μελλοντικών συμπεριφορών που θα μπορούσαν ενδεχομένως να υποσκάψουν την υγιή επιχειρηματικότητα.

Προς το σκοπό αποτελεσματικής χρήσης της εν λόγω δυνατότητας από τις σχετικές οργανώσεις ή ενώσεις, αλλά και προς αποφυγή πιθανής καταχρηστικής ευκαιριακής σύστασης τέτοιας οργάνωσης ή ένωσης, ο Κανονισμός θέτει στην παρ. 3 συγκεκριμένα κριτήρια νομιμοποίησης. Έτσι, απαιτείται (α) σύσταση σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, (β) επιδίωξη των στόχων που προωθούν το συλλογικό συμφέρον της ομάδας επιχειρηματικών χρηστών ή χρηστών εταιρικών ιστοτόπων που εκπροσωπούν σε μόνιμη βάση, (γ) έλλειψη

μηχανισμού αντιπροσωπευτικών αγωγών για την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών. Σημειώνεται ότι επίκειται η ενσωμάτωση της εν λόγω Οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, εντός του 2022, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει το κατά πόσον και σε ποιο βαθμό θα τροποποιήσει το ήδη υπάρχον άρθρο 10 του Ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών, καθώς και εάν θα κινηθεί στην ίδια λογική με τις προβλέψεις του Ν. 4753/2020 για τη συλλογική αγωγή.

¹⁷⁰ Αιτ. σκ. 44 του Κανονισμού.

¹⁷¹ Τονίζεται, ωστόσο, ότι τυχόν συλλογική κίνηση δικαστικής διαδικασίας από οργάνωση ή ένωση ή δημόσιο φορέα, δεν στερεί από τον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να προσφύγει ατομικά ενώπιον του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου (άρθρο 14 παρ. 9).

κερδοσκοπικού χαρακτήρα και (δ) μη άσκηση αδικαιολόγητης, αθέμιτης επιρροής από τρίτους χρηματοδότες και δη από παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης¹⁷².

Σε ό,τι αφορά δε τους δημόσιους φορείς, δεδομένου του ιδιάζοντος καθεστώτος που τους διέπει στα κράτη μέλη στα οποία έχουν συσταθεί, δεν υφίσταται υποχρέωση πλήρωσης των κριτηρίων που εφαρμόζονται στις οργανώσεις ή ενώσεις, παρά αρκεί να τους έχει ανατεθεί, με βάση το δίκαιο του συγκεκριμένου κράτους μέλους, να ασκούν προσφυγές είτε προς υπεράσπιση των συλλογικών συμφερόντων επιχειρηματικών χρηστών ή χρηστών εταιρικών ιστότοπων, είτε προς διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις του Κανονισμού, είτε προς εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος¹⁷³.

Η δυνατότητα ορισμού από τα κράτη μέλη των οργανώσεων ή ενώσεων αλλά και των δημόσιων φορέων που δύνανται να εκπροσωπούν τους επιχειρηματικούς χρήστες και τους χρήστες εταιρικών ιστότοπων, δυνάμει της παρ. 5 του άρθρου 14, αποσκοπεί στην προώθηση της ασφάλειας δικαίου, της διαφάνειας και της προβλεψιμότητας, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των χρηστών και συνάμα εξυπηρετώντας την οικονομία της δίκης και την αποτελεσματική έκβαση αυτής. Τα κράτη μέλη οφείλουν να κοινοποιούν¹⁷⁴ στην Επιτροπή την ταυτότητα και το σκοπό των σχετικών οργανώσεων, ενώσεων ή δημόσιων φορέων που έχουν ορίσει, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων του εθνικού δικαίου σύμφωνα με τις οποίες έγινε η σύσταση της οργάνωσης, ένωσης ή του δημοσίου φορέα, παραπέμποντας και στο μητρώο στο οποίο έχει γίνει η εγγραφή αυτών¹⁷⁵. Εν συνεχεία, η Επιτροπή διαμορφώνει κατάλογο με τις ορισθείσες στα κράτη μέλη οργανώσεις, ενώσεις και τους ορισθέντες

---

¹⁷² Γι' αυτό και οι οργανώσεις ή ενώσεις καλούνται σε πλήρη και δημόσια γνωστοποίηση των πληροφοριών για τα μέλη τους αλλά και τις πηγές χρηματοδότησης, επιτρέποντας στα δικαστήρια να προβούν σε εκτίμηση της πλήρωσης ή μη των κριτηρίων νομιμοποίησης. Βλ. και αιτ. σκ. 44 του Κανονισμού.

¹⁷³ Άρθρο 14 παρ. 4 και αιτ. σκ. 44 του Κανονισμού.

¹⁷⁴ Στην ελληνική έννομη τάξη, αρμόδιος για την εν λόγω κοινοποίηση είναι ο Διοικητής της Διυπηρεσιακής Μονάδας Ελέγχου Αγοράς (ΔΙ.Μ.Ε.Α.), σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του Ν. 4753/2020, όπως ο τελευταίος αναλύεται κατωτέρω.

¹⁷⁵ Αιτ. σκ. 45 του Κανονισμού.

δημοσίους φορείς, τον οποίο δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁷⁶ και ο οποίος λειτουργεί ως μαχητό τεκμήριο της νομικής ικανότητας της οργάνωσης, της ένωσης ή του δημόσιου φορέα¹⁷⁷. Σημειώνεται δε ότι σε ενδεχόμενη αμφισβήτηση της νομιμοποίησης των τελευταίων από κάποιο κράτος μέλος ή από την Επιτροπή, το κράτος μέλος στο οποίο έλαβε χώρα ο ορισμός της οργάνωσης, της ένωσης ή του δημοσίου φορέα οφείλει να εξετάσει τις αμφιβολίες και σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τα σχετικά κριτήρια να προβεί σε ανάκληση του ορισμού¹⁷⁸.

1.2 Νόμος 4753/2020¹⁷⁹

Σε εθνικό επίπεδο, οι διατάξεις του Κανονισμού υλοποιούνται δυνάμει του νόμου 4753/2020, ο οποίος τον συμπληρώνει, ιδίως αναφορικά με ζητήματα επιβολής, τα οποία ο ίδιος ο Κανονισμός καταλείπει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών¹⁸⁰, ήτοι τη συλλογική αγωγή,

---

¹⁷⁶ Άρθρο 14 παρ. 6 του Κανονισμού.

¹⁷⁷ Άρθρο 14 παρ. 7 και αιτ. σκ. 45 του Κανονισμού.

¹⁷⁸ Άρθρο 14 παρ. 8 του Κανονισμού. Στην Ελλάδα, δυνάμει της παρ. 5 του άρθρου 3 του Ν. 4753/2020, η ΔΙ.Μ.Ε.Α. είναι η αρμόδια αρχή η οποία είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν πληροφόρησης από κράτος μέλος ή την Επιτροπή εξετάζει τις αμφιβολίες σχετικά με τη νομιμοποίηση και, εφόσον κριθεί απαραίτητο λόγω μη πλήρωσης των σχετικών κριτηρίων, ανακαλεί με απόφαση του Διοικητή της την εγγραφή στο μητρώο. Πάντως, οι μη ορισθείσες από κράτος μέλος οργανώσεις και ενώσεις και οι μη ορισθέντες δημόσιοι φορείς πρέπει να δύνανται να προσφύγουν στα εθνικά δικαστήρια, μετά από εξέταση της νομικής τους ικανότητας, βάσει των κριτηρίων του Κανονισμού. Βλ. και αιτ. σκ. 45 του Κανονισμού.

¹⁷⁹ Ν. 4753/2020: Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης (L 186), ρυθμίσεις για τη Διπληρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, την Επιτροπή Ανταγωνισμού, τη λειτουργία της αγοράς και λοιπές διατάξεις (ΦΕΚ Α' 227/18.11.2020) και Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης για το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης (L 186), ρυθμίσεις για τη Διπληρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, την Επιτροπή Ανταγωνισμού, τη λειτουργία της αγοράς και λοιπές διατάξεις», η οποία είναι διαθέσιμη στο <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/11594372.pdf>

¹⁸⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 15 του Κανονισμού, σε συνδυασμό με την αιτ. σκ. 46, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν για την ορθή και αποτελεσματική επιβολή του Κανονισμού, χωρίς ωστόσο να

την αρμόδια εποπτική αρχή, τις αρμοδιότητες αυτής αλλά και τις κυρώσεις που η τελευταία έχει την εξουσία να επιβάλλει.

➤ Συλλογική αγωγή

Στην εθνική έννομη τάξη οι δικαστικές διαδικασίες του άρθρου 14 του Κανονισμού κινούνται από τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ή ενώσεις και από τους δημόσιους φορείς, με το ένδικο βοήθημα της συλλογικής αγωγής, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 2 του Ν. 4753/2020.

Νομιμοποιούμενοι φορείς για την έγερση της επίμαχης αγωγής είναι (α) ενώσεις προσώπων¹⁸¹ που έχουν έννομο συμφέρον να εκπροσωπούν επιχειρηματικούς χρήστες ή χρήστες εταιρικών ιστοτόπων και (β) δημόσιοι φορείς, στους οποίους έχει ανατεθεί η υπεράσπιση των συλλογικών συμφερόντων επιχειρηματικών χρηστών ή χρηστών εταιρικών ιστοτόπων ή η διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις του Κανονισμού. Σε ό,τι αφορά το αίτημα της συλλογικής αγωγής, αυτό μπορεί να συνίσταται (α) στην παράλειψη της παράνομης συμπεριφοράς των παρόχων, ήτοι της παράβασης του Κανονισμού και (β) στη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για την εξασφάλιση των απαιτήσεων των επιχειρηματικών χρηστών ή χρηστών εταιρικών ιστοτόπων για την παράλειψη της παράνομης συμπεριφοράς. Δικονομικά, η αγωγή εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία, από το Πολυμελές Πρωτοδικείο της κατοικίας ή της έδρας του εναγομένου, εντός αποκλειστικής προθεσμίας 18 μηνών από τη γνώση της ένωσης ή του δημοσίου φορέα για την παράνομη συμπεριφορά και, σε κάθε

υποχρεούνται να οργανώσουν νέους φορείς επιβολής, εφόσον ήδη διαθέτουν. Δύνανται μάλιστα να επιφορτίσουν αρχές υφιστάμενες, μεταξύ άλλων και δικαστήρια, με την επιβολή του Κανονισμού. Αναφορικά με τις κυρώσεις, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τα οριζόμενα στον Κανονισμό, εναπόκειται στα κράτη μέλη να διαμορφώσουν τα κατάλληλα μέτρα, ήτοι μέτρα που είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και αποτρεπτικά, χωρίς ωστόσο ο Κανονισμός να μπορεί να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να επιβάλλουν πρόστιμα ή να προβλέπουν επιβολή αυτεπαγγέλτως.

¹⁸¹ Αναφέρεται στις ενώσεις προσώπων του άρθρου 61 ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο «Ένωση προσώπων για την επιδίωξη ορισμένου σκοπού, καθώς επίσης σύνολο περιουσίας που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, μπορούν να αποκτήσουν προσωπικότητα (νομικό πρόσωπο), αν τηρηθούν οι όροι που αναγράφει ο νόμος.».

περίπτωση, σε τρία (3) έτη από την τελευταία φορά που έλαβε χώρα η παράνομη συμπεριφορά¹⁸².

Οι ενώσεις που πληρούν τα κριτήρια της παρ. 3 του άρθρου 14 του Κανονισμού, καθώς και οι δημόσιοι φορείς που πληρούν την προϋπόθεση της παρ. 4 του εν λόγω άρθρου, έχουν το δικαίωμα, κατόπιν αίτησής τους, να εγγραφούν στο Μητρώο ενώσεων και δημοσίων φορέων που συστήνεται και τηρείται στη Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Πάντως, τονίζεται ότι η προηγούμενη εγγραφή στο Μητρώο δεν συνιστά προαπαιτούμενο για την παραδεκτή άσκηση της συλλογικής αγωγής¹⁸³.

➤ Εποπτική αρχή

Η αρχή η οποία είναι επιφορτισμένη με τον έλεγχο της συμμόρφωσης των παρόχων με τις επιταγές του Κανονισμού είναι η Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς (ΔΙ.Μ.Ε.Α.)¹⁸⁴, η οποία συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 3 του Ν. 4712/2020¹⁸⁵ και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Η ΔΙ.Μ.Ε.Α. απαρτίζεται από (α) το Γραφείο Διοικητή, (β) τη Διεύθυνση Συντονισμού και Διοικητικής Υποστήριξης, (γ) τη Διεύθυνση Διυπηρεσιακής Συνεργασίας για τον Έλεγχο της Αγοράς και την Αντιμετώπιση του Παράνομου Εμπορίου και (δ) τη Διεύθυνση Διαχείρισης Δεδομένων, Στατιστικής και Εποπτείας Ηλεκτρονικού Εμπορίου. Ρητή αναφορά στον επιχειρησιακό στόχο της αρχής να εποπτεύει και να ελέγχει τη συμμόρφωση των παρόχων με τις επιταγές του Κανονισμού P2B γίνεται στο πρόσφατο ΠΔ 5/2022 (Οργανισμός Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων)¹⁸⁶, το οποίο περιγράφει

---

¹⁸² Άρθρο 2 του Ν. 4753/2020.

¹⁸³ Άρθρο 3 του Ν. 4753/2020.

¹⁸⁴ Βλ. σχετικά και το διαδικτυακό τόπο: <https://www.mindev.gov.gr/dimea/>.

¹⁸⁵ Νόμος 4712/2020: «Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, ρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας, αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου, πρόστιμα για τη διακίνηση και εμπορία απομιμητικών/παραποιημένων προϊόντων, ρύθμιση θεμάτων για τη βιομηχανία, τις ιδιωτικές επενδύσεις, τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, την έρευνα, την καινοτομία και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 146/29.7.2020).

¹⁸⁶ Άρθρο 13 στ. η του ΠΔ 5/2022 «Οργανισμός Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων» (ΦΕΚ Α' 15/04.02.2022).

συγκεντρωτικά την αποστολή και τους επιχειρησιακούς στόχους της αρχής, καταργώντας¹⁸⁷ παράλληλα τα άρθρα του Ν. 4712/2020 που αναφέρονται στους επιχειρησιακούς στόχους της ΔΙ.Μ.Ε.Α. καθώς και στην οργάνωση και τις αρμοδιότητες των Διευθύνσεων της¹⁸⁸.

Προκειμένου να επιτελέσει το έργο της, η ΔΙ.Μ.Ε.Α εξουσιοδοτείται να (α) έχει πρόσβαση σε κάθε χρήσιμο στοιχείο που καθιστά ευχερέστερη τη διερεύνηση της υπόθεσης, (β) κάνει επιτόπιο έλεγχο ή να παραγγέλλει τη διενέργεια ελέγχων από άλλες δημόσιες αρχές, (γ) διατηρεί τα δεδομένα και τα έγγραφα που προκύπτουν από τον έλεγχο για όσο χρόνο και στον βαθμό που κρίνεται αναγκαίο και (δ) ζητά πληροφορίες για τα πραγματικά περιστατικά από το προσωπικό του παρόχου, το οποίο έχει υποχρέωση να τις παρέχει¹⁸⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 4753/2020, η ΔΙ.Μ.Ε.Α. δρα τόσο αυτεπαγγέλτως, αξιοποιώντας στοιχεία που προκύπτουν από οποιαδήποτε πηγή, όσο και κατόπιν καταγγελίας, διερευνώντας κάθε συμπεριφορά, η οποία συνιστά παράβαση του Κανονισμού και αποτελεί ενδεχομένως απειλή για την ομαλή λειτουργία της αγοράς. Σε περίπτωση που η αρχή εν τέλει κρίνει ότι έχει χωρήσει παράβαση του Κανονισμού, έχει τη δικαιοδοσία να επιβάλλει με απόφασή της τις ανάλογες κυρώσεις¹⁹⁰, ήτοι (α) σύσταση για συμμόρφωση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, άρση της προσβολής και παράλειψή της στο μέλλον ή μόνο σύσταση παράλειψης της προσβολής στο μέλλον, εάν ο πάροχος έχει συμμορφωθεί ήδη, (β) πρόστιμο που κυμαίνεται από χίλια πεντακόσια (1.500) έως δύο εκατομμύρια (2.000.000) ευρώ¹⁹¹. Ο ακριβής προσδιορισμός της διοικητικής κύρωσης κρίνεται ad hoc και είναι αποτέλεσμα συνεκτίμησης πληθώρας παραγόντων, όπως ενδεικτικά της φύσης, της βαρύτητας, της διάρκειας της παράβασης, της προσπάθειας επανόρθωσης της ζημίας από τον

---

¹⁸⁷ Άρθρο 86 του ΠΔ 5/2022.

¹⁸⁸ Άρθρο 4 παρ. 2 και άρθρα 7 έως 10 του Ν. 4712/2020.

¹⁸⁹ Άρθρο 5 παρ. 1 του Ν. 4753/2020.

¹⁹⁰ Οι επιβληθείσες κυρώσεις, ανάλογα με τη φύση και τη βαρύτητα της προσβολής, μπορεί να δημοσιοποιηθούν από τη ΔΙ.Μ.Ε.Α. στον Τύπο ή σε άλλο πρόσφορο μέσο (άρθρο 5 παρ. 5).

¹⁹¹ Άρθρο 5 παρ. 2 του Ν. 4753/2020.

πάροχο, των παραβάσεων που ενδεχομένως έχει επιτελέσει ο πάροχος στο παρελθόν αλλά και τυχόν οφέλους που απέκτησε ο πάροχος κλπ¹⁹².

2. ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕ ΑΛΛΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Καταρχάς τονίζεται ότι σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 1 του Κανονισμού, οι διατάξεις του τελευταίου δεν επηρεάζουν την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου αναφορικά με τους τομείς της δικαστικής συνεργασίας επί αστικών υποθέσεων, του ανταγωνισμού, της προστασίας των δεδομένων, της προστασίας των εμπορικών απορρητήτων, της προστασίας των καταναλωτών, του ηλεκτρονικού εμπορίου και των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Ειδικά για τις προτάσεις πράξεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁹³, ο ΣΕΒ και ο GRECA¹⁹⁴ υποστηρίζουν τη σημασία της αποφυγής της πολυνομίας, της διασφάλισης της σαφήνειας των προβλέψεων και της μη θέσπισης διατάξεων που εμπεριέχονται ήδη σε άλλα νομοθετήματα, μεταξύ άλλων και στον Κανονισμό P2B, δημιουργώντας έτσι αλληλοεπικαλύψεις και συνεπώς αμφιβολίες ως προς την εφαρμοστέα ρύθμιση¹⁹⁵.

2.1 Πράξη για τις ψηφιακές αγορές (Digital Markets Act - DMA)

---

¹⁹² Βλ. σχετικά άρθρο 5 παρ. 3 του Ν. 4753/2020.

¹⁹³ Πράξη για τις ψηφιακές αγορές και πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, όπως περιγράφονται κάτωθι στις υποενότητες 2.1 και 2.2 της παρούσας.

¹⁹⁴ Πρόκειται για τον Ελληνικό Σύνδεσμο Ηλεκτρονικού Εμπορίου (Greek e-Commerce Association – GR.EC.A), ο οποίος αλληλεπιδρά με τα θεσμικά όργανα και τους αρμόδιους φορείς για τα ζητήματα που άπτονται του ηλεκτρονικού επιχειρείν και έχει περισσότερα από 550 μέλη. Ο GRECA έχει διαμορφώσει Κώδικα Καταναλωτικής Δεοντολογίας για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο (διαθέσιμος στο: <https://www.greekecommerce.gr/vivliothiki/kodikas-deontologias/>) αλλά και το GRECA Trustmark, ένα Σήμα Αξιοπιστίας με το οποίο πιστοποιούνται τα ηλεκτρονικά καταστήματα και διαβεβαιώνονται οι καταναλωτές ότι το κατάστημα συμμορφώνεται με την εφαρμοστέα νομοθεσία και τον Κώδικα Δεοντολογίας. Βλ. σχετικά και το διαδικτυακό τόπο του GRECA: <https://www.greekecommerce.gr/>.

¹⁹⁵ Επιτροπή Ανταγωνισμού (2021). *Κλαδική Έρευνα στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Ενδιάμεση Έκθεση*. Διαθέσιμο στο: https://www.epant.gr/files/2021/INTERIM_ECOMMERCE.pdf. [Ημερομηνία πρόσβασης: 15 Ιανουαρίου 2022].

Η Digital Markets Act αποτελεί τον έναν¹⁹⁶ από τους δυο πυλώνες της πρωτοβουλίας που έλαβε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς το σκοπό μεταρρύθμισης του ψηφιακού χώρου και υιοθέτησης νέων κανόνων προστασίας των καταναλωτών και δημιουργίας ενός δικαιότερου ψηφιακού περιβάλλοντος¹⁹⁷. Η εν λόγω πρόταση¹⁹⁸ κανονισμού της Επιτροπής δημοσιεύθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2020, κατόπιν διαβουλεύσεων της Επιτροπής με τα ενδιαφερόμενα μέρη το καλοκαίρι που προηγήθηκε, εποχή κατά την οποία τέθηκε σε εφαρμογή και ο Κανονισμός 2019/1150¹⁹⁹.

Εξ υπαρχής εκτίθεται ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της πρότασης κανονισμού DMA αλλά και την αιτ. σκ. 11, η DMA δεν εναντιώνεται στην εφαρμογή του Κανονισμού P2B, αλλά αντίθετα βασίζεται σε αυτόν και τον συμπληρώνει. Αναλυτικότερα, ενώ ο Κανονισμός P2B προβλέπει βασικούς κανόνες διαφάνειας και δίκαιης μεταχείρισης που καταλαμβάνουν όλες τις επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες ανεξαρτήτως μεγέθους και θέσης στην αγορά, η πρόταση κανονισμού DMA περιέχει επακριβώς οριοθετημένες υποχρεώσεις που εφαρμόζονται σε έναν πολύ περιορισμένο αριθμό διασυννοριακών παρόχων βασικών

---

¹⁹⁶ Ο δεύτερος πυλώνας του εν λόγω νομοθετικού πακέτου είναι η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Digital Services Act – DSA).

¹⁹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (15.12.2020) *Μια Ευρώπη έτοιμη για την ψηφιακή εποχή: η Επιτροπή προτείνει νέους κανόνες για τις ψηφιακές πλατφόρμες*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Δελτίο τύπου είναι διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_2347.

¹⁹⁸ Στις 11 Ιανουαρίου 2022 ξεκίνησαν οι τριμερείς διαπραγματεύσεις για την υιοθέτηση του Κανονισμού DMA. Για την έννοια των τριμερών διαπραγματεύσεων βλ. σχετικά European Parliament (2021) *Briefing: Understanding trilogue: Informal tripartite meetings to reach provisional agreement on legislative files*. Brussels: European Parliamentary Research Service (EPRS). Διαθέσιμο στο: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690614/EPRS_BRI\(2021\)690614_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690614/EPRS_BRI(2021)690614_EN.pdf). Εν συνεχεία, στις 25 Μαρτίου 2022, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο κατέληξαν σε προσωρινή πολιτική συμφωνία σχετικά με την DMA και το προσεχές διάστημα αναμένεται η οριστικοποίηση του κειμένου, κατόπιν ορισμένων τεχνικών εργασιών. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2022) *Πράξη για τις ψηφιακές αγορές (DMA): Συμφωνία Συμβουλίου και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Δελτίο τύπου είναι διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/03/25/council-and-european-parliament-reach-agreement-on-the-digital-markets-act/>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 2 Απριλίου 2022]. Βλ. σχετικά και European Commission (2022) *Questions and Answers: Digital Markets Act: Ensuring fair and open digital markets (updated on 23/04/2022)*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_2349. [Ημερομηνία πρόσβασης: 24 Απριλίου 2022].

¹⁹⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 2 του Κανονισμού, ο τελευταίος εφαρμόζεται από τις 12 Ιουλίου 2020.

υπηρεσιών πλατφόρμας²⁰⁰ που λειτουργούν ως ρυθμιστές της πρόσβασης. Το κατά πόσο ένας πάροχος βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας χαρακτηρίζεται ρυθμιστής της πρόσβασης και άρα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της DMA, κρίνεται από το εάν (α) έχει σημαντικό αντίκτυπο στην εσωτερική αγορά, (β) εκμεταλλεύεται βασική υπηρεσία πλατφόρμας, η οποία ενεργεί ως σημαντική πύλη για τη σύνδεση επιχειρηματικών χρηστών με τελικούς χρήστες και (γ) κατέχει παγιωμένη και σταθερή θέση στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του ή αναμένεται ότι θα κατέχει τέτοια θέση στο εγγύς μέλλον²⁰¹. Έτσι, λοιπόν, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η DMA αποσκοπεί κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, στη ρύθμιση της λειτουργίας των μεγάλων παικτών, κολοσσών της ψηφιακής αγοράς, ήτοι τις λεγόμενες πλατφόρμες GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft)²⁰², σε αντίθεση με τον Κανονισμό P2B, ο οποίος καταλαμβάνει όλες τις επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης και επιγραμμικές (on-line) μηχανές αναζήτησης.

Είναι γεγονός ότι τόσο ο Κανονισμός P2B όσο και η DMA βασίζονται στην παραδοχή ότι οι ισχύοντες κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού δεν επαρκούν για να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα κατάχρησης της οικονομικής εξάρτησης από τις ισχυρές πλατφόρμες. Ο τρόπος, ωστόσο, με τον οποίο επιχειρούν να ρυθμίσουν την αθέμιτη συμπεριφορά της πλατφόρμας διαφέρει σημαντικά. Ειδικά, η πρόταση κανονισμού DMA προβαίνει σε εντονότερη ρυθμιστική παρέμβαση, αφού επικεντρώνεται στην ex ante επιβολή υποχρεώσεων στους παρόχους²⁰³, θεσπίζοντας τις υποχρεώσεις (τα «πρέπει») και τις απαγορεύσεις (τα «μη») με τις οποίες

---

²⁰⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 2 στ. 2) της πρότασης κανονισμού DMA, ως βασική υπηρεσία πλατφόρμας νοείται οποιαδήποτε από τις εξής υπηρεσίες: (α) επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες διαμεσολάβησης, (β) επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης, (γ) επιγραμμικές (on-line) υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, (δ) υπηρεσίες πλατφόρμας διαμοιρασμού βίντεο, (ε) υπηρεσίες διαπροσωπικών επικοινωνιών ανεξαρτήτως αριθμών, (στ) λειτουργικά συστήματα, (ζ) υπηρεσίες νεφούπολογιστικής, (η) υπηρεσίες διαφήμισης, συμπεριλαμβανομένων οποιωνδήποτε δικτύων διαφημίσεων, πλατφορμών αγοραπωλησίας διαφημίσεων και οποιωνδήποτε άλλων υπηρεσιών διαμεσολάβησης για διαφημίσεις που παρέχονται από πάροχο οποιασδήποτε από τις βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας που απαριθμούνται στα στοιχεία (α) έως (ζ).

²⁰¹ Άρθρο 3 της πρότασης κανονισμού DMA.

²⁰² Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

²⁰³ Σε αντίθεση με τον ex post έλεγχο που αποτελεί τον πυλώνα των ρυθμίσεων του δικαίου του ανταγωνισμού, όπως το γνωρίζουμε.

πρέπει καθημερινά να συμμορφώνονται οι ρυθμιστές πρόσβασης²⁰⁴. Ενδεικτικά, επιχειρώντας μια σύγκριση των ρυθμίσεων των δυο νομοθετικών εργαλείων, η DMA προβλέπει υποχρέωση των ρυθμιστών πρόσβασης να παρέχουν στους επιχειρηματικούς χρήστες και στους τελικούς χρήστες αποτελεσματική και άμεση πρόσβαση στα δεδομένα που παρείχαν ή παρήγαγαν κατά τη χρήση των σχετικών βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας²⁰⁵, σε αντίθεση με την πιο συντηρητική προσέγγιση του Κανονισμού P2B, ο οποίος αρκείται απλά στη διασφάλιση της διαφάνειας, μέσω ενημέρωσης εκ μέρους των παρόχων για τυχόν πρόσβαση στα εν λόγω δεδομένα. Επιπλέον, ενώ η DMA ρητά απαγορεύει την ευνοϊκότερη μεταχείριση στην κατάταξη των προϊόντων ή υπηρεσιών που προσφέρει ο ίδιος ο ρυθμιστής της πρόσβασης²⁰⁶, όπως και τις ρήτρες του πλέον ευνοούμενου αγοραστή²⁰⁷, ο Κανονισμός P2B δεν προβλέπει απαγόρευση των εν λόγω πρακτικών, παρά περιορίζεται στην υποχρέωση συμπερίληψης τους στους όρους και προϋποθέσεις, προκειμένου να γνωστοποιηθούν στους χρήστες της πλατφόρμας. Για λόγους πληρότητας, αναφέρεται ότι ενώ ο Κανονισμός P2B εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του τα εργαλεία επιγραμμικής (on-line) διαφήμισης και τις επιγραμμικές (on-line) δημοπρασίες διαφημίσεων, η πρόταση DMA επιχειρεί να καλύψει το εν λόγω κενό, τουλάχιστον για την περίπτωση των ρυθμιστών πρόσβασης, ορίζοντας ρητά²⁰⁸ ότι οι ρυθμιστές πρόσβασης οφείλουν να παρέχουν στους διαφημιζόμενους και στους εκδότες στους οποίους παρέχουν υπηρεσίες διαφήμισης, κατόπιν αιτήματός τους, πληροφορίες σχετικά με την τιμή που καταβάλλει ο διαφημιζόμενος και ο εκδότης, καθώς και το ποσό ή την αμοιβή που καταβάλλεται στον εκδότη για τη δημοσίευση συγκεκριμένης διαφήμισης και για καθεμία από τις σχετικές υπηρεσίες διαφήμισης που παρέχει ο ρυθμιστής της πρόσβασης²⁰⁹.

---

²⁰⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Νόμος για τις ψηφιακές αγορές: διασφάλιση δίκαιων και ανοικτών ψηφιακών αγορών*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_el.

²⁰⁵ Βλ. και αιτ. σκ. 54 και άρθρο 6 παρ. 1(θ) της πρότασης κανονισμού DMA.

²⁰⁶ Άρθρο 6 παρ. 1(δ) της πρότασης κανονισμού DMA.

²⁰⁷ Άρθρο 5 (β) της πρότασης κανονισμού DMA.

²⁰⁸ Άρθρο 5 (ζ) της πρότασης κανονισμού DMA.

²⁰⁹ Bania, K. (2021) 'The P2B Regulation is not consigned to oblivion: ACM launches market study, reminding us that transparency in the platform economy is important', *The Platform Law Blog*, 3 Νοεμβρίου 2021, ό.π.

2.2 Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες (Digital Services Act – DSA)²¹⁰

Η Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες αποτελεί το δεύτερο πυλώνα του νομοθετικού πακέτου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το σκοπό αναβάθμισης των κανόνων που ρυθμίζουν το ψηφιακό περιβάλλον. Ειδικότερα, αποσκοπεί στη θέσπιση κανόνων αναφορικά με τις υποχρεώσεις και τη λογοδοσία των ενδιαμέσων στην ενιαία αγορά, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη δημιουργία ενός ασφαλούς, προβλέψιμου και αξιόπιστου ψηφιακού περιβάλλοντος, εντός του οποίου προστατεύονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη²¹¹. Η DSA²¹² εφαρμόζεται στις υπηρεσίες διαμεσολάβησης που προσφέρουν υποδομή δικτύου²¹³, που συμπεριλαμβάνουν επίσης υπηρεσίες φιλοξενίας²¹⁴, οι οποίες περιλαμβάνουν επίσης διαδικτυακές πλατφόρμες που φέρνουν σε επαφή πωλητές και καταναλωτές²¹⁵, αλλά και στις πολύ μεγάλες διαδικτυακές πλατφόρμες²¹⁶. Οι υποχρεώσεις που επιβάλλει η DSA στους μεγάλους διαδικτυακούς παίκτες εξαρτώνται και είναι ανάλογες του

---

²¹⁰ Σημειώνεται ότι η εν λόγω πρόταση δεν θα αντικαταστήσει την οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο, η οποία παραμένει το θεμελιώδες νομοθέτημα για όλες τις ψηφιακές υπηρεσίες. Ωστόσο, προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη εναρμόνιση, η συγκεκριμένη πρόταση ενσωματώνει τους υφιστάμενους κανόνες που απαλλάσσουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τους ενδιάμεσους από την ευθύνη τους αναφορικά με το περιεχόμενο που φιλοξενούν, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι καινοτόμες υπηρεσίες θα συνεχίσουν να εμφανίζονται και να εξελίσσονται στην ενιαία αγορά. Βλ. σχετικά και European Commission (last update 18.11.2021) *Digital Services Act: Questions and Answers*. Διαθέσιμο στο: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/faqs/digital-services-act-questions-and-answers>. Στις 23 Απριλίου 2022 επετεύχθη ταχεία πολιτική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των κρατών μελών για την πρόταση DSA. Βλ. σχετικά και European Commission (2022) *Digital Services Act: Commission welcomes political agreement on rules ensuring a safe and accountable online environment*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2545. [Ημερομηνία πρόσβασης: 24 Απριλίου 2022].

²¹¹ Άρθρο 1 παρ. 1 και 2 της πρότασης κανονισμού DSA.

²¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Νόμος για τις ψηφιακές υπηρεσίες: διασφάλιση ενός ασφαλούς και υπεύθυνου διαδικτυακού περιβάλλοντος*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_el#-.

²¹³ Πάροχοι πρόσβασης στο διαδίκτυο, καταχωριστές ονομάτων τομέα.

²¹⁴ Όπως είναι οι υπηρεσίες νέφους και διαδικτυακής φιλοξενίας.

²¹⁵ Όπως ηλεκτρονικά καταστήματα, καταστήματα εφαρμογών, πλατφόρμες συνεργατικής οικονομίας και πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

²¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 25 της πρότασης κανονισμού DSA, πρόκειται για τις επιγραμμικές πλατφόρμες, οι οποίες παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε αριθμό μέσων μηνιαίων ενεργών αποδεκτών της υπηρεσίας στην Ένωση ίσο ή υψηλότερο από 45 εκατομμύρια.

ρόλου, του μεγέθους και της επίδρασής τους στο διαδικτυακό οικοσύστημα, όπως απεικονίζεται κάτωθι στο σχήμα 1.

Σε ό,τι αφορά δε τη συνύπαρξη της πρότασης κανονισμού DSA με τον Κανονισμό P2B, ρητά περιγράφεται στην αιτιολογική έκθεση της πρώτης ότι ο P2B θα εφαρμόζεται ως *lex specialis*. Επιπλέον, τόσο στην αιτ. σκ. 10, όσο και στο άρθρο 1 παρ. 5 της πρότασης προβλέπεται ότι η DSA δεν θίγει τις διατάξεις του εν λόγω Κανονισμού περί δίκαιης μεταχείρισης και διαφάνειας στο επιγραμμικό περιβάλλον. Παρ' όλα αυτά, στην πράξη τα δυο αυτά νομοθετικά εργαλεία φαίνεται να συμπλέκονται και να περιλαμβάνουν ρυθμίσεις που σε αρκετές περιπτώσεις ενδέχεται να αλληλεπικαλύπτονται, όπως ενδεικτικά²¹⁷:

- ο προσδιορισμός από τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης των κυρίων παραμέτρων που καθορίζουν την κατάταξη, καθώς και της σημασίας των εν λόγω παραμέτρων, κομβική ρύθμιση του Κανονισμού P2B (άρθρο 5), η οποία φαίνεται να περιλαμβάνεται με παρόμοια διατύπωση και στη DSA, όπου περιγράφεται ότι οι πολύ μεγάλες επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι κύριες παράμετροι των συστημάτων συστάσεων παρουσιάζονται με σαφήνεια και με εύληπτο τρόπο στους αποδέκτες της υπηρεσίας (αιτ. σκ. 62).
- η αιτιολόγηση που προβλέπει ο P2B σε περίπτωση που ο πάροχος επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης προβεί σε περιορισμό, αναστολή ή διακοπή της παροχής των υπηρεσιών του σε κάποιον επιχειρηματικό χρήστη (άρθρο 4) και η αιτιολόγηση που προβλέπει η DSA σε περίπτωση που ένας πάροχος υπηρεσιών φιλοξενίας αποσύρει συγκεκριμένα πληροφοριακά στοιχεία του αποδέκτη της υπηρεσίας ή απενεργοποιήσει την πρόσβαση σε αυτά (άρθρο 15).

---

²¹⁷ DOT Europe (2021). *A Single Market for Digital Services: DOT Europe Questions and Recommendations on the DSA*. Διαθέσιμο στο: <https://doteurope.eu/wp-content/uploads/2021/04/DOT-Europe-DSA-Questions-and-Recommendations-Chapters-1-3-.pdf>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 16 Ιανουαρίου 2022].

- η πρόβλεψη του Κανονισμού P2B περί παροχής εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών από τους παρόχους υπηρεσιών διαμεσολάβησης καθώς και δυνατότητας διαμεσολάβησης ως μέσο εξωδικαστικής επίλυσης τυχόν διαφορών (άρθρα 11 και 12) και της πρόβλεψης της DSA επίσης για την οργάνωση από τις επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες εσωτερικού συστήματος διαχείρισης καταγγελιών για τους αποδέκτες της υπηρεσίας αλλά και δυνατότητας επίλυσης των διαφορών εξωδικαστικά (άρθρα 17 και 18)²¹⁸.

---

²¹⁸ Ευλόγως ανακύπτει το ερώτημα κατά πόσο, δυνάμει της DSA, απαιτείται η οργάνωση νέων φορέων επίλυσης διαφορών, ή αρκούν αυτοί οι οποίοι θεσπίζονται επί τη βάση των υφιστάμενων νομοθετικών εργαλείων, όπως ο Κανονισμός P2B, η Οδηγία 2013/11/ΕΕ για την εναλλακτική επίλυση διαφορών μεταξύ εμπόρων και καταναλωτών και ο Κανονισμός 524/2013 για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών. Βλ. σχετικά DOT Europe (2021). *A Single Market for Digital Services: DOT Europe Questions and Recommendations on the DSA*, ό.π.

Υπηρεσίες διαμεσολάβησης

- Έκθεση διαφάνειας
- Απαιτήσεις σχετικά με τους όρους της υπηρεσίας, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων
- Συνεργασία με τις εθνικές αρχές σύμφωνα με εντολές
- Σημεία επαφής και, εφόσον απαιτείται, νόμιμος εκπρόσωπος

Υπηρεσίες φιλοξενίας

- Έκθεση διαφάνειας
- Απαιτήσεις σχετικά με τους όρους της υπηρεσίας, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων
- Συνεργασία με τις εθνικές αρχές σύμφωνα με εντολές
- Σημεία επαφής και, εφόσον απαιτείται, νόμιμος εκπρόσωπος
- **Υποχρεώσεις ειδοποίησης και δράσης καθώς και παροχής πληροφοριών στους χρήστες**

Διαδικτυακές πλατφόρμες

- Έκθεση διαφάνειας
- Απαιτήσεις σχετικά με τους όρους της υπηρεσίας, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων
- Συνεργασία με τις εθνικές αρχές σύμφωνα με εντολές
- Σημεία επαφής και, εφόσον απαιτείται, νόμιμος εκπρόσωπος
- Υποχρεώσεις ειδοποίησης και δράσης καθώς και παροχής πληροφοριών στους χρήστες
- **Μηχανισμός καταγγελιών και προσφυγής και εξωδικαστική επίλυση διαφορών**
- **Αξιόπιστες πηγές επισήμανσης**
- **Μέτρα κατά των κακόπιστων κοινοποιήσεων και απαντήσεων σε κοινοποιήσεις**
- **Διαπιστευτήρια ελέγχου τρίτων προμηθευτών («KYBC»)**
- **Διαφάνεια των διαδικτυακών διαφημίσεων που προορίζονται για τους χρήστες**
- **Αναφορά αξιόποινων πράξεων**

Πολύ μεγάλες διαδικτυακές πλατφόρμες

- Έκθεση διαφάνειας
- Απαιτήσεις σχετικά με τους όρους της υπηρεσίας, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων
- Συνεργασία με τις εθνικές αρχές σύμφωνα με εντολές
- Σημεία επαφής και, εφόσον απαιτείται, νόμιμος εκπρόσωπος
- Υποχρεώσεις ειδοποίησης και δράσης καθώς και παροχής πληροφοριών στους χρήστες
- Μηχανισμός καταγγελιών και προσφυγής και εξωδικαστική επίλυση διαφορών
- Αξιόπιστες πηγές επισήμανσης
- Μέτρα κατά των κακόπιστων κοινοποιήσεων και απαντήσεων σε κοινοποιήσεις
- Διαπιστευτήρια ελέγχου τρίτων προμηθευτών («KYBC»)
- Διαφάνεια των διαδικτυακών διαφημίσεων που προορίζονται για τους χρήστες
- Αναφορά αξιόποινων πράξεων
- Υποχρεώσεις όσον αφορά τη διαχείριση κινδύνου και αρμόδιος συμμόρφωσης
- Έλεγχος εξωτερικών κινδύνων και δημόσια λογοδοσία
- Διαφάνεια των συστημάτων συστάσεων και επιλογών του χρήστη όσον αφορά την πρόσβαση σε πληροφορίες
- Ανταλλαγή δεδομένων με αρχές και ερευνητές
- Κώδικες δεοντολογίας
- Συνεργασία για την αντιμετώπιση κρίσεων

2.3 Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ)

Εκ προοιμίου τονίζεται, όπως έχει ήδη εκτεθεί ανωτέρω, ότι τόσο ο Κανονισμός όσο και ο ελληνικός Ν. 4753/2020²²⁰ διευκρινίζουν πως οι διατάξεις τους δεν θίγουν, αλλά εφαρμόζονται συμπληρωματικά με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, την Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 και την Οδηγία 2002/58/ΕΚ. Ενδεικτική περίπτωση της μέριμνας του Κανονισμού για τη συμμόρφωση με τον ΓΚΠΔ είναι η διάταξη του άρθρου 3 παρ. 4β, σύμφωνα με την οποία ενδεχόμενη παραβίαση δεδομένων²²¹ δικαιολογεί τροποποίηση των γενικών όρων του παρόχου χωρίς ανάγκη τήρησης της προθεσμίας προειδοποίησης, καταδεικνύοντας τη σημασία της έγκαιρης διασφάλισης της προστασίας των δεδομένων.

Είναι γεγονός ότι οι διαδικτυακές πλατφόρμες συλλέγουν δεδομένα, τα οποία είναι εξαιρετικά χρήσιμα τόσο για τις ίδιες, όσο και για τους επιχειρηματικούς τους χρήστες αλλά και τρίτες επιχειρήσεις. Έχουν παρατηρηθεί, ωστόσο, περιστατικά όπου οι πλατφόρμες αρνούνται να μοιραστούν δεδομένα με τους επιχειρηματικούς τους χρήστες, επικαλούμενες συχνά την προστασία των δεδομένων ή την προστασία των επιχειρηματικών απορρήτων, ακόμα κι αν σε πολλές περιπτώσεις τα δεδομένα αυτά προέρχονται από τους ίδιους επιχειρηματικούς χρήστες ή τους πελάτες ή παρήχθησαν μέσω των συναλλαγών τους²²². Αυτή η στάση των παρόχων

---

²¹⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Νόμος για τις ψηφιακές υπηρεσίες: διασφάλιση ενός ασφαλούς και υπεύθυνου διαδικτυακού περιβάλλοντος*, ό.π.

²²⁰ Βλ. άρθρο 1 παρ. 5, άρθρο 9 παρ. 3 και αιτ. σκ. 35 του Κανονισμού και άρθρο 6 του Ν. 4753/2020.

²²¹ Παρόλο που δεν αναφέρεται ρητά στο κείμενο του Κανονισμού ότι αναφέρεται στα προσωπικά δεδομένα, η πρόβλεψη του εν λόγω άρθρου περί μη υποχρέωσης προειδοποίησης και σε περίπτωση κινδύνων για την κυβερνοασφάλεια, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο όρος δεδομένα αφορά τα προσωπικά δεδομένα καθώς οτιδήποτε άλλο θα καλυπτόταν από την έννοια της κυβερνοασφάλειας. Πρόκειται για τα ζήτημα το οποίο χρήζει ερμηνείας.

²²² Βλ. και την έρευνα που διενήργησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Amazon, προκειμένου να αξιολογηθεί κατά πόσο η χρήση από την Amazon των ευαίσθητων δεδομένων ανεξάρτητων πωλητών που πωλούν τα προϊόντα τους στο marketplace της Amazon στρεβλώνει τους κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού. Το Δελτίο Τύπου είναι διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_19_4291. Στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε Εισήγηση στην Amazon κρίνοντας σε προκαταρκτικό στάδιο ότι η χρήση μη δημόσιων επιχειρηματικών δεδομένων των τρίτων πωλητών που πωλούν τα προϊόντα τους μέσω του marketplace

έχει ως αποτέλεσμα οι χρήστες να στερούνται πρόσβασης, αφενός σε πιο εξατομικευμένα δεδομένα σχετικά με τις δικές τους λειτουργίες ή τους δικούς τους πελάτες, και αφετέρου σε δεδομένα που αφορούν ολόκληρη την αγορά, συμπεριλαμβανομένων δεδομένων για τις δραστηριότητες των ανταγωνιστών επιχειρηματικών χρηστών και τους πελάτες αυτών²²³.

Στη βάση των ανωτέρω, ενώ ο Κανονισμός θεωρήθηκε σημαντικό βήμα για τη διασφάλιση ενός πιο διαφανούς και προβλέψιμου ψηφιακού περιβάλλοντος, είναι αξιοσημείωτο ότι δεν υποχρεώνει τις πλατφόρμες να παρέχουν πρόσβαση σε δεδομένα στους επιχειρηματικούς τους χρήστες, αλλά περιορίζεται στην υποχρέωσή τους να ενημερώνουν τους επιχειρηματικούς χρήστες και τρίτα μέρη αναφορικά με τις πρακτικές διαμοιρασμού των δεδομένων που χρησιμοποιούν²²⁴, δυνάμει του άρθρου 9.

Πάντως, σε ό,τι αφορά ειδικά τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των φυσικών προσώπων²²⁵, προβληματισμός ανακύπτει ως προς το βαθμό συμβατότητας του Κανονισμού P2B με το

του κολοσσού, στρεβλώνει τον ανταγωνισμό στις διαδικτυακές αγορές λιανικού εμπορίου αφού η Amazon συστηματικά χρησιμοποιεί τα εν λόγω στοιχεία των ανταγωνιστών της - ανεξάρτητων πωλητών προς όφελος της δικής της δραστηριότητας λιανικού εμπορίου. European Commission (10.11.2020) *Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Amazon for the use of non-public independent seller data and opens second investigation into its e-commerce business practices*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2077. Βλ. και Petron, P. (2020) 'The European Commission Investigations Against Amazon – A Gatekeeper Saga', *Kluwer Competition Law Blog*, 18 Δεκεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <http://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2020/12/18/the-european-commission-investigations-against-amazon-a-gatekeeper-saga/>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 27 Απριλίου 2022].

²²³ European Commission (2020). *Progress Report, Expert Group for the Observatory on the Online Platform Economy: Work stream on Data*. Διαθέσιμο στο: https://platformobservatory.eu/app/uploads/2020/07/ProgressReport_Workstream_on_Data_2020.pdf. [Ημερομηνία πρόσβασης: 16 Ιανουαρίου 2022].

²²⁴ Αυτή η διαφάνεια μπορεί να έχει ως συνέπεια οι πλατφόρμες να επιφυλάσσουν διακριτική μεταχείριση ως προς την πρόσβαση σε δεδομένα, είτε στις δικές τους επιχειρήσεις, είτε σε αυτές που ελέγχουν είτε σε κάποιους από τους επιχειρηματικούς χρήστες και σε άλλους όχι. Βλ. σχετικά European Commission (2020). *Progress Report, Expert Group for the Observatory on the Online Platform Economy: Work stream on Data*, ό.π.

²²⁵ Τα δεδομένα νομικών προσώπων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ αφού σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 και την αιτ. σκ. 14, ο τελευταίος εφαρμόζεται μόνο στα δεδομένα φυσικών προσώπων. Σημειώνεται, ωστόσο ότι υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής του τα δεδομένα φυσικών προσώπων που διοικούν νομικά πρόσωπα, όπως ενδεικτικά ένας Υπουργός, Βουλευτής, Πρόεδρος Ανεξάρτητης Αρχής, διευθύνων σύμβουλος εταιρείας κλπ. Βλ. και Κανέλλο, Λ. (2020) *THE GDPR HANDBOOK: Για DPOs, Επιχειρήσεις & Οργανισμούς*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

άρθρο 15 του ΓΚΠΔ, το οποίο ρυθμίζει το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων. Συγκεκριμένα, το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας²²⁶ επιβεβαίωση αναφορικά με την επεξεργασία των δεδομένων του και, εάν συντρέχει τέτοια περίπτωση, έχει δικαίωμα πρόσβασης στα εν λόγω δεδομένα και στις πληροφορίες που απαριθμούνται στο άρθρο 15. Μάλιστα, ειδικά η παρ. 3 προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να παρέχει αντίγραφο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι το υποκείμενο λαμβάνει γνώση των δεδομένων του και των πληροφοριών της επεξεργασίας, ώστε να μπορεί να επαληθεύει τη νομιμότητά της²²⁷. Επομένως, ευλόγως γεννάται το ερώτημα κατά πόσο υφίσταται αντίφαση²²⁸ μεταξύ της πρόβλεψης του ΓΚΠΔ, όπως εκτέθηκε, και της ομολογουμένως λιγότερο παρεμβατικής ρύθμισης του Κανονισμού P2B, ο οποίος απλώς αρκείται στην υποχρέωση του παρόχου επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης να ενημερώσει τον επιχειρηματικό χρήστη για την πρόσβαση σε δεδομένα, χωρίς να επιβάλλει στον πάροχο να χορηγήσει πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές.

2.4 Εθνικές νομοθεσίες

Κατ' αρχάς στο άρθρο 1 παρ. 4 εδάφιο α' του Κανονισμού προβλέπεται ρητά ότι ο τελευταίος δεν επηρεάζει την εφαρμογή των εθνικών νόμων που, σε συμμόρφωση με το ενωσιακό δίκαιο,

---

²²⁶ Σημειώνεται ότι συνήθως ο επιχειρηματικός χρήστης είναι ο υπεύθυνος επεξεργασίας (data controller), ενώ η πλατφόρμα είναι εκείνη που εκτελεί την επεξεργασία (data processor). Βλ. σχετικά και European Commission (26.4.2018) *Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services*, ό.π.

²²⁷ Άρθρο 12 σε συνδυασμό με το άρθρο 15 του ΓΚΠΔ. Βλ. σχετικά και Αρχή Προστασίας Δεδομένων. *Δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων*. Διαθέσιμο στο: https://www.dpa.gr/el/polites/gkpd/dikaiwma_prosvasis_upokeimenou. [Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Ιανουαρίου 2022]. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Πώς μπορώ να έχω πρόσβαση στα δεδομένα μου προσωπικού χαρακτήρα που κατέχει μια εταιρεία/ένας οργανισμός*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rights-citizens/my-rights/how-can-i-access-my-personal-data-held-company-organisation_el. [Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Ιανουαρίου 2022].

²²⁸ Η ενδεχόμενη αυτή αντίφαση είναι, ωστόσο, φαινομενική δεδομένου ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου που απορρέουν από τον ΓΚΠΔ εξακολουθούν να υφίστανται.

απαγορεύουν ή τιμωρούν τις μονομερείς ενέργειες ή τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές όταν αυτές δεν καταλαμβάνονται από τον Κανονισμό.

Ιδιαίτερα πρωτοποριακή ρύθμιση είναι αυτή του άρθρου 19α²²⁹ του Γερμανικού Νόμου κατά των Περιορισμών του Ανταγωνισμού, κατόπιν της θεμελιώδους τροποποίησής του τον Ιανουάριο του 2021²³⁰, αναφορικά με την καταχρηστική συμπεριφορά των επιχειρήσεων ύψιστης σημασίας για τον ανταγωνισμό. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για διάταξη η οποία απευθύνεται σε περιορισμένες πλατφόρμες που ενεργούν ως ρυθμιστές εισόδου στις ψηφιακές αγορές, χαρακτηρισμός ο οποίος αποδίδεται με απόφαση της Αρχής Ανταγωνισμού της Γερμανίας, δυνάμει της οποίας μπορεί να κριθεί ότι μια επιχείρηση η οποία δραστηριοποιείται σε σημαντικό βαθμό σε πολύπλευρες αγορές (multi-sided markets) και δίκτυα είναι ύψιστης σημασίας για τον ανταγωνισμό²³¹. Προκειμένου δε η Αρχή Ανταγωνισμού να καταλήξει σε αυτή της την απόφαση συνυπολογίζει πληθώρα παραγόντων, όπως η δεσπόζουσα θέση της επιχείρησης σε μία ή περισσότερες αγορές, η οικονομική της ισχύς, η κάθετη διάρθρωσή της, η πρόσβασή της σε δεδομένα σχετιζόμενα με τον ανταγωνισμό αλλά και η επίδραση της δραστηριότητάς της σε τρίτα μέρη. Η καινοτομία της εν λόγω πρόβλεψης έγκειται στην εξουσία που απονέμεται στην αρμόδια Αρχή Ανταγωνισμού να επιβάλλει ex ante απαγορεύσεις στις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ύψιστης σημασίας για τον ανταγωνισμό, όπως ενδεικτικά η απαγόρευση ευνοϊκότερης μεταχείρισης των δικών τους προϊόντων ή υπηρεσιών σε βάρος των ανταγωνιστών τους²³². Η γερμανική έννομη τάξη φαίνεται να πρωτοπορεί επιχειρώντας να υιοθετήσει εκ των προτέρων ρυθμίσεις για την

---

²²⁹ Νόμος κατά των Περιορισμών του Ανταγωνισμού, όπως τροποποιήθηκε τελευταία φορά στις 9 Ιουλίου 2021 (Federal Law Gazette I, σελ. 2506). Διαθέσιμο στο: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gwb/englisch_gwb.html.

²³⁰ Bundeskartellamt (2021). *Amendment of the German Act against Restraints of Competition*. Διαθέσιμο στο: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/EN/Pressemitteilungen/2021/19_01_2021_GWB%20Novelle.html. [Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Ιανουαρίου 2022].

²³¹ Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 19α, η απόφαση της Αρχής Ανταγωνισμού έχει μέγιστη διάρκεια 5 έτη από την ημέρα από την οποία καθίσταται οριστική.

²³² Kuhn, T., Petersen, L., Pesch, T. (2021) 'New Competition Law in Germany - 10th amendment to German Act against Restraints of Competition passed', *White & Case*, 20 Ιανουαρίου 2021. Διαθέσιμο στο: <https://www.whitecase.com/publications/alert/new-competition-law-germany-10th-amendment-german-act-against-restraints>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Ιανουαρίου 2022].

οριοθέτηση της δραστηριότητας των μεγάλων παικτών, ξεφεύγοντας από την εκ των υστέρων ρύθμιση του παραδοσιακού δικαίου του ανταγωνισμού. Κινείται με τους ρυθμούς του ενωσιακού δικαίου, ομοιάζοντας σε μεγάλο βαθμό με τα οριζόμενα στην πρόταση κανονισμού DMA. Δικαιολογημένα, βέβαια, δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς τη συνύπαρξη της γερμανικής εθνικής νομοθεσίας με την ενωσιακή, εν αναμονή της ψήφισης των ευρωπαϊκών κανονισμών για τις ψηφιακές πλατφόρμες.

Αντίστοιχη απόπειρα υιοθέτησης μιας εξίσου πρωτοποριακής ρύθμισης για τις πολύ μεγάλες πλατφόρμες έγινε και στην εθνική μας έννομη τάξη με το άρθρο 2Α του σχεδίου νόμου για την τροποποίηση, μεταξύ άλλων, του δικαίου του ανταγωνισμού, ήτοι του Ν. 3959/2011²³³, το οποίο τέθηκε σε διαβούλευση τον Αύγουστο του 2021. Επρόκειτο για διάταξη η οποία, κατ' αντιστοιχία με το γερμανικό νόμο, επιχείρησε να ρυθμίσει τα οικοσυστήματα δομικής σημασίας για τον ανταγωνισμό, πυροδοτώντας πληθώρα αντιδράσεων ως προς τη συνύπαρξη της με τις υπό διαμόρφωση ενωσιακές ρυθμίσεις αλλά και τον τρόπο εφαρμογής της. Τονίζεται ότι εν τέλει το σχέδιο νόμου ψηφίστηκε τον Ιανουάριο του 2022 χωρίς την επίμαχη ρύθμιση, γεγονός το οποίο δεν προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη αν αναλογιστεί κανείς τον έντονο διάλογο που είχε επιφορμήσει το προηγούμενο χρονικό διάστημα.

Για λόγους πληρότητας της παρούσας κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί συνοπτικά το περιεχόμενο της πρωτοποριακής αυτής ρύθμισης, η οποία παρόλο που δεν περιλήφθηκε τελικά²³⁴ στον νόμο για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, σίγουρα καταδεικνύει

---

²³³ Σχέδιο νόμου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων με τίτλο «Εκσυγχρονισμός του Δικαίου Ανταγωνισμού για την Ψηφιακή Εποχή και τροποποίηση του ν. 3959/2011, ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 «για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς». Στη μορφή που είχε τον Αύγουστο του 2021 είναι διαθέσιμο στο: http://www.opengov.gr/ypoian/wp-content/uploads/downloads/2021/08/%CE%95%CE%91_6.8.2021_final.pdf.

²³⁴ Το ψηφισθέν νομοσχέδιο είναι διαθέσιμο στο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/11849815.pdf>. Πλέον Ν. 4886/2022 «Εκσυγχρονισμός του δικαίου ανταγωνισμού για την ψηφιακή εποχή - Τροποποίηση του ν. 3959/2011 και ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα

την ανοδική πορεία που διαγράφουν οι ψηφιακές πλατφόρμες και την ανεπάρκεια του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου να τις οριοθετήσει. Συγκεκριμένα στο άρθρο 2Α οριζόταν ότι απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσης ισχύος που διαθέτει επιχείρηση σε οικοσύστημα δομικής σημασίας για τον ανταγωνισμό στην ελληνική επικράτεια, ενώ παρετίθεντο και οι ορισμοί των εννοιών οικοσύστημα, δομική σημασία για τον ανταγωνισμό και θέση ισχύος σε οικοσύστημα. Για πολλούς οι εν λόγω έννοιες κρίθηκαν αρκετά αόριστες και νεφελώδεις, δύσκολα εφαρμόσιμες στο συνεχώς εξελισσόμενο ψηφιακό περιβάλλον, στο οποίο εμφανίζονται ολοένα και περισσότερα επιχειρηματικά μοντέλα. Επρόκειτο δε για μια ρύθμιση η οποία γεννήθηκε σε μια εποχή όπου η Ευρώπη ήδη κινείται προς τη θέσπιση ενιαίου κανονιστικού πλαισίου, με αποτέλεσμα να αμφισβητείται η αναγκαιότητα μιας τέτοιας πρόβλεψης σε εθνικό επίπεδο.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

3.1 Κριτική του Κανονισμού 2019/1150

Παρόλο που ο τίτλος του Κανονισμού αναφέρεται στη δίκαιη μεταχείριση, είναι γεγονός ότι οι περισσότερες ρυθμίσεις του σχετίζονται με τη διασφάλιση της διαφάνειας απέναντι στους χρήστες της εκάστοτε πλατφόρμας. Ελάχιστες δε είναι οι περιπτώσεις στις οποίες προβλέπεται ισχυρότερη προστασία των επιχειρηματικών χρηστών, όπως η προθεσμία προειδοποίησης πριν την υλοποίηση της αλλαγής των όρων και προϋποθέσεων (άρθρο 3 παρ. 2), η παροχή αιτιολόγησης από τον πάροχο επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε περίπτωση περιορισμού, αναστολής ή διακοπής της παροχής των υπηρεσιών του σε κάποιον επιχειρηματικό χρήστη (άρθρο 4) αλλά και η υποχρέωση παροχής εσωτερικού συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών (άρθρο 11). Ο Κανονισμός, επομένως,

---

τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 12/24.01.2022).

χαρακτηρίζεται ως ήπια ρύθμιση (light touch regulation)²³⁵, υπό την έννοια ότι εστιάζει περισσότερο στην επίτευξη της διαφάνειας²³⁶ στη σχέση της πλατφόρμας με τους χρήστες της και η ρυθμιστική του παρέμβαση δεν είναι έντονη²³⁷. Μάλιστα, στην προσπάθεια εύρεσης μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ μιας ισχυρής ρυθμιστικής παρέμβασης, η οποία αναπόφευκτα θα επηρέαζε και τις μικρότερες, μη έχουσες δεσπόζουσα θέση, πλατφόρμες και μιας ρύθμισης η οποία θα καταλάμβανε μόνο τις πλατφόρμες με δεσπόζουσα θέση, επελέγη μια ρύθμιση λιγότερο επεμβατική που μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις πλατφόρμες, ήτοι μια ρύθμιση μορφής “one size fits all”²³⁸.

Πέρα από την ως άνω εκτεθείσα προσέγγιση που βασίζεται στη διαφάνεια (transparency-based approach), μπορεί να λεχθεί ότι ο Κανονισμός υιοθετεί και μια προσέγγιση που εστιάζει στην ίδια τη σύμβαση (contract-based approach). Ειδικότερα, οι προβλέψεις του εστιάζουν κυρίως στην αντιμετώπιση ζητημάτων που ανακύπτουν αναφορικά με το περιεχόμενο της σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ της πλατφόρμας και της επιχείρησης. Το παράδοξο στην περίπτωση αυτή είναι ότι ενώ μέχρι σήμερα η ενωσιακή νομοθεσία δεν έχει υιοθετήσει ρυθμίσεις για το περιεχόμενο της συμβατικής σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων (business to business), επιχειρεί μέσω του Κανονισμού να εισάγει διατάξεις που επίκεντρο έχουν τη ρύθμιση της σύμβασης μεταξύ πλατφόρμας και επιχείρησης, προβλέποντας τη συμπερίληψη διαφόρων όρων σε αυτή. Επομένως, αυτή η πτυχή του Κανονισμού θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για να λεχθεί ότι ο Κανονισμός ασκεί κάποιου είδους ρυθμιστική παρέμβαση, αν και σαφώς όχι ιδιαίτερα ισχυρή²³⁹.

---

²³⁵ Graef, I., ό.π.

²³⁶ Παρόλο που η διαφάνεια δύναται να διευκολύνει και να ενισχύσει τη δίκαιη μεταχείριση στη σχέση πλατφόρμας - επιχείρησης, γίνεται αντιληπτό ότι δεν αρκεί από μόνη της ώστε να περιορίσει τις αθέμιτες πρακτικές. Η παραδοχή αυτή βασίζεται στην έντονη διαπραγματευτική ασυμμετρία και πληροφορική ανισότητα που ενυπάρχει στην υπό εξέταση σχέση, με αποτέλεσμα η εξάρτηση του επιχειρηματικού χρήστη από την πλατφόρμα να μην μπορεί να καμφθεί αποκλειστικά μέσω της διαφάνειας. Βλ. και Μαρίνο, Μ.-Θ, ό.π.

²³⁷ Busch, C., ό.π.

²³⁸ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

²³⁹ Twigg-Flesner, C., ό.π.

Ακριβώς επειδή ο Κανονισμός συνιστά ήπιο ρυθμιστικό εργαλείο, κατά βάση δεν προβλέπει έννομες συνέπειες για την περίπτωση μη συμμόρφωσης των παρόχων με τις επιταγές του. Μοναδική διάταξη στην οποία εμπεριέχεται η ποινή της ακυρότητας είναι αυτή του άρθρου 3, στην παρ. 3 του οποίου ορίζεται ότι οι γενικοί όροι που δεν είναι σύμφωνοι με τις απαιτήσεις του Κανονισμού καθώς και οι αλλαγές αυτών που λαμβάνουν χώρα χωρίς την προβλεπόμενη διαδικασία, πάσχουν ακυρότητας. Από την άλλη, ενδεικτικά, η μη διαφάνεια ως προς τις κύριες παραμέτρους που διαμορφώνουν την κατάταξη ή η μη παροχή αιτιολόγησης σε περίπτωση περιορισμού, αναστολής και διακοπής παροχής των υπηρεσιών σε κάποιον επιχειρηματικό χρήστη δεν φαίνεται να συνεπάγονται κυρώσεις στο πλαίσιο του Κανονισμού²⁴⁰. Μοναδικά μέσα εναντίωσης στη συμπεριφορά ενός παρόχου που προσφέρονται από τον Κανονισμό είναι είτε το εσωτερικό σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών του παρόχου, είτε η προσφυγή σε διαμεσολάβηση. Με τον τρόπο αυτό, ωστόσο, μπορεί να επιτευχθεί μεν η συμμόρφωση του παρόχου με τις υποχρεώσεις του, αλλά δεν διασφαλίζεται η χρηματική ικανοποίηση του εκάστοτε επιχειρηματικού χρήστη για τις ζημιές που υπέστη κατά τη διάρκεια της μη συμμόρφωσης²⁴¹. Σύμφωνα με το άρθρο 15, ο καθορισμός των μέτρων σε περίπτωση παραβίασης του Κανονισμού εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, από τα οποία ουσιαστικά εξαρτάται η επιβολή των διατάξεων του Κανονισμού²⁴².

Σε ό,τι αφορά την υποχρέωση διαφάνειας, θα μπορούσε, υπό ορισμένες συνθήκες, να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς τις συνέπειές της στην ψηφιακή αγορά. Παρόλο που η χρησιμότητά της είναι αδιαμφισβήτητη, τα όρια της αποδεκτής διαφάνειας, ώστε να μην καταστεί η εμπορική πολιτική της πλατφόρμας μέσο χειραγώγησης των καταναλωτών, είναι

---

²⁴⁰ Επί τη βάσει της αρχής της αποτελεσματικής προστασίας του επιχειρηματικού χρήστη, έχει υποστηριχθεί και η άποψη ότι η ποινή της ακυρότητας που προβλέπεται μόνο για την περίπτωση του άρθρου 3, θα μπορούσε αναλογικά να επεκταθεί και σε άλλες περιπτώσεις παραβίασης της αρχής της διαφάνειας, όπως σε αυτή του περιορισμού, αναστολής και διακοπής παροχής των υπηρεσιών σε επιχειρηματικό χρήστη χωρίς αιτιολόγηση (άρθρο 4) ή στην αδιαφάνεια του συστήματος κατάταξης (άρθρο 5). Βλ. και Μαρίνο, Μ.-Θ, ό.π.

²⁴¹ Twigg-Flesner, C., ό.π.

²⁴² Nebel, M., Schmidl, M., Lutz, H., Tannen, F. (2020) 'New EU Rules for Platform Providers', *Baker McKenzie*, 12 Ιουνίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.bakermckenzie.com/en/insight/publications/2020/06/new-eu-rules-for-platform-providers>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 25 Ιανουαρίου 2022].

δυσδιάκριτα. Επί παραδείγματι, η ιδιαίτερα λεπτομερής γνώση των επιχειρηματικών χρηστών για τα ακριβή κριτήρια με τα οποία διαμορφώνεται η κατάταξη των προϊόντων, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τους επιχειρηματικούς χρήστες προκειμένου να χειραγωγήσουν την κατάταξη, επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό την ποιότητα του περιεχομένου που παρουσιάζεται στις πρώτες θέσεις στον καταναλωτή²⁴³. Η γενικόλογη διατύπωση της αιτιολογικής σκέψης 27 αλλά και του άρθρου 5 παρ. 6, σύμφωνα με τα οποία οι πάροχοι δεν υποχρεούνται σε λεπτομερή αποκάλυψη της λειτουργίας του συστήματος κατάταξης, συμπεριλαμβανομένων και των αλγορίθμων, καθώς και ότι η δυνατότητα αντίδρασής τους στην κακόπιστη χειραγώγηση της κατάταξης από τρίτους είναι σκόπιμο να μην περιορίζεται, δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερος κατατοπιστική ως προς την υλοποίησή της. Ειδικά δε για την περίπτωση των αλγορίθμων γεννώνται αμφιβολίες ως προς την πρακτική αποτελεσματικότητα της εν λόγω ρύθμισης, δεδομένου ότι αρκετοί αλγόριθμοι συντίθεται από δεκάδες, εάν όχι εκατοντάδες, παραμέτρους με αποτέλεσμα ο καθορισμός των κυρίων παραμέτρων να είναι αρκετά δύσκολος και αμφιβόλου ποιότητας. Είναι γεγονός ότι η μη λεπτομερής αναφορά δεν θα ωφελήσει αποτελεσματικά τον επιχειρηματικό χρήστη, ενώ αντίθετα η μεγάλη λεπτομέρεια ενδέχεται να θέσει εν κινδύνω το εμπορικό απόρρητο του παρόχου. Συνεπεία των ανωτέρω, η παρεχόμενη πληροφορία δεν πιθανολογείται ότι θα είναι επαρκώς σαφής, με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται ο σκοπός της ρύθμισης, ήτοι η διευκόλυνση των χρηστών να βελτιώσουν την παρουσίαση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους, ώστε να ανέλθουν στην κατάταξη²⁴⁴.

Ο Κανονισμός σαφώς θέτει και άλλα ζητήματα, όπως είναι αυτό της συνύπαρξης με το εθνικό δίκαιο. Γίνεται σαφές από το άρθρο 1 παρ. 4 ότι η εθνική νομοθεσία για τις μονομερείς ενέργειες, τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές αλλά και το δίκαιο των συμβάσεων θα τύχει εφαρμογής με την προϋπόθεση ότι οι πτυχές των εν λόγω προβληματικών δεν καλύπτονται από τον Κανονισμό. Και ενώ δεν φαίνεται να ανακύπτει πρόβλημα εφαρμοστέας ρύθμισης για την περίπτωση που το σχετικό ζήτημα ρυθμίζεται ρητά από τον Κανονισμό, η κατάσταση

---

²⁴³ Βλ. σχετικά DOT Europe (2021). *A Single Market for Digital Services: DOT Europe Questions and Recommendations on the DSA*, ό.π.

²⁴⁴ Twigg-Flesner, C., ό.π.

φαίνεται να περιπλέκεται όταν μια περίπτωση μένει αργύθμιστη από τον Κανονισμό. Στο τελευταίο αυτό ενδεχόμενο απαιτείται τελολογική ερμηνεία, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο πρόκειται για εκούσιο ή ακούσιο κενό και εν συνεχεία να αποφασισθεί εάν θα εφαρμοστεί το εκάστοτε εθνικό δίκαιο²⁴⁵. Περαιτέρω, παρατηρείται ότι ενώ στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων τα μέρη είναι κατά κανόνα ελεύθερα να αποφασίσουν το εφαρμοστέο δίκαιο που θα διέπει τη συμβατική τους σχέση, ο ευρωπαϊός νομοθέτης φαίνεται να επιθυμεί οι διατάξεις του Κανονισμού να τυγχάνουν εφαρμογής ακόμα και στην περίπτωση που τα μέρη δεν έχουν επιλέξει ως εφαρμοστέο δίκαιο το ευρωπαϊκό. Ενδεχομένως ο Κανονισμός να νοείται ως υπερισχύουσα διάταξη αναγκαστικού δικαίου²⁴⁶, υπό την έννοια του άρθρου 9 του Κανονισμού Ρώμη Ι.

Δεδομένου ότι τα νέα αυτά μοντέλα δραστηριοποίησης στο ψηφιακό περιβάλλον ήταν, μέχρι πρότινος, άγνωστα στο νομοθέτη και ο ορθότερος τρόπος ρύθμισή τους βρίσκεται ακόμα υπό διερεύνηση, ο Κανονισμός φαίνεται να υιοθετεί αρκετά μετριοπαθείς ρυθμίσεις, χωρίς να εισάγει τομές στο νομοθετικό πλαίσιο. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, προβλέπεται στο άρθρο 18²⁴⁷ διαδικασία επανεξέτασης του Κανονισμού και των αποτελεσμάτων του ανά τριετία από την Επιτροπή²⁴⁸, ώστε να διαπιστωθεί η ανάγκη τροποποίησής του. Δεν αποκλείεται δε, κατόπιν των αξιολογήσεων, να κριθεί ότι απαιτείται η λήψη πρόσθετων μέτρων, ακόμα και υπό τη μορφή νομοθετικών ρυθμίσεων. Περαιτέρω, και στο πλαίσιο της ρευστότητας που

---

²⁴⁵ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π. Για παράδειγμα, ενώ δυνάμει του Κανονισμού δίνεται η δυνατότητα στον πάροχο να αναστείλει την παροχή των υπηρεσιών του στον επιχειρηματικό χρήστη, με την προϋπόθεση ότι οι λόγοι της αναστολής καθορίζονται στους όρους και προϋποθέσεις της πλατφόρμας, δεν προβλέπεται ούτε ποιοι είναι αυτοί οι λόγοι ούτε τα κριτήρια βάσει των οποίων κρίνεται ότι οι λόγοι αυτοί έχουν πληρωθεί. Επομένως, αυτή η διακριτική ευχέρεια που καταλείπεται στους παρόχους ενδέχεται να προσκρούει στις εθνικές διατάξεις του δικαίου των συμβάσεων καθιστώντας την αλληλεπίδραση του Κανονισμού με το εθνικό δίκαιο ασαφή.

²⁴⁶ Nebel, M., Schmidl, M., Lutz, H., Tannen, F., ό.π.

²⁴⁷ Βλ. και αιτ. σκ. 49 του Κανονισμού.

²⁴⁸ Σύμφωνα με την αιτ. σκ. 49, στη διαδικασία της αξιολόγησης του Κανονισμού, καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει και η ομάδα εμπειρογνομόνων για το Παρατηρητήριο της οικονομίας των επιγραμμικών πλατφορμών, όπως αυτό έχει περιγραφεί στην ενότητα 1.2.1 της παρούσας, οι γνώμες και οι εκθέσεις της οποίας πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από την Επιτροπή. Βλ. σχετικά και Observatory on the Online Platform Economy (2021). *Study on "Support to the Observatory for the Online Platform Economy": Monitoring of the implementation of the Platform to Business Regulation*. Διαθέσιμο στο: <https://platformobservatory.eu/app/uploads/2021/01/P2B-Regulation-monitoring-analysis-January-2021.pdf>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 26 Ιανουαρίου 2022].

χαρακτηρίζει το πεδίο στο οποίο δραστηριοποιούνται οι πλατφόρμες, ο Κανονισμός επιχειρεί να διασφαλίσει την επίτευξη των στόχων του και μέσω της αυτορρύθμισης. Συγκεκριμένα, δυνάμει του άρθρου 17 καλεί την Επιτροπή να ενθαρρύνει την κατάρτιση κωδικών δεοντολογίας²⁴⁹, κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο²⁵⁰, από τους παρόχους επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και από οργανώσεις και ενώσεις που τους εκπροσωπούν, μαζί με τους επιχειρηματικούς χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων και των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους. Ειδικά δε οι πάροχοι επιγραμμικών (on-line) μηχανών αναζήτησης και οι οργανώσεις και ενώσεις που τους εκπροσωπούν, καλούνται να καταρτίσουν κώδικες δεοντολογίες συγκεκριμένα για το ζήτημα της διαφάνειας του συστήματος κατάταξης.

3.2 Κριτική του Ν. 4753/2020

Ο εφαρμοστικός νόμος 4753/2020 αφιερώνει το Μέρος Α' στην πρόβλεψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού P2B, περιέχοντας ομολογουμένως μικρό αριθμό διατάξεων. Σε μια απόπειρα αξιολόγησης των εθνικών ρυθμίσεων παρατηρείται προσκόλληση σε δικονομικές διατάξεις, όπως η ρύθμιση της συλλογικής αγωγής, παραβλέποντας την ουσία των ρυθμίσεων του Κανονισμού, ήτοι την καταπολέμηση της διαπραγματευτικής ανισότητας και της νόθευσης του ανταγωνισμού.

Ειδικότερα, προβληματισμοί αναφέρονται αναφορικά με την αρμόδια εποπτική αρχή που έχει οριστεί για την επίβλεψη της συμμόρφωσης με τον Κανονισμό, τη ΔΙ.Μ.Ε.Α., η οποία, όπως προελέχθη, υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Συγκεκριμένα, άξια αναφοράς είναι η μη ανάθεση εποπτικών αρμοδιοτήτων στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, την ανεξάρτητη αρχή που είναι κατεξοχήν αρμόδια για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και την περιστολή πρακτικών που επιφέρουν αντι-ανταγωνιστικά

---

²⁴⁹ Οι κώδικες δεοντολογίας έχουν το πλεονέκτημα ότι προσαρμόζονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφόρων τομέων παροχής των επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης, αλλά και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων.

²⁵⁰ Αιτ. σκ. 48 του Κανονισμού.

αποτελέσματα²⁵¹. Μάλιστα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαθέτει και επαρκές ειδικευμένο προσωπικό, συμπεριλαμβανομένου προσωπικού με γνώσεις στον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών, αλλά και τους απαιτούμενους οικονομικούς, τεχνικούς και τεχνολογικούς πόρους για την αποτελεσματική άσκηση των εξουσιών της²⁵². Επομένως, εύλογα αναρωτιέται κανείς εάν η ΔΙ.Μ.Ε.Α. είναι η πλέον κατάλληλη αρχή να επιφορτιστεί με τις εποπτικές αρμοδιότητες που απορρέουν από τον Κανονισμό²⁵³.

Επιπλέον, το άρθρο 4 του ελληνικού Ν. 4753/2020 προβλέπει ότι η ΔΙ.Μ.Ε.Α. κινητοποιείται όταν εκτιμά ότι πιθανή παράβαση έχει ευρύτερη σημασία για την προστασία της λειτουργίας της αγοράς, ρύθμιση η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί αρκετά γενική και ασαφής. Στο πλαίσιο δε της Κλαδικής Έρευνας στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο που διενήργησε η Επιτροπή Ανταγωνισμού²⁵⁴, σημαντικοί φορείς της αγοράς εξέφρασαν τους προβληματισμούς τους για τον τρόπο υλοποίησης των προβλέψεων του Κανονισμού εντός της εγχώριας αγοράς. Συγκεκριμένα, ο GRECA επικεντρώθηκε στην ασάφεια σχετικά με τις περιπτώσεις στις οποίες θα έχει αρμοδιότητα η αρχή, υπό την έννοια ότι η γενική διατύπωση του εφαρμοστικού νόμου χρήζει εξειδίκευσης, ώστε να προσδιοριστούν με ευκρίνεια αφενός ποιες είναι οι πρακτικές εκείνες οι οποίες μπορεί να έχουν αντίκτυπο στη λειτουργία της αγοράς και αφετέρου οι παράμετροι και τα κριτήρια που θα λάβει υπόψη της η ΔΙ.Μ.Ε.Α. προκειμένου να αποδείξει τη σημασία της παράβασης για τη λειτουργία της αγοράς. Επομένως, αναμένεται να αποδειχθεί κατά πόσο η δημόσια αυτή υπηρεσία διαθέτει τα εχέγγυα για να διασφαλίσει την τήρηση των διατάξεων του Κανονισμού²⁵⁵. Σημειώνεται πάντως ότι προς το παρόν δεν έχει κληθεί να

---

²⁵¹ Άρθρο 14 του Ν. 3959/2011.

²⁵² Άρθρο 12 του Ν. 3959/2011.

²⁵³ Βλ. και Λογιστικός Ασφαλιστικός Φοροτεχνικός & Νομικός Σύμβουλος (2020). *Σχόλια ΓΣΕΒΕΕ στο Σ/Ν «Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150*. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-forosimv.gr/details.asp?ID=57739&cat=63>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 22 Απριλίου 2022].

²⁵⁴ Επιτροπή Ανταγωνισμού (2021). *Κλαδική Έρευνα στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Ενδιάμεση Έκθεση*, ό.π.

²⁵⁵ Σημειώνεται, ωστόσο, ότι στον τομέα της καταπολέμησης του παράνομου εμπορίου (απομιμητικά προϊόντα κλπ.) και πρόσφατα σε αυτόν του ελέγχου της τήρησης των μέτρων περιορισμού της διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, η ΔΙ.Μ.Ε.Α. είναι αρκετά ενεργή και επιβάλλει πρόστιμα. Μάλιστα, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων ανακοινώνεται η εβδομαδιαία επιχειρησιακή δραστηριότητα της για την αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου. Βλ. ενδεικτικά για το χρονικό διάστημα από 16.01.2022 έως και 23.01.2022, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2022). *Αποτελέσματα ελέγχων για την εποπτεία της αγοράς*. Διαθέσιμο στο:

επιληφθεί κάποιας παραβατικής συμπεριφοράς, ούτε έχει επιβάλει κάποια από τις κυρώσεις που προβλέπονται στον εφαρμοστικό νόμο²⁵⁶.

Παράλληλα δε ο GRECA τονίζει ότι απαιτείται εξειδίκευση των κριτηρίων με βάση τα οποία η αρχή επιβάλλει τις ανάλογες διοικητικές κυρώσεις και προσδιορίζεται το ύψος του προστίμου, δεδομένου ότι η απαρίθμηση της παρ. 3 του άρθρου 5 είναι ενδεικτική. Παρόλο που το εύρος του επαπειλούμενου προστίμου είναι αρκετά μεγάλο, μεταξύ των κριτηρίων επιβολής του δεν συμπεριλαμβάνονται παράμετροι όπως ο τζίρος των επιχειρήσεων, ο αριθμός των υπόλοιπων παικτών στη συγκεκριμένη αγορά ή το είδος των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να πλήττεται η ασφάλεια δικαίου και μικρές επιχειρήσεις να κινδυνεύουν να τους επιβληθεί πρόστιμο δυσανάλογο της ισχύος τους, οδηγούμενες ενδεχομένως ακόμα και στην οικονομική εξόντωση²⁵⁷. Στο σημείο αυτό, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο παραλληλισμός με τα πρόστιμα που επιβάλλονται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού σε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων περί της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, τα οποία είναι αναλογικά προς το συνολικό παγκόσμιο κύκλο εργασιών της επιχείρησης κατά την οικονομική χρήση προ της έκδοσης της απόφασης²⁵⁸.

Ειδικά για το ζήτημα του Μητρώου ενώσεων και δημοσίων φορέων του άρθρου 3 του Ν. 4753/2020 που μπορούν να ασκούν συλλογική αγωγή, υπογραμμίζεται ότι δεν έχει ακόμα δημιουργηθεί, ενώ η ΔΙ.Μ.Ε.Α. φαίνεται να έχει αποστείλει σχετικό έγγραφο στους φορείς, ήτοι επιμελητήρια και εμπορικές οργανώσεις, τόσο σε επίπεδο χονδρικής όσο και λιανικής πώλησης²⁵⁹. Ο προβληματισμός του GRECA²⁶⁰ σχετικά με το εν λόγω Μητρώο έγκειται στα διαφορετικά μοντέλα με τα οποία μπορεί ταυτόχρονα να λειτουργεί μια πλατφόρμα, όπως να

<https://www.mindev.gov.gr/%ce%b1%cf%80%ce%bf%cf%84%ce%b5%ce%bb%ce%ad%cf%83%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b1-%ce%b5%ce%bb%ce%ad%ce%b3%cf%87%cf%89%ce%bd-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%cf%80%ce%bf%cf%80%cf%84%ce%b5%ce%af-55/> [Ημερομηνία

πρόσβασης: 26 Ιανουαρίου 2022].

²⁵⁶ Πληροφορία που δόθηκε στη γράφουσα σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον αρμόδιο Προϊστάμενο της ΔΙ.Μ.Ε.Α.

²⁵⁷ Λογιστικός Ασφαλιστικός Φοροτεχνικός & Νομικός Σύμβουλος (2020), ό.π.

²⁵⁸ Άρθρο 25B του Ν. 3959/2011, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

²⁵⁹ Πληροφορία που δόθηκε στη γράφουσα σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον αρμόδιο Προϊστάμενο της ΔΙ.Μ.Ε.Α. [Τελευταία επικοινωνία 25 Φεβρουαρίου 2022].

²⁶⁰ Επιτροπή Ανταγωνισμού (2021). *Κλαδική Έρευνα στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Ενδιάμεση Έκθεση*, ό.π.

είναι πάροχος υπηρεσιών διαμεσολάβησης στο διαδίκτυο και παράλληλα επιχειρηματικός χρήστης μιας άλλης τέτοιας πλατφόρμας. Η πολυπλοκότητα αυτή που χαρακτηρίζει τα επιχειρηματικά μοντέλα των παικτών της ψηφιακής αγοράς απειλεί ακόμα και να καταστήσει ανεφάρμοστη την άσκηση των συλλογικών αγωγών, αναδεικνύοντας έτσι τη σημασία της ύπαρξης σαφούς νομοθετικής ρύθμισης, ενδεχομένως δυνάμει υπουργικής απόφασης, για τα κριτήρια νομιμοποίησης των ενώσεων ή φορέων και εν γένει για τη διαδικασία άσκησης της συλλογικής αγωγής, όπως άλλωστε προβλέπεται και στις εξουσιοδοτικές διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου.

Υπό το φως των ανωτέρω και σύμφωνα με αρκετούς φορείς, όπως ο GRECA και ο ΣΕΒ²⁶¹, γίνεται αντιληπτή η ανάγκη εξειδίκευσης και συμπλήρωσης του νομοθετικού πλαισίου για τη διασφάλιση της πλήρωσης των υποχρεώσεων που θέτει ο Κανονισμός. Οι φορείς εκθέτουν ότι απαιτείται η ύπαρξη μηχανισμών εποπτείας της συμμόρφωσης με τον Κανονισμό, δυνατότητα υποβολής καταγγελιών αλλά και συναινετικής ή μη επίλυσης των προβλημάτων που ανακύπτουν καθώς και διαδικασία προσφυγής κατά των αποφάσεων της ΔΙ.Μ.Ε.Α. Δεδομένης της σημαντικής διαπραγματευτικής ανισότητας που ενυπάρχει στην ψηφιακή αγορά, κρίνεται αναγκαία σε εθνικό επίπεδο η πρόβλεψη αποτελεσματικών διαδικασιών και μηχανισμών που θα υλοποιούν εν τοις πράγμασι την ουσία των προβλέψεων του Κανονισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο πλαίσιο εξαγωγής συμπερασμάτων για την εφαρμογή του Κανονισμού, ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση του βαθμού στον οποίο οι πλατφόρμες που καταλαμβάνονται από αυτόν, τόσο εγχώριες όσο και αλλοδαπές, συμμορφώνονται εν τοις πράγμασι με τις απαιτήσεις του και πώς αυτό αποτυπώνεται στους όρους και τις προϋποθέσεις τους. Προς το

---

²⁶¹ Επιτροπή Ανταγωνισμού (2021). *Κλαδική Έρευνα στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Ενδιάμεση Έκθεση*, ό.π.

σκοπό αυτό, ακολουθεί ενδεικτική αναφορά και αξιολόγηση των επίμαχων προβλέψεων των όρων ορισμένων μεγάλων παικτών της αγοράς που λειτουργούν ως ενδιάμεσοι.

Αρκετά αντιπροσωπευτικό παράδειγμα πλατφόρμας που συμμορφώνεται με τις διατάξεις του Κανονισμού είναι το efood²⁶². Συγκεκριμένα, σε περίπτωση αναθεώρησης των όρων και προϋποθέσεων, η οποία επηρεάζει τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις των επιχειρηματικών χρηστών, παρέχεται η προηγούμενη δεκαπενθήμερη προθεσμία προειδοποίησης που ορίζει ο Κανονισμός²⁶³. Παράλληλα, περιγράφονται οι κύριες παράμετροι που καθορίζουν την κατάταξη των καταστημάτων, ενώ διευκρινίζεται ότι τα προϊόντα του efood market πωλούνται από συνδεδεμένη επιχείρηση²⁶⁴, σε συμμόρφωση με τα άρθρα 5 και 7 του Κανονισμού, αντίστοιχα. Στο ίδιο πλαίσιο, περιγράφεται και η δυνατότητα καταβολής αμοιβής για την προβολή του καταστήματος σε διακεκριμένη θέση στην ιστοσελίδα και την εφαρμογή του efood²⁶⁵. Επιπλέον παρέχεται εσωτερικό σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών²⁶⁶ αλλά και

---

²⁶² efood (2022). *Όροι Χρήσης*, ό.π.

²⁶³ Εισαγωγή των Όρων Χρήσης του efood: «Αν η αναθεώρηση περιλαμβάνει αλλαγές που περιορίζουν ή επηρεάζουν τα δικαιώματα των Πελατών ή αυξάνουν τις ευθύνες ή υποχρεώσεις τους, τότε δεκαπέντε (15) ημέρες πριν την εφαρμογή της αναθεωρημένης έκδοσης θα δημοσιεύεται σχετική γνωστοποίηση είτε σε ειδική σελίδα με τίτλο «Ενημερώσεις Γενικών Όρων πολιτικής», είτε στο τέλος του κειμένου των Γενικών Όρων, είτε οι Πελάτες θα ενημερώνονται με αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων στις δηλωθείσες ηλεκτρονικές διευθύνσεις τους. Εάν η αναθεώρηση των Όρων απαιτεί τεχνικές ή εμπορικές προσαρμογές από τον Πελάτη, η προθεσμία αυτή θα είναι τριάντα (30) ημέρες πριν την εφαρμογή των αλλαγών.».

²⁶⁴ Άρθρο 2.4 των Όρων Χρήσης του efood: «Διευκρινίζεται, τέλος, ότι τα προϊόντα που προβάλλονται στην κατηγορία “efood market” πωλούνται από την εταιρεία με την επωνυμία «DELIVERY HERO DMART GREECE ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», η οποία είναι συνδεδεμένη με την Εταιρία μας επιχείρηση, καθώς ανήκει στον ίδιο Όμιλο επιχειρήσεων «Delivery Hero».».

²⁶⁵ Άρθρο 2.8.1. των Όρων Χρήσης του efood: «Η Εταιρεία δύναται να παρέχει στον Πελάτη συμπληρωματικές υπηρεσίες για την περαιτέρω προβολή της επιχείρησής του σε διακεκριμένες θέσεις στην Ιστοσελίδα και Εφαρμογή (οι «Προτεινόμενες Θέσεις»), με επιπλέον χρέωση.» και άρθρο 2.8.4. «Επιπλέον, η Εταιρεία δύναται να παρέχει στον Πελάτη συμπληρωματικές υπηρεσίες για την περαιτέρω προβολή της επιχείρησής του στις πέντε πρώτες θέσεις των οργανικών αποτελεσμάτων στην Ιστοσελίδα και Εφαρμογή, με επιπλέον χρέωση.».

²⁶⁶ Άρθρο 10.2. των Όρων Χρήσης του efood: «Η Εταιρεία διαθέτει Εσωτερικό Σύστημα διεκπεραίωσης καταγγελιών του Πελάτη, το οποίο παρέχεται δωρεάν στον Πελάτη, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ταχεία επίλυση οποιουδήποτε θέματος, ιδίως εάν αφορά σε συμμόρφωση της Εταιρείας στον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 2019/1150 όπως ισχύει και σε σχετική με αυτόν ελληνική νομοθεσία [...]».

δυνατότητα προσφυγής στη διαμεσολάβηση²⁶⁷, σύμφωνα με τα άρθρα 11 και 12 του Κανονισμού, αντίστοιχα.

Παραμένοντας στις εγχώριες πλατφόρμες διαμεσολάβησης, το skrouztz²⁶⁸ επίσης φαίνεται να συμμορφώνεται με τον Κανονισμό, αν και χωρίς να γίνεται ειδική μνεία σε αυτόν και με λιγότερο αναλυτική περιγραφή συγκριτικά με το efood. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι υφίσταται μεν πρόβλεψη για τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η κατάταξη²⁶⁹, η οποία όμως θα μπορούσε να εξειδικευθεί περαιτέρω, ώστε να ενισχύεται η προβλεψιμότητα που αποτελεί βασικό σκοπό του Κανονισμού. Άξια βέβαια αναφοράς είναι η ενημέρωση των επιχειρηματικών χρηστών για τη δυνατότητα του skrouztz να προτείνει στους χρήστες της ιστοσελίδας παρεπόμενα προϊόντα²⁷⁰, σε συμμόρφωση με το άρθρο 6 του Κανονισμού. Περαιτέρω, προβλέπεται στους εν λόγω όρους, λακωνικά βέβαια, τόσο η δεκαπενθήμερη

---

²⁶⁷ Άρθρο 10.3. των Όρων Χρήσης του efood: «Σε περίπτωση που η καταγγελία του Πελάτη δεν καταστεί εφικτό να επιλυθεί με το Εσωτερικό Σύστημα διεκπεραίωσης της παραγράφου 10.2, τότε η Εταιρεία στα πλαίσια προσπάθειας εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς προτείνει τους παρακάτω ανεξάρτητους διαπιστευμένους διαμεσολαβητές, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 2019/1150 και την εξειδίκευση των διαμεσολαβητών αυτών στον τομέα των εμπορικών διαφορών.».

²⁶⁸ skrouztz. *Όροι Χρήσης*. Διαθέσιμο στο: <https://merchants.skrouztz.gr/merchants/terms>. [Ημερομηνία πρόσβασης: 25 Απριλίου 2022].

²⁶⁹ Άρθρο 1.5. των Όρων Χρήσης του skrouztz: «Η Πάροχος Εταιρεία εμφανίζει τους συνεργάτες της (μεταξύ των οποίων και ο Αποδέκτης) στον διαδικτυακό τόπο www.skrouztz.gr κατατάσσοντας τους ανάλογα με την τιμή που διαθέτουν το εκάστοτε καταναλωτικό αγαθό, από το φθηνότερο στο ακριβότερο. Οι επισκέπτες του ανωτέρω διαδικτυακού τόπου μπορούν να τροποποιήσουν την κατάταξη των εμφανιζόμενων επιλέγοντας περισσότερα κριτήρια (ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά αναφέρονται η τιμή πώλησης συμπεριλαμβανομένων μεταφορικών εξόδων, η διαθεσιμότητα κλπ).».

²⁷⁰ Άρθρο 1.10. των Όρων Χρήσης του skrouztz: «Η Πάροχος Εταιρεία ενδέχεται να προτείνει στον χρήστη της ιστοσελίδας σχετικά και παρεπόμενα προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία συμπληρώνουν το αρχικό προϊόν, κατά τη διαδικασία της ολοκλήρωσης της αγοράς από τον χρήστη. Τα παρεπόμενα προϊόντα και οι υπηρεσίες ενδέχεται να προσφέρονται είτε από τον Αποδέκτη είτε από άλλους συνεργάτες της Παρόχου Εταιρείας και κατόπιν επιλογής της Παρόχου Εταιρείας (όπως όλως ενδεικτικά προϊόντα συμπληρωματικά του κυρίως προϊόντος ή υπηρεσίες απαραίτητες για την εγκατάσταση του κυρίως προϊόντος).».

προθεσμία προειδοποίησης σε περίπτωση τροποποίησής τους²⁷¹ όσο και η δυνατότητα επίλυσης τυχόν διαφορών μέσω της διαμεσολάβησης²⁷².

Εκτός από τα ανωτέρω παραδείγματα ελληνικών παρόχων, αναφοράς χρήζει και το παράδειγμα του Airbnb²⁷³. Οι όροι παροχής υπηρεσιών του εν λόγω παρόχου είναι ιδιαίτερα αναλυτικοί, ενώ περιλαμβάνουν ειδικές προβλέψεις για τους χρήστες που εμπίπτουν στον ορισμό του επιχειρηματικού χρήστη σύμφωνα με τον Κανονισμό²⁷⁴, συμπεριλαμβανομένων της καταγγελίας ή της αναστολής της παροχής υπηρεσιών, του συστήματος διεκπεραίωσης καταγγελιών και της διαμεσολάβησης αλλά και της πρόσβασης σε δεδομένα. Επιπροσθέτως, διατίθεται ξεχωριστή ενότητα στην ιστοσελίδα του παρόχου που διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο κατατάσσονται οι καταχωρήσεις²⁷⁵.

Κατόπιν της ενδεικτικής αυτής σκιαγράφησης της ανταπόκρισης ορισμένων δημοφιλών παρόχων στις επιταγές του Κανονισμού και επί τη βάσει όσων εκτέθηκαν στην παρούσα, γίνεται αντιληπτό ότι η ταχύτατη επικράτηση των παρόχων επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης και μηχανής αναζήτησης επιβάλλει την οριοθέτηση των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των διαφόρων επιχειρηματικών μοντέλων στο διαδίκτυο, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται και από τη στάση της Ένωσης. Η τελευταία φαίνεται να έχει στρέψει το ενδιαφέρον της στη ρύθμιση της δράσης των μεγάλων παικτών της ψηφιακής αγοράς, αποσκοπώντας στην προώθηση της καινοτομίας, στην αξιοποίηση των οφελών της τεχνολογίας, διασφαλίζοντας παράλληλα ένα δίκαιο και διαφανές ψηφιακό περιβάλλον.

---

²⁷¹ Άρθρο 8.1. των Όρων Χρήσης του skroutz: «Οποιαδήποτε τροποποίηση των όρων αυτής θα γνωστοποιείται στον Αποδέκτη με οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο και θα ισχύει δεκαπέντε (15) ημερολογιακές ημέρες μετά την γνωστοποίηση.».

²⁷² Άρθρο 8.2. των Όρων Χρήσης του skroutz: «Για διαφορές που τυχόν προκύψουν από την παρούσα θα γίνεται προσπάθεια να λυθεί εξωδικαστικά με την προσφυγή στη διαδικασία της διαμεσολάβησης.».

²⁷³ Airbnb (2022). *Όροι Παροχής Υπηρεσιών*, ό.π.

²⁷⁴ Άρθρα 25 – 29 των Όρων Παροχής Υπηρεσιών του Airbnb.

²⁷⁵ Airbnb. *Πώς λειτουργούν τα αποτελέσματα αναζήτησης*. Διαθέσιμο στο: <https://www.airbnb.gr/help/article/39/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%8D%CE%BD-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82>.

[Ημερομηνία πρόσβασης: 25 Απριλίου 2022].

Σε ό,τι αφορά τον Κανονισμό, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι συνιστά ένα αναγκαίο εναρκτήριο βήμα σε αυτή την προσπάθεια επιβολής κανόνων στη δράση των επιχειρήσεων στο ψηφιακό οικοσύστημα, χωρίς όμως να κρίνεται επαρκές για την εξάλειψη κάθε είδους αθέμιτης πρακτικής, αφού οι ρυθμίσεις του, υπό μια αυστηρή οπτική, έχουν περισσότερο το χαρακτήρα ευχολογίου. Παρόλα αυτά, η εφαρμογή του βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο και τα αποτελέσματά της δεν έχουν φανεί στο σύνολό τους στις επιμέρους έννομες τάξεις. Η διαδικασία της επανεξέτασης του άρθρου 18 θα καταδείξει τα επιτεύγματα και τις αδυναμίες του Κανονισμού και δεν αποκλείεται στο μέλλον να προστεθούν ακόμα πιο επιτακτικές και αυστηρές διατάξεις, ενδεχομένως υπό τη μορφή υιοθέτησης καταλόγου *per se* απαγορευμένων αθέμιτων πρακτικών²⁷⁶, κατ' αναλογία με την Οδηγία 2019/633²⁷⁷ η οποία καθορίζει ελάχιστο κατάλογο απαγορευμένων αθέμιτων εμπορικών πρακτικών στις σχέσεις μεταξύ αγοραστών και προμηθευτών στην αλυσίδα εφοδιασμού γεωργικών προϊόντων και τροφίμων ή αντίστοιχα της Οδηγίας 2005/29/EK²⁷⁸ στο πεδίο προστασίας του καταναλωτή.

Σε κάθε περίπτωση, είναι αδιαμφισβήτητο ότι η υιοθέτηση ενός νομοθετικού εργαλείου οριοθέτησης της δράσης των παρόχων αποτελούσε αδήριτη ανάγκη, ιδίως λόγω της ανεπάρκειας του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, του προσαρμοσμένου στον αναλογικό κόσμο. Είναι βέβαιο ότι το βλέμμα όλων των ενδιαφερομένων είναι στραμμένο στη μελλοντική συνύπαρξη του Κανονισμού με τις υπόλοιπες νομοθετικές πρωτοβουλίες της Ένωσης για την ψηφιακή αγορά και κυρίως στην έκβαση αυτού του τόσο σύνθετου και συνάμα καινοτόμου εγχειρήματος.

---

²⁷⁶ Μαρίνος, Μ.-Θ, ό.π.

²⁷⁷ Οδηγία (ΕΕ) 2019/633 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

²⁷⁸ Οδηγία 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/EK, 98/27/EK, 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ, Π. ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Μ. (2021) 'Σύνοψη και σχόλια στην Απόφαση του Γερμανικού Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου ημερ. 18/5/2021 αναφορικά με τις «στενές» Ρήτρες Ισοτιμίας Τιμών της Booking.com', *Δικαιοσύνη*, 12 Ιουλίου. Διαθέσιμο στο: <https://dikaiosyni.com/katigories/arthra/synopsi-kai-sxolia-stin-apofasi-tou-germanikou-anwtatou-omospondiakou-dikastiriou-imer-18-5-2021-anaforika-me-tis-stenes-ritres-isotimias-timwn-tis-booking-com/>.
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ, Ε. (Επιμ.). (2015) *Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή. Ελληνικό – Ενωσιακό: Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- ΒΕΖΑΚΙΔΟΥ, Δ-Σ 'Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών και Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για τους Διαμεσολαβητές', *Οργανισμός Προώθησης Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών (ΟΠΕΜΕΔ)*. Διαθέσιμο στο: http://www.opemed.gr/?p=3007#_ftn12.
- ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (2016), 'Είδοποίηση και Απόσυρση (Notice & Take-Down): Η επανεμφάνιση της διαδικασίας και η εφαρμογή της'. *ΔΙΜΕΕ*, 1/2016, σελ. 67 – 76.
- ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (2018) *Εισαγωγή στη Νομική Πληροφορική: Μια πρώτη προσέγγιση της σχέσης δικαίου & νέων τεχνολογιών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (2013) *Η ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών στο Internet*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Επιτροπή Ανταγωνισμού (2021). *Κλαδική Έρευνα στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Ενδιάμεση Έκθεση*. Διαθέσιμο στο: https://www.epant.gr/files/2021/INTERIM_ECOMMERCE.pdf.
- ΚΑΝΕΛΛΟΣ, Λ. (2020) *THE GDPR HANDBOOK: Για DPOs, Επιχειρήσεις & Οργανισμούς*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Λογιστικός Ασφαλιστικός Φοροτεχνικός & Νομικός Σύμβουλος (2020). *Σχόλια ΓΣΕΒΕΕ στο Σ/Ν «Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150*. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-forosimv.gr/details.asp?ID=57739&cat=63>.
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Κ., ΠΟΥΛΑΚΟΣ, Γ. (2019) 'Επισκόπηση Νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Ιούνιος – Οκτώβριος 2019]'. *ΕυΔικ*, 4/2019, σελ. 450 – 462.

- ΜΑΡΙΝΟΣ, Μ.-Θ (2020) 'Ο Κανονισμός 2019/1150/ΕΕ (Platform to Business)-Δίκαιη μεταχείριση (fairness) των επιχειρηματικών χρηστών στις online πλατφόρμες διαμεσολαβήσεως'. *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών*, 12/2020, σελ. 1385 - 1401.
- ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΣ, Δ-Ν. (2020) *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού: Ουσιαστικό δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού*, 1^{ος} Τόμος, 2^η Έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- ΤΙΤΣΙΑΣ, Δ. (2020) 'Οι Οδηγίες 770/2019 για τις συμβάσεις προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακών υπηρεσιών και 771/2019 για τις καταναλωτικές πωλήσεις αγαθών - Νέος σταθμός στην εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου των συμβάσεων'. *ΕΛΛΑΔΝΗ*, 1/2020, σελ. 54 – 82.

Ξενόγλωσση

- BAILEY, D. KAI JOHN, L-E (2019) *Bellamy & Child: European Union Law of Competition*. Oxford University Press.
- BANIA, K. (2021) 'The P2B Regulation is not consigned to oblivion: ACM launches market study, reminding us that transparency in the platform economy is important', *The Platform Law Blog*, 3 Νοεμβρίου 2021. Διαθέσιμο στο: <https://theplatformlaw.blog/2021/11/03/the-p2b-regulation-is-not-consigned-to-oblivion-acm-launches-market-study-reminding-us-that-transparency-in-the-platform-economy-is-important/>.
- BANIA, K. (2020) 'The platform-to-business regulation: Taming the "big tech" beast?', *Concurrences*, 2 (Art. N° 94429), σελ. 52-64. Διαθέσιμο στο: <https://www.concurrences.com/en/review/issues/no-2-2020/articles/the-platform-to-business-regulation-taming-the-big-tech-beast-94429-en>.
- Bundeskartellamt (2021). *Amendment of the German Act against Restraints of Competition*. Διαθέσιμο στο: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Meldung/EN/Pressemitteilungen/2021/19_01_2021_GWB%20Novelle.html.
- BUSCH, C. (2020) 'The P2B Regulation (EU) 2019/1150: Towards a 'Procedural Turn' in EU Platform Regulation?', *Journal of European Consumer and Market Law*, 9 (4/2020), σελ. 133 – 178. Απόσπασμα είναι διαθέσιμο στο SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3686103>.
- CHAPPATTE, P KAI O'CONNELL, K. (2021) 'E-Commerce: Most Favoured Nation Clauses', *Global Competition Review*, 7 Δεκεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://globalcompetitionreview.com/guide/digital-markets-guide/first-edition/article/e-commerce-most-favoured-nation-clauses>.

- DOT Europe (2021). *A Single Market for Digital Services: DOT Europe Questions and Recommendations on the DSA*. Διαθέσιμο στο: <https://doteurope.eu/wp-content/uploads/2021/04/DOT-Europe-DSA-Questions-and-Recommendations-Chapters-1-3-.pdf>.
- e-Conomics (2015), *Online Platforms and the EU Digital Single Market*. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-7/nikolai_van_gorp_-_response_e-conomics_to_the_uk_house_of_lords_call_for_evidence_14020.pdf.
- European Commission (10.11.2020) *Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Amazon for the use of non-public independent seller data and opens second investigation into its e-commerce business practices*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2077.
- European Commission (17.07.2019) *Antitrust: Commission opens investigation into possible anti-competitive conduct of Amazon*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_4291.
- European Commission (2017) *Business-to-Business relations in the online platform environment*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/04c75b09-4b2b-11e7-aea8-01aa75ed71a1/language-en>.
- European Commission (26.4.2018) *Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A138%3AFIN>.
- European Commission (2022) *Digital Services Act: Commission welcomes political agreement on rules ensuring a safe and accountable online environment*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2545.
- European Commission (last update 18.11.2021) *Digital Services Act: Questions and Answers*. Διαθέσιμο στο: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/faqs/digital-services-act-questions-and-answers>.
- European Commission, Directorate-General for Competition, Montjoye, Y., Schweitzer, H., Crémer, J., (2019) *Competition policy for the digital era*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Διαθέσιμο στο: <https://data.europa.eu/doi/10.2763/407537>.

- European Commission (2020). *Progress Report, Expert Group for the Observatory on the Online Platform Economy: Work stream on Data*. Διαθέσιμο στο: https://platformobservatory.eu/app/uploads/2020/07/ProgressReport_Workstream_on_Data_2020.pdf.
- European Commission (2022) *Questions and Answers: Digital Markets Act: Ensuring fair and open digital markets (updated on 23/04/2022)*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_2349.
- European Commission (2018) *Study on contractual relationships between online platforms and their professional users*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b3d856d9-4885-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en>.
- European Commission (2018) *Study on data in platform-to business relations*. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/4af6cec1-48fb-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en>.
- European Parliament (2019) *Briefing: EU Legislation in Progress: Fairness and transparency for business users of online services*. Brussels: European Parliamentary Research Service (EPRS). Διαθέσιμο στο: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625134/EPRS_BRI\(2018\)625134_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625134/EPRS_BRI(2018)625134_EN.pdf).
- European Parliament (2021) *Briefing: Understanding trilogue: Informal tripartite meetings to reach provisional agreement on legislative files*. Brussels: European Parliamentary Research Service (EPRS). Διαθέσιμο στο: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690614/EPRS_BRI\(2021\)690614_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690614/EPRS_BRI(2021)690614_EN.pdf).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (8.12.2020) *Ανακοίνωση της Επιτροπής, Κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφάνεια της κατάταξης δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (2020/C 424/01)*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC1208\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC1208(01)&from=EL).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (10.5.2017) *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά*, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a4215207-362b-11e7-a08e-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_1&format=PDF.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (25.5.2016) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Επιγραμμικές (on-line) πλατφόρμες και ψηφιακή ενιαία αγορά: Ευκαιρίες και προκλήσεις για την Ευρώπη, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0288&from=EN>.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (6.5.2015) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (9.07.2020) Ερωτήσεις και απαντήσεις: Θέσπιση ενός δίκαιου, αξιόπιστου οικοσυστήματος στην οικονομία των επιγραμμικών (on-line) πλατφορμών με γνώμονα την καινοτομία. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/platform-business-trading-practices>.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (15.12.2020) Μια Ευρώπη έτοιμη για την ψηφιακή εποχή: η Επιτροπή προτείνει νέους κανόνες για τις ψηφιακές πλατφόρμες. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_2347.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2022) Πράξη για τις ψηφιακές αγορές (DMA): Συμφωνία Συμβουλίου και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/03/25/council-and-european-parliament-reach-agreement-on-the-digital-markets-act/>.
- GRAEF, I. (2019) 'Differentiated Treatment in Platform-to-Business Relations: EU Competition Law and Economic Dependence', *Yearbook of European Law*, 38 (1), σελ. 448-499. Διαθέσιμο στο: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3597678.
- HYLTON, K. N., (2019) 'Digital Platforms and Antitrust Law', *Boston Univ. School of Law, Law and Economics Research Paper*, 19-8. Διαθέσιμο στο: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3381803.
- KUHN, T., PETERSEN, L., PESCH, T. (2021) 'New Competition Law in Germany - 10th amendment to German Act against Restraints of Competition passed', *White & Case*, 20 Ιανουαρίου 2021. Διαθέσιμο στο: <https://www.whitecase.com/publications/alert/new-competition-law-germany-10th-amendment-german-act-against-restraints>.

- NEBEL, M., SCHMIDL, M., LUTZ, H., TANNEN, F. (2020) 'New EU Rules for Platform Providers', *Baker McKenzie*, 12 Ιουνίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.bakermckenzie.com/en/insight/publications/2020/06/new-eu-rules-for-platform-providers>.
- Observatory on the Online Platform Economy (2021). *Study on "Support to the Observatory for the Online Platform Economy": Monitoring of the implementation of the Platform for Business Regulation*. Διαθέσιμο στο: <https://platformobservatory.eu/app/uploads/2021/01/P2B-Regulation-monitoring-analysis-January-2021.pdf>.
- PETROV, P. (2020) 'The European Commission Investigations Against Amazon – A Gatekeeper Saga', *Kluwer Competition Law Blog*, 18 Δεκεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <http://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2020/12/18/the-european-commission-investigations-against-amazon-a-gatekeeper-saga/>.
- Reuters Institute (2019), *Digital News Report*. Διαθέσιμο στο: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/inline-files/DNR_2019_FINAL.pdf
- TWIGG-FLESNER, C. (2018) 'The EU's Proposals for Regulating B2B Relationships on Online Platforms – Transparency, Fairness and Beyond', *Journal of European Consumer and Markets Law*, 2018, (7), σελ. 222-233. Διαθέσιμο στο: <https://ssrn.com/abstract=3253115>.

Ιστοσελίδες

- Αρχή Προστασίας Δεδομένων. *Δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων*. Διαθέσιμο στο: https://www.dpa.gr/el/polites/gkpd/dikaiwma_prosvasis_upokeimenou.
- Airbnb (2022). *Όροι Παροχής Υπηρεσιών*. Διαθέσιμο στο: <https://www.airbnb.gr/help/article/2908/%CF%8C%CF%81%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82-%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD#EU5>.
- Airbnb. *Πώς λειτουργούν τα αποτελέσματα αναζήτησης*. Διαθέσιμο στο: <https://www.airbnb.gr/help/article/39/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%8D%CE%BD-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82>.

- ΔΙ.Μ.Ε.Α.: <https://www.mindev.gov.gr/dimea/>.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Νόμος για τις ψηφιακές αγορές: διασφάλιση δίκαιων και ανοικτών ψηφιακών αγορών.* Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_el.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Νόμος για τις ψηφιακές υπηρεσίες: διασφάλιση ενός ασφαλούς και υπεύθυνου διαδικτυακού περιβάλλοντος.* Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_el#-.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *Πώς μπορώ να έχω πρόσβαση στα δεδομένα μου προσωπικού χαρακτήρα που κατέχει μια εταιρεία/ένας οργανισμός;* Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rights-citizens/my-rights/how-can-i-access-my-personal-data-held-company-organisation_el.
- European Commission [n.d.]. *A Europe fit for the digital age.* Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en.
- efood (2022). *Όροι Χρήσης.* Διαθέσιμο στο: https://www.e-food.gr/site-assets/documents/efood/General_T&Cs_29042022.pdf.
- Google Ads. *Βοήθεια Google Ads: Τι πρέπει να γνωρίζετε σχετικά με το μάρκετινγκ στο διαδίκτυο.* Διαθέσιμο στο: [\">https://support.google.com/google-ads/answer/6227565?hl=el.\](https://support.google.com/google-ads/answer/6227565?hl=el)
- GRECA: <https://www.greekecommerce.gr/>
- Observatory on the Online Platform Economy: <https://platformobservatory.eu/>.
- skroutz. *Όροι Χρήσης.* Διαθέσιμο στο: <https://merchants.skrouz.gr/merchants/terms>.
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2022). *Αποτελέσματα ελέγχων για την εποπτεία της αγοράς.* Διαθέσιμο στο: <https://www.mindev.gov.gr/%ce%b1%cf%80%ce%bf%cf%84%ce%b5%ce%bb%ce%ad%cf%83%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b1-%ce%b5%ce%bb%ce%ad%ce%b3%cf%87%cf%89%ce%bd-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%cf%80%ce%bf%cf%80%cf%84%ce%b5%ce%af-55/>.

Νομοθεσία

- Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης για το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Ιουνίου 2019 για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης (L 186), ρυθμίσεις για τη Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, την Επιτροπή Ανταγωνισμού, τη λειτουργία της αγοράς και λοιπές διατάξεις».
- Γερμανικός Νόμος κατά των Περιορισμών του Ανταγωνισμού, όπως τροποποιήθηκε τελευταία φορά στις 9 Ιουλίου 2021 (Federal Law Gazette I, σελ. 2506).
- Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης.
- Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων).
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι).
- Ν. 4933/2022 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2019 για την τροποποίηση της Οδηγίας 93/13/ ΕΟΚ του Συμβουλίου και των Οδηγιών 98/6/ΕΚ, 2005/29/ΕΚ και 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά στην καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 99/20.05.2022).
- Ν. 4886/2022 «Εκσυγχρονισμός του δικαίου ανταγωνισμού για την ψηφιακή εποχή - Τροποποίηση του ν. 3959/2011 και ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών, ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 12/24.01.2022).

- Ν. 4753/2020: Λήψη συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών (on-line) υπηρεσιών διαμεσολάβησης (L 186), ρυθμίσεις για τη Διπληρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, την Επιτροπή Ανταγωνισμού, τη λειτουργία της αγοράς και λοιπές διατάξεις (ΦΕΚ Α' 227/18.11.2020).
- Ν. 4712/2020: «Διπληρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, ρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας, αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου, πρόστιμα για τη διακίνηση και εμπορία απομιμητικών/παραποιημένων προϊόντων, ρύθμιση θεμάτων για τη βιομηχανία, τις ιδιωτικές επενδύσεις, τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, την έρευνα, την καινοτομία και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 146/29.7.2020).
- Ν. 3959/2011: Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού (ΦΕΚ Α' 93/20.04.2011).
- Ν. 3898/2010: Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΦΕΚ Α' 211/16.12.2010).
- Ν. 2251/1994: Προστασία των καταναλωτών (ΦΕΚ Α' 191/16.11.1994).
- Οδηγία (ΕΕ) 2020/1828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2020 σχετικά με τις αντιπροσωπευτικές αγωγές για την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών και για την κατάργηση της οδηγίας 2009/22/ΕΚ.
- Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2019 για την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, και των οδηγιών 98/6/ΕΚ, 2005/29/ΕΚ και 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών.

- Οδηγία (ΕΕ) 2019/633 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.
- Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2016, περί προστασίας της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους.
- Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου.
- Οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών.
- Οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ.
- Οδηγία 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.
- Οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»).

- Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες).
- Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το της ηλεκτρονικό εμπόριο»).
- Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.
- Προεδρικό Διάταγμα 5/2022 «Οργανισμός Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων» (ΦΕΚ Α' 15/04.02.2022).
- Προεδρικό Διάταγμα 131/2003, Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο), (ΦΕΚ Α' 116/16-5-2003).
- Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προώθηση της δίκαιης μεταχείρισης και της διαφάνειας για τους επιχειρηματικούς χρήστες επιγραμμικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης, 26.4.2018.
- Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα (πράξη για τις ψηφιακές αγορές), 15.12.2020.
- Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/ΕΚ, 15.12.2020.
- Σύσταση της Επιτροπής 2003/361/ΕΚ, της 6ης Μαΐου 2003, σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
- Σχέδιο νόμου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων με τίτλο «Εκσυγχρονισμός του Δικαίου Ανταγωνισμού για την Ψηφιακή Εποχή και τροποποίηση του ν. 3959/2011,

ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 “για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς” (L 11)».

- Υ.Α. 107309 οικ./21.12.2012: Τροποποίηση της με αριθμ. 109088 οικ./12.12.2011 υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ Β' 3417/21.12.2012).
- Υ.Α. 109088 οικ./12.12.2011: Διαδικασία αναγνώρισης τίτλων διαπίστευσης διαμεσολαβητών - Θέσπιση Κώδικα Δεοντολογίας διαπιστευμένων διαμεσολαβητών και Καθορισμός κυρώσεων για παραβάσεις αυτού (ΦΕΚ Β' 2824/14.12.2011).